CARL GUSTAV JUNG

Gökte Görülen Cisimler Üzerine Bir Mit

POPÜLER BİLİM

Çeviren: Mustafa Tüzel

KIRMIZIKEDİ

Carl Gustav Jung

Filolog bir papazın oğlu olan Carl Gustav Jung 1875'te İsviçre'nin Kesswil kentinde doğdu. Basel ve Zürich üniversitelerinde tıp öğrenimi gördü. Akıl hastalıkları alanında dönemin ünlü ismi Eugen Bleuler'in yönettiği Burghölzli Sanatoryumu'ndaki araştırmalarıyla uluslararası ün kazandı. Freud'un yakın çalışma arkadaşı oldu ve varisi olarak görülmeye başladı. Lakin Jung'un kişilik oluşumunda Freud'un cinselliğe verdiği belirleyici role katılmayarak Freud'un tezlerine bir anti-tez niteliğindeki *Libidonun Simgeleri ve Değişimleri* (1912) isimli çalışmayı kaleme alması bu işbirliği ve arkadaşlığı sona erdirdi. Daha sonra arketip, içedönüklük ve dışadönüklük kavramlarını geliştiren Jung din psikolojisi üstüne çalıştı ve bu çalışmalarını *Psikoloji ve Din, Psikoloji ve Simya* adlı eserlerinde topladı. 1961 yılında İsviçre'nin Küsnacht kentinde yaşama veda etti.

Mustafa Tüzel

1959'da İstanbul'da doğdu. 1979 yılında İTÜ Elektrik Fakültesi Elektronik ve Haberleşme bölümüne girdi, 1991 yılında İÜ Basın Yayın Yüksek Okulu Radyo TV bölümünden mezun oldu. Çevirdiği eserlerden bazıları: *'İdeoloji' Olarak Teknik ve Bilim* (Jürgen Habermas), *Fizikçiler*, *Midas* (Friedrich Dürrenmatt), *İnsanat Bahçesi Üzerine Kurallar* (Peter Sloterdijk), *Böyle Söyledi Zerdüşt, Tragedyanın Doğuşu* (Friedrich Nietzsche), *Afrika'da Felsefe* (Heinz Kimmerle), *Geleneksel ve Eleştirel Kuram* (Max Horkheimer), *Mahzen* (Thomas Bernhard), *Çocuklar, Gençlik ve Eğitim Üzerine* (Walter Benjamin), *Can Dostu* (Martin Suter).

KIRMIZIKEDİ

Kırmızı Kedi Yayınevi: 365
Popüler Bilim: 4

Özgün adı: *Ein Moderner Mythus*
Von Dingen, die am Himmel gesehen werden

Gökte Görülen Cisimler Üzerine Modern Bir Mit
Carl Gustav Jung
Çeviren: Mustafa Tüzel

© 1974 Walter-Verlag, AG, Olten
© 2007 Foundation of the Works of C. G. Jung, Zürich
© Kırmızı Kedi Yayınevi, 2011

Bu kitabın orijinal metni, Carl Gustav Jung'un bütün eserlerinin, *Zivilisation im Übergang* başlıklı X. cildinin XV. makalesinden alınmıştır.

Yayın Yönetmeni: İlknur Özdemir

Editör: Selçuk Uygur
Son Okuma: Selçuk Aylar
Kapak Tasarımı ve Grafik: Yeşim Ercan Aydın

Bu kitabın Türkçe yayın hakkı ONK Telif Hakları Ajansı aracılığıyla alınmıştır.

Tanıtım için yapılacak kısa alıntılar dışında, yayıncının yazılı izni alınmaksızın, hiçbir şekilde kopyalanamaz, elektronik veya mekanik yolla çoğaltılamaz, yayımlanamaz ve dağıtılamaz.

Birinci Basım: Ekim 2014, İstanbul
ISBN: 978-605-4927-85-2
Kırmızı Kedi Sertifika No: 13252

Baskı: Pasifik Ofset Ltd. Şti.
Cihangir Mah. Güvercin Cad. No: 3/1 Baha İş Merkezi A Blok Kat: 2
34310 Haramidere/İSTANBUL
Tel: 0212 412 17 77 Sertifika No: 12027

Kırmızı Kedi Yayınevi
kirmizikedi@kirmizikedikitap.com /www.kirmizikedikitap.com
www.facebook.com/kirmizikedikitap / twitter.com/krmzkedikitap
kirmizikediedebiyat.blogspot.com.tr
Ömer Avni M. Emektar S. No: 18 Gümüşsuyu 34427 İSTANBUL
T: 0212 244 89 82 F: 0212 244 09 48

Carl Gustav Jung

Gökte Görülen Cisimler Üzerine Modern Bir Mit

Çeviren: Mustafa Tüzel

POPÜLER BİLİM

Birinci Resim UFO Vizyonu

İÇİNDEKİLER

	Önsöz	7
1	Söylenti Olarak UFO	11
2	Rüyalarda UFO	33
3	Resim Sanatında UFO	103
4	UFO Fenomeninin Tarihi Üzerine	129
5	UFO Fenomeninin Psikoloji Dışı Açıklanması	146
	İngilizce Birinci Basıma Önsöz	174

Önsöz

Güncel olayların önemine dair doğru bir değerlendirme yapabilmek zor ve bir yargıya varırken öznelliğin içinde sıkışıp kalma tehlikesi de büyüktür. Bu nedenle, beni sabırla dinlemek isteyenlere, önemli bulduğum bazı güncel olaylar hakkındaki görüşlerimi iletmeye başlarken nasıl bir risk aldığımın farkındayım. Burada söz konusu olan, bize dünyanın dört bir köşesinden ulaşan o bilgi, troposferimizde ve stratosferimizde dolaşan, Uçan Daireler, *soucoupe*'lar[1], diskler ve UFO'lar[2] denilen yuvarlak cisimler hakkındaki söylentilerdir. Dediğim gibi, bu tür cisimlerin söylentileri ya da fiziksel olarak mevcut oluşları bana o kadar önemli görünüyor ki, daha önce bu olayların yaygınlaştığı, Avrupa'yı can evinden vurduğu dönemlerde yaptığım gibi,[3] yeniden bir uyarıda bulunmak zorunda hissediyorum kendimi. Gerçi daha önce olduğu gibi, sesimin çoğunluğun kulaklarına ulaşamayacak kadar zayıf olduğunu da biliyorum. Beni bunu yapmaya iten varsayım değil, fakat beni dinleyecek birkaç kişiyi, bir çağın sonuna karşılık gelen olaylar konusunda uyarmakla yükümlü kılan vicdanımdır. Eski Mısır tarihinden bildiğimiz gibi, bunlar bir Platon ayının[4] sonunda ve onu izleyen ayın başında her defasında ortaya çıkan psişik dönüşüm fenomenleridir. Öyle görünüyor ki, bu olaylar kolektif psikenin seküler dönüşümlerine neden olan ya da eşlik

1 Fr. Uçan Daire, UFO. (ç.n.)
2 İng. Tanımlanamayan Uçan Nesneler.
3 Bkz. *Wotan, Neue Schweizer Rundschau*, 1936.
4 İlk defa Jung tarafından kullanılan bu terim, astrolojik büyük çağlar teorisiyle ilgilidir ve yaklaşık 2143 yıla karşılık gelmektedir. (yay.n.)

eden psişik dominantların, arketiplerin, "tanrı"ların gruplanışındaki değişikliklerdir. Bu dönüşüm ilkönce Boğa Çağı'ndan Koç'a, daha sonra da Koç'tan başlangıcı Hıristiyanlığın doğuşuna denk gelen Balık Çağı'na geçişte tarihsel gelenek içinde öne çıkmış ve izler bırakmıştır. Şimdi de Kova'daki ilkbahar noktasının başlamasıyla beklenen büyük değişime yaklaşıyoruz. Bu gibi düşünüşlerin popülerlikten son derece uzak olmakla kalmayıp, burç yorumcularının ve dünya reformcularının beyinlerini gölgeleyen o bulutlu fantazmalara çok tehlikeli bir yakınlıkta hareket ettiklerini okurlarımdan gizlemeye çalışsaydım, düşüncesizlik etmiş olurdum. Bu riski almam ve meşakkatle elde ettiğim doğruluk, güvenilirlik ve bilimsel muhakeme gücüne sahip olma ünümü tehlikeye atmam gerekiyor. Okurlarımı temin ederim ki bunu gönül rahatlığıyla yapıyor değilim. İçtenlikle söylemem gerekirse, bu olaylara hazırlıksız yakalanan ve herşeyden habersiz olarak bu olayların kavranılamazlığıyla karşı karşıya kalmış bulunan kimselerin akıbetinden endişeleniyorum. Bildiğim kadarıyla şimdiye kadar hiç kimse öngörülen değişimin olası psişik etkilerini enine boyuna düşünmeye ve onları ifade etmeye gerek duymadığı için, bu defa mümkün olanı –gücümün yettiği kadarıyla– yapmayı bir görev kabul ediyorum. Bu nankör görevi, keskimin, çarpacağı sert taş üzerinden kayacağı ve bir iz bırakmayacağı öngörüsüyle üstleniyorum.

Bir süre önce *Weltwoche* gazetesi için bir makale yazdım; bu makalede "Uçan Daireler"in doğası hakkında düşünceler ortaya koymuştum[1]. UFO'ları gözlemlemekle görevli ABD bürosunun eski şefi Edward J. Ruppelt'in bu makaleden kısa bir süre sonra yayımlanan yarı-resmi raporuyla aynı sonuca varmıştım.[2] Sonuç şuydu: "Bir şeyler görülüyor, ama görülenin

1 *Weltwoche*, XXII/No: 1078 (Zürih, 9 Temmuz 1954), s. 7.

2 *The Report on Unidentified Flying Objects*, New York, 1956.

ne olduğu bilinmiyor." Üstelik bu nesneler hakkında doğru bir tasavvurda bulunmak imkânsız değilse de zordur, çünkü bu nesneler cisimler gibi değil, düşünceler gibi kütlesiz davranmaktadırlar. Şimdiye kadar radarlarda yansıma vakaları dışında, UFO'ların fiziksel olarak mevcut olduklarına dair kuşku götürmez bir kanıt bulunmamaktadır. Bu konunun bir uzmanı olan, Princeton Üniversitesi ve Münih Teknik Yüksek Okulu'nda elektronik dersleri veren Profesör Max Knoll'la bu tür radar gözlemlerinin güvenilirliği hakkında konuştum. Verdiği bilgiler pek de yüreklendirici değil. Yine de, görsel gözlemin eşzamanlı bir radar yansımasıyla onaylandığı, belgelenmiş vakalar var gibi görünüyor. Okurlarımın dikkatini, Donald Keyhoe'nun kısmen resmi materyale dayanan ve diğer yayınların dizginsiz spekülasyonundan, eleştirisizliğinden ve önyargılılığından olabildiğince kaçınan kitaplarına çekmek isterim.[1]

UFO'ların fiziksel gerçekliği, on yılı aşkın bir süre boyunca ne bir yönde ne de diğer yönde arzulanan netlikte bir karara varılabilen, son derece sorunlu bir mesele olarak kaldı; oysa bu süre içinde deneyime dayalı çok sayıda materyal toplanmıştı. Bu belirsizliğin süresi uzadıkça, bu açıkça çetrefil fenomenin olası fiziksel bir temelin yanı sıra, önemli bir ağırlığı olan psişik bir bileşene sahip olması olasılığı da artıyordu. Bu da, bir yandan sık rastlanan, diğer yandan fiziksel doğasının tuhaflığı ve bilinemezliği, hatta çelişkililiğiyle karakterize olan bir fiziksel fenomenin söz konusu olması bakımından, şaşırtıcı değildi.

Bu türden bir nesne bilinçli *ve* bilinçsiz fantezileri, başka hiçbir şeyin yapmadığı kadar tahrik eder; böylece bilinçli hayal gücü spekülatif tahminler ve saf uydurmacalar üretirken,

1 *Flying Saucers from Outer Space* ve *The Flying Saucer Conspiracy.* Ayrıca bkz. Aimé Michel, *The Truth about Flying Saucers.*

bilinçdışı hayal gücü de bu kışkırtıcı gözlemlere dâhil olan mitolojik arka planı sunar. Buradan, çoğu zaman birincil bir algılamanın bir fantazmayla mı sonuçlandığının, yoksa tam tersine, bilinçdışında hazırlanan temel bir fantezinin bilinci yanılsamalar ve vizyonlarla mı kapladığının, ne kadar arzu edilse de bilinmediği ya da bilinemediği bir durum ortaya çıktı. Şimdiye kadar, bir on yıl içinde aşina olduğum materyal her iki inceleme tarzını da destekliyor; bir durumda nesnel olarak gerçek, yani fiziksel bir olay, ona eşlik eden bir mitin zeminini oluştururken; diğer durumda bir arketip ona uygun bir vizyon üretiyordu. Bu nedensel ilişkilere bir üçüncüsünü, yani Geulincx, Leibniz ve Schopenhauer'dan bu yana zihinleri hep meşgul etmiş bulunan *senkronize* ilişkiyi, yani nedensel olmayan anlamlı bir aynı anda varoluşu eklemek gerekir.[1] Bu inceleme tarzı, özellikle arketipik psişik olaylarla bağlantılı fenomenlerde kendini dayatmaktadır.

Bir psikolog olarak, UFO'ların fiziksel gerçekliği sorununa yararlı bir katkıda bulunabilmek için gerekli araç ve yöntemlerin eksikliğini çekiyorum. Bu yüzden yalnızca UFO'ların kuşku götürmez bir biçimde mevcut olan psişik kısmıyla ilgilenebilirim ve müteakiben neredeyse yalnızca UFO'ların psişik sonuçlarını ele alacağım.

1 Bkz. *Synchronizität als ein Prinzip akausaler Zusammenhänge* adlı makalem.

1

Söylenti Olarak UFO

UFO'lar deyince inandırıcılıktan uzak olmakla kalmayıp, genel fiziksel varsayımları da altüst eden şeylerden söz ediliyor olması gerçeği karşısında negatif bir tepki, yani bu olguyu eleştirel bir tavırla reddetmek akla yakın geliyor. Elbette burada yanılsamalar, fanteziler ve yalanlar söz konusudur! Bu tür olayları haber verebilen insanların (yani pilotlar ve kara personeli) kafalarında birkaç tahtaları eksiktir! Ayrıca bu gibi hikâyeler Amerika'dan, yani duyulmamış olanakların ve bilimkurgunun ülkesinden geliyor.

Bu doğal tepkiye uygun olarak, UFO haberlerini ilkönce salt bir söylenti olarak inceleyeceğiz ve mümkün olduğunca bütün sonuçlarımızı, analitik yöntemimizle garantilenmiş bu psişik yapılanmadan çıkartacağız.

UFO anlatılarına kuşkuyla yaklaşırken ilkönce onları tüm dünyada yinelenen bir anlatı olarak kabul edebiliriz; bu anlatının bildik söylenti tarzı görüşlerden farkı, vizyonlar[1] halinde ifade edilmesi, belki de vizyonlar tarafından üretilip beslenmesidir. Bu nispeten ender rastlanan varyasyonu "vizyoner söylenti" olarak tanımlıyorum. Bu varyasyon örneğin Kudüs kuşatmasında Haçlıların, Birinci Dünya Savaşı'nda Mons'taki askerlerin, Fatima'ya inanan halk kitlesinin, İkinci Dünya Savaşı'nda Orta İsviçre'deki sınır birliklerinin vb. gördükleri kolektif vizyonlarla çok yakından akrabadır. Kolektif

1 "Vizyon" terimini "halüsinasyon" terimine tercih ediyorum, çünkü bu ikincisi fazlasıyla patolojik bir kavram olarak şekillenmiştir, "vizyon" ise kesinlikle yalnızca hastalıklı durumlara özgü olmayan bir fenomene işaret etmektedir.

vizyonlar bir yana, bir ya da birden fazla kişinin fiziksel olarak mevcut olmayan bir şeyi gördükleri vakalar da vardır. Örneğin bir defasında bir ispritizma seansına katılmıştım; seansa katılan beş gözlemciden dördü medyumun karnının üstünde aya benzeyen küçük bir cismin süzüldüğünü görmüşler ve hiçbir şey görmeyen beşinci gözlemci olan bana, bu cismin göründüğü yeri tam olarak tarif etmişlerdi. Benim böyle bir şeyi göremeyişim onlar için düpedüz akıl almaz bir durumdu. Belirli durumların bütün ayrıntılarıyla algılandıkları ama daha sonra var olmadıklarının kanıtlandığı başka üç vaka daha biliyorum (bunlardan ikisi iki kişi, bir tanesi de bir kişi tarafından algılanmıştı). Bu vakalardan ikisi benim dolaysız gözlemim altında gerçekleşti. "İki şahidin beyanı, her türlü hakikati doğrulamaya yeter" atasözü istatistik olarak geçerli olabilir ama verili bir örnekte yanlış da olabilir. Cezai ehliyeti (*compos mentis)* tam olan ve duyularına tamamen hâkim olan kişiler bile bazen var olmayan şeyleri görebilmektedir. Bu tür olayların nasıl açıklanacağını bilmiyorum. Belki de bunlar, benim varsaymak istediğimden daha ender gerçekleşmektedirler. Çünkü bir kural olarak, "kendi gözlerimizle gördüğümüz" şeylerin doğrulamasını yapamaz ve böylece onların var olmadığını asla bilemeyiz. Bu uzak ihtimallere, UFO'lar gibi olağandışı bir hususta tüm veçheleri olabildiğince dikkate almak gerektiği için değiniyorum.

Böyle bir vizyona dayalı söylentinin koşulu, yayılması ve gelişmesi için her yerde mevcut olan ve sansasyon arzusunun yeterli olduğu sıradan söylentinin aksine, daima "olağandışı bir duygu"dur. Bir vizyon ve duyu aldanması olarak yoğunlaşma ise daha güçlü bir duygulanımdan kaynaklanır ve dolayısıyla daha derindeki bir kaynaktan gelir.

UFO'ların başlangıcını İkinci Dünya Savaşı'nın son yıllarında İsveç semalarında, Rusların icat ettiği düşünülen gizemli mermiler hakkında yapılan gözlemler ve "Foo fighters",

yani müttefiklerin bombardıman uçaklarına Almanya semalarında eşlik eden ışıklar hakkındaki haberler oluşturdu (foo = feu). Sonra bunları ABD'deki garip "Uçan Daire" gözlemleri izledi. UFO'lar için dünyada bir temel bulmanın ve onların fiziksel özelliklerini açıklamanın olanaksızlığı, çok geçmeden "dünya dışı" bir kökenleri olduğu tahminine yol açtı. Bu varyasyonla birlikte bu söylenti, İkinci Dünya Savaşı'nın patlak vermesinden önce New Jersey'de, H. G. Wells'in bir romanından uyarlanan ve Marslıların New York City'ye girmesini konu edinen bir radyo oyununun[1] çok sayıda trafik kazasının yaşandığı bir izdihama sebep olduğu büyük New Jersey paniğinin psikolojisiyle ilişkilenmiştir. Belli ki sözkonusu radyo oyunu çok yaklaşan İkinci Dünya Savaşı'na dair gizli duyguyu tetiklemişti.

Dünya dışı yaratıkların işgali motifi söylentilerle benimsenmiş ve UFO'lar uzaydan gelen akıllı yaratıkların kumanda ettiği makineler olarak yorumlanmıştı. Bu uçakların yerçekiminden bağımsız davranmaları ve amaca yönelik akıllı hareketleri, uzaydan gelenlerin üstün teknik bilgisine ve becerisine yorulmuştu. Bu ziyaretçiler hiçbir zarar vermedikleri ve her türlü düşmanca eylemden kaçındıkları için, onların dünya semalarında ortaya çıkmalarının meraktan, yalnızca gözlem yapma amacıyla gerçekleştiği kabul edilmişti. Ayrıca havaalanlarının ve özellikle nükleer tesislerin bu yaratıklar için özel bir cazibesi var gibiydi; buradan atom fiziğinin tehlikeli gelişmesinin, ya da atom çekirdeğinin parçalanmasının, komşu gezegenlerde belirli bir huzursuzluk yarattığı ve yeryüzünün üstünde daha ayrıntılı bir hava keşfi yapılmasına neden olduğu sonucu çıkarılmıştı. Bunun sonucu olarak insanlar kozmik güçler tarafından gözlemlendikleri ve haklarında bilgi toplandığı duygusuna kapılmışlardı.

1 *Dünyalar Savaşı*, radyoya uyarlayan Orson Welles (1938). (ç.n.)

Bu söylenti, ABD'de askeri açıdan, konuyla ilgili gözlemlerin toplanması, incelenmesi ve değerlendirilmesi için özel bir büronun kurulmasıyla birlikte, resmi bir kabul bile görmüştü. Fransa, İtalya, İsveç, İngiltere ve diğer ülkelerde de benzer bir durum söz konusu olmuş görünüyor. Ruppelt'in yayınladığı raporun sonucunda, Daire haberleri bir yıldır basında az çok gözden kaybolmuştu. Şüphesiz artık yeni "haber" değildiler. UFO'lara duyulan ilginin ve muhtemelen onların gözlemlenmesinin sona ermediği, basında yakınlarda yer alan, bir ABD amiralinin ülkenin dört bir yanında UFO haberlerini toplayacak ve titizlikle inceleyecek kulüpler kurulması önerisinde bulunduğuna dair haberden anlaşılıyor.

Söylentiye göre, UFO'lar genel olarak mercimek biçimindedirler ama dikdörtgen ve puro biçiminde olanları da vardır, çeşitli renklerde ışıldamakta[1] ya da metalik renklerde parıldamaktadırlar ve kıpırtısız durmaktan saatte 15.000 km hızla yol almaya kadar uzanan bir yelpazede hareket etmektedirler ki, insani bir varlık onları yönetecek olsa bu ivme yüzünden ölebilecektir. Uçuş rotaları, ancak ağırlıksız, yerçekimine bağlı olmayan bir nesne için mümkün olabilecek açılar çizmektedir.

Yani bu rota, uçan bir böceğin rotasına benzemektedir. Tıpkı uçan bir böcek gibi bir UFO da ansızın ilginç bir nesnenin üzerinde kısa ya da uzun bir süreliğine durmakta ya da merak etmiş gibi bu nesnenin etrafında dolanmakta, sonra birdenbire oradan ayrılmakta ve yeni nesneler keşfetmek üzere zikzaklar çizerek uzaklaşmaktadır. Bu yüzden UFO'ların meteorlarla ya da hava tabakalarındaki sıcaklık oynamasıyla birlikte ortaya çıkan yansımalarla karıştırılmaması gerekir. UFO'ların havaalanlarıyla ya da atom çekirdeğinin parçalanmasıyla ilişkili endüstri tesisleriyle ilgilendikleri iddiası her

1 ABD'nin güneybatısında sık sık gözlemlenen "yeşil" ışık küreleri, özellikle vurgulanmayı hak ediyorlar.

zaman doğrulanmamaktadır; çünkü UFO'lar Antarktika'da, Sahra Çölü'nde ve Himalayalar'da da görülmüşlerdir. Gerçi, öyle görünüyor ki ABD üstünde uçmayı tercih etmektedirler ama yeni gelen haberlere bakılırsa Avrupa ve Uzakdoğu semalarında da sık sık uçmaktadırlar. Neyi aradıkları ya da neyi gözlemlemek istedikleri tam olarak bilinmemektedir. Uçaklarımız UFO'ların merakını uyandırıyor gibidir, çünkü sık sık onların üzerinde uçmakta ya da onları izlemektedirler. Uçuşların temelinde, idrak edilebilir bir sistemin yer aldığı öne sürülemez. Daha çok, bir yerde sistematik olmayan bir biçimde etrafına bakınan turist gruplarını andırmakta, şurada ya da burada yakalanmakta, şunu ya da bunu merak edip peşine düşmekte, bilinmeyen nedenlerle çok yükseklere çıkmakta ya da öfkeli pilotların burnunun dibinde akrobatik eğriler çizmektedirler. Kimi zaman çapı 500 metre kadar büyük, kimi zaman da elektrikli sokak lambaları kadar küçük görünmektedirler. Küçük UFO'ların içinden çıktıkları ya da sığındıkları büyük ana gemiler vardır. İçlerinde mürettebatı bulunanları ya da bulunmayanları, bu ikinci durumda uzaktan kumanda edilenleri vardır. Söylentiye göre UFO sakinleri yaklaşık üç ayak uzunluğunda ve insanı andıran, ya da tam tersine insana hiç benzemeyen yaratıklardır. Bazı haberlerde de on beş ayak uzunluğundaki devlerden söz edilmektedir. Bunlar yeryüzünde dikkatle bilgi toplamak isteyen ve insanlarla her türlü karşılaşmadan özenle kaçınan ya da tehlikeli bir biçimde casusluk yaparak, zor durumdaki bir gezegenin halkını şiddet yoluyla dünyaya yerleştirmek için yeryüzünde inişe uygun alanları araştıran varlıklardır. Dünyadaki fiziksel koşullardan emin olamadıkları ve bilmedikleri mikropları kapma olasılığından korktukları için insan soyunu kurutabilecek korkunç silahlara sahip oldukları halde şimdilik etkileyici karşılaşmalardan, hatta yere inme denemelerinden

bile kaçınmaktadırlar. Üstünlüğü apaçık olan teknolojileriyle birlikte, insanlık için kurtarıcı eylemler yapabilmelerini sağlayan üstün bir bilgeliğe ve ahlâki iyiliğe sahip olduklarına güvenilmektedir. Elbette ortalıkta yere inme öyküleri de dolaşmaktadır; buna göre bu varlıklar yakından görülmekle kalmayıp, insanları kaçırmaya da yönelmişlerdir. Keyhoe gibi güvenilir bir adam, Bahama Adaları civarında büyük bir uçak gemisiyle birlikte beş askeri uçağın UFO ana gemileri tarafından yutulduğunu ve götürüldüğünü görmüştür.

Belgelere dayanan bu gibi haberlerle karşılaşınca insanın tüyleri diken diken oluyor. Bir de, genel olarak bilinen, UFO'ları radarla saptama olanağı da dikkate alınınca, bundan iyisi can sağlığı denebilecek bir "science fiction story"[1] çıkıyor ortaya. Sağduyulu denilen her insan aklı açıkça incinmiş hissediyor kendini. Bu yüzden, bu söylentiye dâhil olan farklı açıklama denemelerine burada girmek istemiyorum.

Bu makaleyi kaleme aldığım sırada, bir tesadüf eseri, Amerika'nın önde gelen iki günlük gazetesinde, hemen hemen aynı tarihlerde sorunun güncel durumunu somut olarak gösteren yazılar yayımlandı. Bunlardan biri, 44 yolculu bir uçağı Porto Riko'ya götüren bir pilotun son UFO gözlemi hakkındaki bir haberdi. Pilot okyanusun üzerinden uçarken "ateş saçan, yeşilimsi-beyaz ışıkla parlayan yuvarlak bir nesnenin" sağ taraftan büyük bir hızla yaklaştığını görmüştü. İlkönce bunu bir jet uçağı zannetmiş ama çok geçmeden bunun olağandışı ve bilinmeyen bir nesne olduğunu fark etmişti. Pilot çarpışmayı önlemek için uçağı öyle dik bir manevrayla yükseğe çıkartmıştı ki, yolcular koltuklarından düşmüş ve birbirlerinin üzerine yuvarlanmışlardı. Dört yolcu, hastanelik olacak kadar yaralanmıştı. Aynı rotada yaklaşık 500km'lik bir

1 İng. Bilimkurgu öyküsü. (ç.n.)

aralıkta bulunan başka yedi uçak da aynı nesneyi gözlemlemişlerdi.

Diğer yazı ise *ABD'li Uzmanlar Uçan Dairelerin Olmadığını Söylüyor* başlığını taşıyor ve Ulusal Havacılık Komitesi yöneticisi Dr. Hugh L. Dreyden'in UFO'ların var olmadığına dair kesin açıklamasını konu ediniyor. İnsan, Dreyden'in gözükara kuşkuculuğuna saygı duymaktan kendini alamıyor: Bu kuşku, söylentinin korkunçluğu karşısında *crimen laesae maiestatis humanae*[1] duygusunun sağlam bir anlatımını veriyor.

Bazı ayrıntıları görmezden gelmek için gözlerimizi biraz kapatırsak, Dreyden'in avukatlığını yaptığı çoğunluğun akılcı yargısına katılabilir ve birkaç bin UFO bildirimini, bütün ayrıntılarıyla birlikte vizyona dayalı bir söylenti olarak kavrayıp, buna uygun bir şekilde ele alabiliriz. Böylece bu bildirimler, nesnelce, öznel psişik varsayımların öne sürüldüğü, yanlış gözlemler ve sonuçlardan müteşekkil etkileyici bir koleksiyona indirgenecektir.

Ortada bir psikolojik "yansıtma" varsa, bunun psişik bir nedeninin de mevcut olması gerekir. Çünkü UFO söylentisi gibi, dünya çapında rastlanan bir ifadenin tamamen tesadüfe dayalı, önemsiz bir şey olduğu elbette kabul edilemez. Binlerce tekil tanıklığın, geniş bir nedensel zemininin olması gerekir. Bu tür bir ifade, deyim yerindeyse her yerde onaylanıyorsa, o zaman her yerde ona uygun bir saikin de mevcut olması gerekir. Gerçi mümkün olan her türlü dışsal koşul vizyona dayalı söylentilere yol açmış ya da eşlik etmiş olabilir, ama bu söylentilerin varlığı esas olarak her yerde mevcut olan duygusal temele, yani bu örnekte de genel olarak mevcut olan psikolojik bir duruma dayanır. Bu türden bir söylentinin temeli, kolektif bir sıkıntılı durumdan ya da tehlikeden veya ruhsal bir gereksinimden kaynaklanan bir "duygusal gerilim"dir.

1 Lat. İnsanın yüceliğine hakaret suçu. (ç.n.)

Bütün dünyanın Rus politikalarının ve bu politikaların henüz kestirilemeyen sonuçlarının baskısı altında kaldığı günümüzde bu koşul kesin olarak mevcuttur. Bireylerde anormal kanaatler, vizyonlar, yanılsamalar vb. gibi fenomenler, yalnızca bireyin psişik açıdan bölünmüş olması, yani bilinçli tutum ile bilinçdışının buna karşıt içerikleri arasında bir bölünme yaşanması halinde ortaya çıkarlar. Bilinç tam da bu içerikleri bilmediği ve görünüşte çıkışsız bir durumla karşı karşıya kaldığı için, bu alışılmadık içerikler dolaysızca ve bilinçli olarak entegre edilemez, kendilerini dolaylı yoldan, beklenmedik ve ilkin açıklanamayan görüşler, kanaatler, yanılsamalar üreterek ifade etmeye çalışırlar. Meteorlar, kuyruklu yıldızlar, kan yağmurları, iki başlı bir dana ve benzeri tuhaf doğumlar gibi sıradışı doğa olayları tehdit içeren olaylar olarak yorumlanır ya da "gökyüzündeki alametler" olarak görülürler. Nihayet fiziksel açıdan mevcut olmayan şeyler birçok insan tarafından birbirinden bağımsız olarak ve hatta eşzamanlı olarak görülebilir. Birçok insanın çağrışım olayları da zamansal ve uzamsal açıdan paralellik gösterir; örneğin düşünce tarihinin yeterince kanıtladığı gibi birbirinden bağımsız zihinler, eşzamanlı olarak aynı yeni fikirleri ortaya atarlar.

Bunlara bir de, aynı kolektif nedenlerin aynı ya da en azından benzer psişik sorunlara, yani tam da bu tür fenomenlerle karşılaşmaya ya da onlara inanmaya en az hazır olan insanlarda benzer yorumlara ya da vizyona dayalı görüntülere yol açtığı vakalar eklenmektedir.[1] Bu da yine, tanıkların bildirimlerine özel bir inandırıcılık kazandıran bir olgudur; şu ya da bu tanığın, özellikle kuşku uyandırmadığı, çünkü hiçbir zaman geniş ya da kolay kandırılabilir birisi olarak öne çıkmadığı, tam tersine sürekli soğukkanlı yargılarda bulunan ve eleştirel

1 Aimé Michel, UFO'ların açıkça en çok onların varlığına inanmayan ya da bu konuya karşı kayıtsız olan insanlar tarafından görüldüğüne dikkat çekiyor.

akla sahip biri olarak bilindiği vurgulanmaktadır. Tam da bu gibi vakalarda bilinçdışının, içeriklerini algılanabilir kılması için özellikle etkili yöntemlere başvurması gerekmektedir. Bu da en etkileyici bir biçimde yansıtma yoluyla, yani daha önce bilinçdışının sırrı olan şeyin bir nesne üzerine aktarılıp o nesneden görünmesiyle gerçekleşir. Yansıtma olayı her yerde, akıl hastalıklarında, takip edilme düşüncelerinde, kardeşinin gözündeki çapağı görüp kendi gözündekini görmeyen sözüm ona normal kişilerde ve son olarak da en büyük ölçüde politik propagandada gözlemlenebilir.

Yansıtmaları yalnızca kişisel-mahrem koşullardan ya da çok derinde yatan kolektif koşullardan kaynaklanıyor oluşlarına göre, farklı farklı uzaklıklara erişebilir; kişisel bastırmalar ve bilinçdışılıklar en yakın çevrede, akrabalar ve tanıdıklar çevresinde açığa vurulurlar. Kolektif içerikler, örneğin dinsel, dünya görüşünden kaynaklanan, politik-sosyal çatışmalar ise kendilerine masonlar, Cizvitler, Yahudiler, kapitalistler, Bolşevikler, emperyalistler vb. gibi uygun yansıtma aktörleri seçerler. Dünyanın bugünkü durumunun tehditkâr oluşu karşısında, bütün dünyayı ilgilendirebileceğinin kavranılmaya başlamasıyla birlikte, yansıtmaları yaratan hayal gücü, dünyadaki örgütlerin ve güçlerin ötesinde gökyüzüne, yani yıldızların kozmik uzayına, eskiden yazgıya hükmeden tanrıların gezegenlerde yaşadıkları yerlere uzanıyor. Yeryüzündeki dünyamız iki yarıya bölündü ve nihai kararın ve yardımın nereden geleceğini göremiyoruz. Daha otuz yıl öncesinde, dinsel bir problemin kendilerini de ilgilendiren ciddi bir olay haline gelebileceğini akıllarından geçirmemiş insanlar bile, kendilerine ilkesel sorular sormaya başlıyorlar. Bu koşullarda, halkın kendine soru sormayan kesimlerinin, "hayaletlerin" yani çok geniş bir yaygınlığa sahip ve birçokları tarafından ciddi ciddi inanılıp başkaları tarafından

gülünerek reddedilen bir mitin ziyaretine maruz kalmaları kesinlikle bir mucize değildir. Kuşku uyandırmayan, dürüst kişiler oldukları apaçık olan tanıklar, "gökyüzündeki alametler"i "kendi gözleriyle gördükleri"nden ve insan kavrayışını aşan mucizevî olaylar yaşadıklarından söz ediyorlar.

Elbette, bu türden bildirimler karşısında, ısrarlı bir açıklama talebi ortaya çıkıyor. Başlangıçta UFO'ları Rus ya da Amerikan icadı olarak kavrama yolundaki denemeler, onların dünya sakinlerinin bilmediği bir biçimde yerçekiminden bağımsız hareket etmeleri karşısında başarısız olmuştur. Halihazırda Ay'a yolculuk düşüncesiyle oyalanan insan fantezisi, daha yüksek türden akıllı varlıkların, yerçekimini ortadan kaldırmayı, yıldızlararası manyetik alanları enerji kaynağı olarak kullanıp, bunların yardımıyla kozmik hızlara ulaşmayı öğrendiklerini varsaymakta gecikmemiştir. Dünyadaki yeni atom patlamalarının, bu çok ilerlemiş Mars ya da Venüs sakinlerini heyecanlandırdığı ve olası zincirleme reaksiyonlar ve dünyanın bunlarla bağlantılı olarak yok oluşu karşısında kaygılanmalarına yol açtığı tahmin edilmektedir. Böyle bir olasılık, komşu gezegenler için de korkunç bir tehdit oluşturduğundan, bu gezegenlerin sakinleri, bizim kaba saba nükleer denemelerimizin nelere yol açabileceğini özenle gözlemleme gereği duymaktadırlar. UFO'ların yeryüzüne inmedikleri gibi, insanlarla herhangi bir temas kurmak için küçük bir eğilim bile göstermedikleri olgusu, bu varlıkların bu kadar yüksek bilgilerine rağmen dünyada iyi niyetle karşılanacaklarından emin olamadıkları ve bu yüzden insanlarla her türlü zihinsel temastan ihtiyatlılık gereği kaçındıkları şeklinde açıklanmaktadır. Yüksek varlıklar olarak kesinlikle saldırganlıktan uzak davrandıkları için Dünya'ya da bir zarar vermemekte, havaalanları ve nükleer tesisleri nesnel bir tavırla denetlemekle yetinmektedirler. Dünyanın yazgısıyla

bu kadar telaşla ilgilenen bu yüksek varlıkların, on yıl içinde bizimle –dil yetilerine rağmen– bir temas kurmaya neden cesaret edemedikleri bir muamma olarak kalmaktadır. Bu yüzden, başka varsayımlarda da bulunulmaktadır. Örneğin gezegenlerinin belki de kuraklık, oksijen azalması ya da aşırı nüfus yüzünden zor duruma düştüğü ve bu nedenle bir *pied-à-terre*[1] aradıkları tahmin edilmektedir. Arazi araştırma devriyeleri, yüzyıllardır, hatta belki de binyıllardır semalarımızda misafir oyunculuk yaptıkları halde, büyük bir özen ve dikkatle çalışmaktadırlar. İkinci Dünya Savaşı'ndan sonra yığınlar halinde ortaya çıkmışlardır; belli ki bir iniş planlanmaktadır. Son zamanlarda, belirli deneyimlerin ışığında masumiyetlerinden kuşku duyulmaya başlanmıştır. Bazı görgü tanıklarının, –elbette İngilizce konuşan mürettebata sahip– UFO'ların yeryüzüne iniş yaptıklarını gördüklerine dair bildirimleri de vardır. Bu uzaylı misafirler bazen bizim esenliğimiz için endişe eden rasyonel melekler olarak idealize edilmişler, bazen yüksek zekâya sahip, iri kafaları olan cüceler olarak görülmüşler, kimi zaman da maymunsu, tüylü, tırnaklı, kabuklu, böceksi cüce canavarlar olarak resmedilmişlerdir.

Bir UFO'yla uçtuğunu ve birkaç saat içinde Ay'ın çevresinde dolaştığını anlatan Mr. Adamski gibi "görgü tanıkları" vardır. Kendisi bize, Ay'ın dünyaya misafirperver olmayan yüzünü gösterme doğrultusundaki tuhaf kararından bir nebze bile etkilenmeden, Ay'ın göremediğimiz yüzünde atmosfer, su, ormanlar ve yerleşimler bulunduğuna dair şaşırtıcı bir haber vermektedir. Bu fizik kepazeliğine Edgar Sievers gibi kültürlü ve iyi niyetli kişiler bile ses çıkartmamıştır.[2]

Söz konusu Amerikalıların fotoğraf çekmeyi çok sevdikleri düşünüldüğünde, saatler boyunca ve nispeten yakından

1 Fr. İkinci bir mekân. (ç.n.)

2 *Flying Saucers über Südafrika.*

gözlemlenmiş olmaları gereken UFO'lara dair çok az "otantik" fotoğrafın bulunması şaşırtıcıdır. Tesadüfen, Guatemala'da, başka yüzlerce kişiyle birlikte bir UFO görmüş olan bir adamı tanıyorum. Yanında bir fotoğraf makinesi vardı ama ne tuhaftır ki, gündüz vakti olduğu ve UFO bir saat boyunca görünebildiği halde, o heyecan içinde fotoğraf çekmeyi unutmuştu. Bu bildirimin dürüstlüğünden kuşku duymak için hiçbir nedenim yok. Ne var ki UFO'ların pek de "fotojenik" olmadıkları yönündeki izlenimime ağırlık kazandırdı.

Yukarıda anlatılanlardan da görülebileceği gibi, UFO'ların gözlemlenmesi ve yorumlanması şimdiden gerçek bir efsanenin doğmasına yol açmıştır. Gazetelerde yer alan binlerce haber ve yazı bir yana, bugün bile konuyla ilgili, –taraftar ya da karşıt, bir kısmı düzmece bir kısmı ciddi– bir dizi kitap bulunmaktadır. En son gözlemlerin de gösterdiği gibi, fenomenin kendisi bu durumdan etkilenmemiştir. Şimdilik devam ediyor görünmektedir. Ne olursa olsun şurası kesin ki bu fenomen canlı bir mit haline gelmiştir. Burada bir efsanenin nasıl ortaya çıktığını, insanlığın zor ve karanlık bir döneminde, dünya dışından, "göklerden" gelen güçlerin bir müdahale denemesine ya da en azından yakınlaşmasına ilişkin bir mucize hikâyesinin nasıl oluştuğunu görme fırsatına sahibiz; ve bu insanın hayal gücünün uzay yolculuğunun olanaklılığını ve başka yıldızların ziyaretini ve hatta saldırısını bütün ciddiyetiyle tartışmaya başladığı bir dönemde gerçekleşmektedir. Biz kendi açımızdan Ay'a ya da Mars'a gitmek isterken, kendi sistemimizin gezegenlerinin ve hatta sabit yıldızlar alanının sakinleri de kendi açılarından bize gelmek istemektedirler. Uzayın fethiyle ilgili kendi emellerimizin bilincindeyiz; buna karşılık düşen dünya dışı eğilim ise tamamen mitolojik bir tahmin, yani yansıtmadır.

Gerçi sansasyon, macera zevki, teknolojik riziko ve entelektüel merak fütüristik fantezilerimiz için görünüşte yeterli

saiklerdir ama genellikle olduğu gibi, bu türden hayal gücü itkileri özellikle de böyle ciddi bir biçimde –yapay Dünya uydularını düşünüyorum– ortaya çıktıklarında, bunun altında ve ardında yatan bir nedene, yani yaşamsal bir sıkıntılı duruma ve ona karşılık düşen bir gereksinime dayanırlar. İnsanoğluna yeryüzünün dar geldiği ve yalnızca hidrojen bombası tehdidinin değil –daha da kötüsü– nüfus rakamlarının çığ gibi büyümesinin de ciddi bir endişe yarattığı bu zindandan kaçıp kurtulmak istediği kolaylıkla tahmin edilebilir. Bu, insanların hakkında konuşmaktan pek hoşlanmadığı ya da ancak yoğun bir gıda üretiminin kestirilemeyen olanaklarına –sanki bu nihai çözümün biraz ötelenmesinden daha fazla bir şeymiş gibi!– iyimser bir tarzda işaret ederek konuştuğu bir sorundur. Hindistan hükümeti öngörüde bulunarak, doğum kontrolü için 500.000 sterlin ayırdı, Rusya da çalışma kamplarını kısırlaştırma ve korkulan doğum artışlarını azaltma amacıyla kullanıyor. Batı'nın çok uygarlaşmış ülkeleri gerçi başka yöntemler biliyorlar ama dolaysız tehlike onlardan değil, esas olarak azgelişmiş Asya ve Afrika halklarından kaynaklanıyor. İki dünya savaşının, giderek artan bu nüfusu *à tout prix*[1] sınırlandırma sorununun ne ölçüde bir sonucu olduklarını ayrıntılı olarak incelemenin yeri burası değil. Doğa kendisine yük olan oluşumlardan kurtulmak için çok çeşitli yöntemlerden yararlanır.

Gerçekte insanlığın barınma ve yaşama alanı giderek artan ölçüde daralmaktadır ve birçok ırk için optimum değerler zaten uzun süreden beri aşılmıştır. Felaket tehlikesi, artan nüfusların birbirlerini sıkıştırmasıyla orantılı olarak büyümektedir. Darlık korku doğurmakta, korku da yeryüzünün sağlayamadığı çareyi dünya dışındaki alanda aramaktadır.

Bu yüzden "gökyüzünde alametler" görünmektedir; teknik aklımızın uydurduğu gibi, bir tür uzay gemileri içindeki

1 Fr. Her ne pahasına olursa olsun. (ç.n.)

üstün varlıklardır bunlar. Nedeni bütün boyutlarıyla anlaşılamayan ve bu yüzden bilincine varılmayan bir korkudan, korkunun nedenini bütün olası ikincil fenomenlerde bulduğunu zanneden açıklayıcı yansıtmalar doğmaktadır. Bunlardan bazıları bugünlerde o kadar açıkça ortadadır ki, daha derinini araştırmak neredeyse gereksiz görünmektedir.[1] Gelgelelim görünen o ki, kolektif vizyonların da eşlik ettiği bir kitlesel söylentiyi anlamak istiyorsak, fazlasıyla rasyonel ve yüzeysel olarak anlaşılır olan saiklerle yetinemeyiz. UFO'lar gibi, olağanüstü bir fenomeni açıklayacak nedenin, varoluşumuzun köklerine değmesi gerekir. Gerçi UFO'lar daha önceki yüzyıllarda da ender tuhaflıklar olarak gözlemlenmişlerdir ama o zamanlar yalnızca sıradan yerel söylentilere yol açmışlardır.

Evrensel kolektif söylenti, bizim aydınlanmış, rasyonalist çağımıza özgüdür. Birinci bin yılın sonundaki iyice yaygınlaşmış saf metafizik motivasyonlu kıyamet fantezisinin rasyonel olarak temellenmiş görünmesi için UFO'lara gerek yoktu. Göklerin müdahalesi, o zamanın dünya görüşüne uygun düşüyordu. Elbette kamuoyumuz metafizik bir edim hipotezine başvurma eğiliminde değildi, yoksa zaten çok sayıda din adamı uyarı anlamına gelen göksel alametler hakkında vaazlar vermişlerdi. Bizim dünya görüşümüz böyle şeyleri beklemiyor. Biz belki de daha çok "psişik rahatsızlıklar" olasılığını düşünme eğilimindeyiz; belki de bu özellikle son dünya savaşından bu yana ruhsal yapımız bir ölçüde kuşkulu hale geldiği için böyledir. Bu bakımdan giderek artan bir güvensizlik mevcut. Hatta tarihyazımımız bile Avrupa'nın son on yıllarda kapıldığı gelişmeleri, geleneksel yöntemlerle değerlendirmeyi ve açıklamayı başaramıyor, psikolojik ve psikopatolojik etmenlerin tarihyazımının ufkunu endişe verici bir şekilde genişletmeye başladıklarını kabul etmek zorunda kalıyor.

1 Ayrıca bkz. Eeugen Böhler'in *Ethik und Wirtschaft*'taki aydınlatıcı açıklamaları.

Bunun sonucunda, düşünen kamuoyunun mantıksal psikolojiye ilgi duyması ve bu ilginin genel olarak artması, şimdiden akademilerin ve ehil olmayan uzmanların hoşnutsuzluğuna yol açtı. Bu çevrelerden kaynaklanan, hissedilebilir bir psikoloji direnişine rağmen, sorumluluğunun bilincinde bir psikoloji biliminin, böyle kitlesel bir fenomeni eleştirel bir tarzda incelemekten yılmaması gerekir, çünkü bu tür iddiaların apaçık olanaksızlığı dikkate alındığında, psişik bir rahatsızlık varsayımı *common sense*'e[1] elbette en yakın olan varsayımdır.

Bu yüzden bu fenomenin psişik doğasının ne olduğu sorusuna eğilmeliyiz. Bu amaçla, söylentinin merkezi önermesini bir kez daha netleştirelim: Göklerimizde gündüzleri ve geceleri bilinen hiçbir meteorik fenomene benzemeyen nesneler gözlemlenmektedir. Bunlar göktaşları değildir, sabit yıldızlarla birbirine karıştırılmış olgular değildir, ani sıcaklık değişimlerinden kaynaklanan yansımalar, bulutların şekillenişleri, göçmen kuşlar, balonlar, şimşeklerden doğan ateş topları, sarhoşluktan ya da yüksek ateşten kaynaklanan hezeyanlar değildir. Genellikle görülenler çok çeşitli büyüklüklerde, "yuvarlak", disk ya da küre, nadiren de puro ya da silindir biçiminde, akkor halinde ya da çeşitli renklerde ateş gibi ışıldayan cisimlerdir.[2] Bu cisimlerin zaman zaman insan gözü tarafından görünmez oldukları ama buna karşılık radar ekranlarında bir "blip" (leke) bıraktıkları bildirilmektedir. Özellikle de yuvarlak cisimler, bilinçdışının rüyalarda, vizyonlarda vb. ortaya koyduğu şekiller gibidirler. Bu durumda onlardan, bilinçli olarak düşünülmeyen, bilinçdışında yalnızca potansiyel olarak, yani

1 İng. Aklıselim. (ç.n.)

2 Daha ender olarak bildirilen puro biçiminin örneği belki de zeplindir. Akla gelen fallik benzerlik, yani cinsel dile tercüme etme, halk ağzına yakındır. Örneğin kaba mizahlarıyla bilinen Berlinliler, zepline "kutsal ruh" adını vermişlerdi. İsviçre ordusundaki, sabit balonun daha az bilinen, doğrudan tanımı da bu minvaldedir.

somutlaşmamış bir halde var olan ve ancak bilincine varılma süreciyle somutluk kazanan bir düşünceyi görsel biçimde sunan *simgeler* olarak söz edilebilir. Ne var ki algılanabilir biçim bilinçdışındaki anlam içeriğini ancak yaklaşık olarak ifade eder. Bu biçimin pratik durumda ancak bütünleyici bir yorumla "eksiksiz" kılınması gerekir. Burada kaçınılmaz olarak ortaya çıkan hatalar yalnızca "eventus ducet[1]" ilkesiyle, yani farklı bireylerdeki uzun rüya dizilerini karşılaştırarak tamamen okunabilir bir metnin elde edilmesi yoluyla ayıklanabilirler. Bir söylentinin figürleri de rüya yorumunun ilkelerine tâbidirler.

Bu ilkeler, algılanan yuvarlak küreye –disk ya da küre oluşu hiç fark etmez– uygulandığında, derinlik psikolojisi uzmanlarının çok iyi bildikleri bütünlük simgesiyle, *Mandala'yla* (Sanskritçe = çember) benzerlikleri kolaylıkla ortaya çıkar. Bu kesinlikle yeni bir buluş değildir, zaten deyim yerindeyse her zaman her yerdeydi ve tüm zamanlarda uygun bir anlamda mevcuttu ve her defasında, yabancı bir geleneğe gerek olmadan, modern insanlarda sınırlayıcı, "koruyucu" ya da apotropeik çember, prehistorik "ateş çemberi" ya da büyü çemberi, ya da simyacıların mikrokozmosu, ya da modern, ruhsal bütünlüğü çevreleyen ve düzenleyen bir simge olarak ortaya çıkar. Başka bir yerde gösterdiğim gibi[2] Mandala son yüzyıllarda simyacılığın tarihinin gösterdiği gibi, yavaş yavaş ve giderek artan ölçüde mükemmel bir psikolojik bütünlük simgesine dönüşmüştür. Mandala'nın modern insanlarda nasıl ortaya çıktığını, altı yaşındaki bir kız çocuğunun aşağıda anlatacağım rüyasıyla göstermek istiyorum.

Rüyayı gören kız, bilinmeyen, büyük bir binanın girişinde duruyor. Orada kızı bir peri bekliyor ve uzun, sütunlu bir koridor

1 Lat. Olayları beklemek. (ç.n.)
2 Bkz. *Über Mandalasymbolik*

boyunca onu binanın içlerine, bir tür merkezi mekâna götürüyor; burada dört bir yandan çok sayıda benzeri revak bu mekâna açılıyor. Peri ortaya geçiyor ve orada, yüksek bir aleve dönüşüyor. Üç yılan Zirkumambulation'daymış[1] gibi ateşin etrafında dönüyorlar.

Bu, klasik, arketipsel bir çocukluk rüyasıdır; sık sık görülür ve zaman zaman da –burada üzerinde dışsal bir etki olmadan– resmedilmektedir, bunun da, bozulmuş bir yakın çevredeki sempatik olmayan ve kafa karıştırıcı etkileri savuşturmak ve içsel dengeyi korumak gibi apaçık bir amacı vardır.

Mandala ruhsal bütünlüğü betimlemesi, koruması, dışa karşı savunması ve içsel zıtlıkları birleştirmeye çalışması bakımından mükemmel bir "bir(ey)leşme simgesini[2] de oluşturur ve bu haliyle daha ortaçağ simyasında dahi bilinmektedir. Ruha, Platon'un dünya ruhuna benzer bir şekilde, küre biçimi atfedilmiştir ve modern rüyalarda da aynı simgeyle karşılaşmaktayız. Bu simgenin çok eski oluşu, böylelikle bizi Platon'da gördüğümüz, bütün şeylerin "İde"lerinin saklandığı "gökler üstündeki yerler"in cennetsi mekânlarına götürüyor. Bu yüzden UFO'ların naif bir biçimde "ruhlar" olarak yorumlanmasının önünde hiçbir engel bulunmamaktadır. Elbette bizim modern ruh kavramımızı değil, daha ziyade bilinçdışı bir içeriğe sahip istemdışı arketipsel, yerine göre mitolojik bir tasavvuru, bireyin bütünlüğünü ifade eden bir "rotundum"u temsil ediyorlar. Bu spontan imgeyi, "benlik"in simgesel tasavvuru olarak, yani bilinçli ve bilinçdışı olandan oluşan bütünlük olarak betimledim ve tanımladım.[3] Zaten ortaçağın Hermetik felsefesi bile tamamen benzer sonuçlara

1 Alm. Bir merkezin çevresinde dolaşma. (ç.n.)

2 Bir(ey)leşme: Individuation. Jung'a göre kişi ancak bilinçdışı içerikleri bilincine entegre ettiğinde tam bir birey olur, kendini gerçekleştirir. Bu terimle hem bireyleşme hem de birleşme (bilinçdışının ve bilincin birleşmesi) anlatılmaktadır. (ç.n.)

3 Bkz. *Aion* içindeki *Das Selbst* bölümü.

vardığı için, bu açıdan kesinlikle yalnız değilim. Bu idenin arketipsel karakteri, böyle bir geleneğe hiç kuşkusuz uzak olan ve bu yüzden kendileri de çevreleri gibi ne yapacaklarını bilmeyen modern bireylerde spontan bir biçimde yeniden oluşması gibi sık yaşanan bir deneyimle kanıtlanmaktadır. Bunu bilen insanlar bile, çocuklarının Hermetik felsefe gibi bir şeyi rüyalarında görebileceği düşüncesine kapılmazlar. Bu açıdan, mitolojik geleneğin aracı olmak için hiç de uygun olmayan genel ve çok derin bir bilgisizlik hüküm sürmektedir.

Gökyüzünde beliren yuvarlak, ışıltılı cisimler vizyonlar olarak incelendiklerinde, onları arketipsel imgeler olarak yorumlamaktan kaçınılamaz; bu da, istemdışı, içgüdüye dayanan otomatik yansıtmalar oldukları, tıpkı diğer psişik dışavurumlar ya da semptomlar gibi onların da anlamsız ve salt rastlantısal oldukları gerekçesiyle bir kenara atılamayacakları anlamına gelir. Gerekli tarihsel ve psikolojik bilgilere sahip olanlar, çember biçimli simgelerin, simya dilindeki *rotundum*'un (yuvarlak) her yerde ve tüm zamanlarda önemli bir rol oynadığını, bizim kültür sahamızda yukarıda anılan ruh simgesinin yanı sıra örneğin Tanrı imgesi olduğunu bilir. Eski bir deyiş, "*Deus est circulus cuius centrum est ubique, cuius cirumferentia vero nusquam*[1]" der. Tanrı *omniscientia* (herşeyi bilen) *omnipotentia* (herşeye gücü yeten), *omnipraesentia* (her yerde hazır ve nazır) olan bir *ἐν τό πάν*'dır (herşey bir). Mükemmel bir bütünlük simgesidir, yuvarlak, tam ve yetkindir. Gelenekte bu türden epifaniler[2] çoğu kez ateş ve ışık eşliğinde gerçekleşir. Bu yüzden Antikçağ düzeyinde UFO'lar kolaylıkla "tanrılar" olarak anlaşılabilirler. Bunlar etkileyici bütünlük fenomenleridir, basit yuvarlaklıkları benlik

1 "Tanrı bir dairedir, merkezi her yerde, çevresi ise hiçbir yerdedir." Bkz. Baumgartner, *Die Philosophie des Alanus de Insulis II*, s. 118.

2 Tanrı'nın yeryüzünde kendini göstermesi. (ç.n.)

arketipini resmeder, ki bu arketip, deneyimle bildiğimiz gibi, görünüşte bağdaşmaz olan zıtlıkların birleşmesinde başrolü oynar ve bu yüzden çağımızın bölünmüşlüğünü telafi etmeye çok uygun olur. Ayrıca, herşeyden önce kaotik durumları düzene sokması ve mümkün olan en büyük birliğe ve bütünlüğe kişilik kazandırması bakımından, diğer arketipler arasında özellikle önemli bir rol oynamaktadırlar. Büyük, tanrısal-insan kişiliğinin, ilk insanın ya da anthropos'un, bir chên-yên'in[1], ateşi göklerden aşağıya çağıran, ateş arabasıyla göklere yükselen ve dogmatik olarak şekillendirilmiş bir İsa figürü olan Mesih'in bir öncülü niteliğindeki Elias'ın[2] ve yine Elias gibi, yeryüzünde Tanrı'nın kişileşmesi olarak dolaşarak, Elias'ın bir paralelini oluşturan İslami Hızır figürünün, "yeşillenen"in[3] imgesini oluşturur.

Dünyanın bugünkü durumu kurtarıcı, dünya üstü bir olay beklentisini yaratmak için her zamanki kadar uygundur. Böyle bir beklenti pek fazla açık olarak ortaya çıkamıyorsa, bunun tek nedeni artık hiç kimsenin eski yüzyılların dünya görüşüne, göklerin bir müdahalesine olağan bir durum gözüyle bakacak kadar sıkı bağlı olmayışıdır. Elbette ortaçağın metafizik dünya kesinliğinin dışına çıkacak kadar geliştik ama tarihsel-psikolojik arka planımızın her türlü metafizik umuttan kurtulacağı kadar da değil.[4] Bilinçte, her türlü "okült" eğilimden tiksinen rasyonel aydınlanmışlık ağır basıyor. Elbette Hıristiyan inancının yeniden canlandırılması için

1 Hakiki ya da yetkin insan. (ç.n.)

2 Elias/İlyas, karakteristik olarak, yukarıdan yeryüzündeki haksızlıkları araştıran *kartal* biçiminde de karşımıza çıkar.

3 Bkz. Jung, *Über Wiedergeburt*. (ç.n.)

4 Benim psişik arka planları "metafizik" olarak anladığım, doğabilimsel çevrelerde yaygın ve hiçbir bir şekilde doğrulanmamış bir yanlış anlamadır; öte yandan teologlar da bana, metafiziği "psikolojikleştirdiğim" suçlamasını yöneltiyorlar. İki çevre de ıskalıyor. Ben kendisine konulmuş epistemolojik sınırlar içinde kalan bir empiristim.

ümitsiz çabalar gösterilmektedir ama dünya imgesinin –eski zamanlardaki gibi– metafizik bir müdahaleye gereken alanı bırakacak ya da öteki dünyaya dair gerçekten Hıristiyanca bir inanca ve yaratılışın bu acılı yanılgısına kesin bir son verecek olan, çok yakındaki bir kıyamete yönelik benzer bir umuda tekrar canlılık kazandıracak şekilde bir sınırlandırılışına yeniden ulaşılamamaktadır. Bu dünyaya ve insanın gücüne duyulan inanç, tam karşıtının teminatına rağmen, pratik ve şimdilik değiştirilemez bir hakikat halini almıştır.

Ezici çoğunluğun tutumu, bir yansıtmanın ortaya çıkması için, yani rasyonel eleştiriye rağmen simgesel bir söylenti biçiminde, ona uygun vizyonların eşliği ve desteğiyle öne çıkan ve bu sırada zaten daima düzenleyici, kurtarıcı, iyileştirici ve bütünleyici olarak dile gelmiş olan bir arketipi ele geçiren bilinçdışı arka planların bir tezahürü için en uygun temeldir. Arketipin, mitolojik bir kişileşmenin iticiliğinden sakınmak için eski şekillenişlerinin aksine nesnel hatta teknik bir biçim alması, günümüz açısından karakteristiktir. Teknik gibi görünen, modern insana kolaylıkla ulaşmaktadır. Artık popüler olmayan metafizik bir müdahale fikri, uzay yolculuğunun olanaklılığı sayesinde, önemli ölçüde kabul edilebilir olmuştur. UFO'ların yerçekiminden bağımsız hareket ediyor görünmeleri, elbette hazmı zor bir meseledir ama fizik bilimimiz son dönemlerde mucizenin sınırına dayanan çok sayıda keşifte bulunmuştur. O halde yıldızların daha gelişmiş sakinleri yerçekimi kuvvetini ortadan kaldırmanın ve ışık hızına ve hatta daha fazlasına ulaşmanın yöntemini neden bulmuş olmasınlar?

Nükleer fizik sıradan insanların kafasında, fizikçilerinkini çok çok aşan ve daha kısa bir süre önce anlamsız ilan edilen şeyleri mümkün gösteren bir yargı belirsizliğine yol açtı. Bu yüzden UFO'lara kolaylıkla bir diğer fiziksel mucize gözüyle

bakılıp inanılabilir. Elbette biraz da "kuruntuyla", havadan daha ağır bir cismin uçamayacağına inandığım bir dönemde bana işin doğrusu öğretildiğinde mahcup olduğumu anımsıyorum. Gelgelelim, UFO'ların görünüşe göre fiziksel doğası bir yandan en iyi kafalara bile bu gibi muammalar sunar; diğer yandan bu yüzden öyle etkili bir efsane doğar ki, onları adeta yüzde doksan dokuz psişik bir ürün olarak değerlendirmeye ve bu bakımdan bildik psikolojik yoruma tâbi kılmaya ayartıldığınızı hissedersiniz. Bilinmeyen fiziksel bir fenomen bir mitin dışsal vesilesi olmuşsa, o miti ortadan kaldırmaz, çünkü birçok mite meteorlar ve başka doğal nedenler eşlik etmiştir ama bunlar miti açıklamazlar. Bu mit esas olarak bilinçdışındaki arketipin bir ürünüdür ve dolayısıyla psikolojik yorumlama gerektiren bir simgedir. İlkel insanlar için herhangi bir nesne, örneğin atılmış bir konserve kutusu birdenbire bir fetiş kadar önemli hale gelebilir, bu sonuç kesinlikle konserve kutusuna bağlı değildir, daha ziyade psişik bir sonuçtur.

2

Rüyalarda UFO

UFO'ların gözle görülmekle kalmayıp, rüyalarda da görülmesi anlaşılabilir bir durumdur ama bireysel rüyalar UFO'ların bilinçdışı tarafından hangi anlamda kavrandıklarının bilgisini verdiklerinden bu durum psikologlar için özellikle ilgi çekicidir. Bilindiği gibi, psişik olarak yansıtılmış bir nesnenin yaklaşık olarak tam bir görüntüsünü elde etmek için yalnızca zihinsel bir işlem asla yeterli olmaz. Duygu (değer biçme/*Wertung*), duyum (*fonction du réel*, gerçeklik) ve sezgi (olanakların algılanması) şeklindeki üç veçhenin yanı sıra, bilinçdışının tepkileri, yani bilinçdışı çağrışımsal bağlamın görüntüsü de buna dâhildir. Nesnenin yol açtığı psişik olgu hakkında yaklaşık olarak bütünsel bir yargıya varmak, ancak bu genel görünüm sayesinde olanaklı hale gelir. Verili bir nesnenin yalnızca zihinsel olarak kavranması, dörtte iki ile dörtte üç arasındaki oranlarda yetersizdir.

Örneğin eğitimli bir hanımın gördüğü iki rüyadan söz etmek istiyorum. Bu hanım daha önce hiç UFO görmemiş; ancak hakkında belirli bir görüş oluşturamadan bu fenomenle ilgilenmiş. Kendisi UFO literatürüne de, benim bu konudaki düşüncelerime de vâkıf değil. Rüyaları gören kadın anlatıyor:

Birinci Rüya

Başka çok sayıda kişiyle birlikte, bir kamyonetin içinde, Champs Elysées'den aşağıya yürüyoruz. Hava alarmı

duyuluyor. Kamyon duruyor ve kamyondakilerin hepsi aşağıya atlıyor, en yakındaki evlerde, evlerin kapılarını ardlarından kapatarak gözden kayboluyorlar. Kamyonetten aşağıya en son ben iniyorum ve ben de bir eve ulaşmaya çalışıyorum; gel gör ki bütün kapılar parlak pirinç topuzlarıyla sıkı sıkıya kilitlenmişler ve bütün Champs Elysées bomboş. Bir evin duvarına yaslanıyorum ve gökyüzüne bakıyorum: Beklenen bombardıman uçaklarının yerine bir tür uçan daire, yani damla biçiminde bir metal küre görüyorum. Gökyüzünde kuzeyden doğuya doğru çok yavaş uçuyor ve oradan gözlemlendiğim izlenimine kapılıyorum. Sessizliğin içinde, Champs Elysée'nin boş yaya kaldırımından aşağıya doğru yürüyen bir kadının yüksek topuklarını duyuyorum. Atmosfer çok tekinsiz.

İkinci Rüya (Yaklaşık Bir Ay Sonra)

"Gece vakti, bir kentin sokaklarında yürüyorum. Gökyüzünde gezegenlerarası 'makineler' beliriyor ve herkes kaçışıyor. Bu 'makineler' büyük çelik purolara benziyorlar. Ben kaçmıyorum. Bu 'makinelerden' bir tanesi beni tespit ediyor ve doğrudan doğruya bana yönelik bir eğri çizerek aşağıya iniyor. 'Profesör Jung kaçmamak gerektiğini düşünür,' diye düşünüyorum ve olduğum yerde kalıp 'makinenin' karşısında duruyorum. Önden, yakından bakıldığında yusyuvarlak bir göz gibi görünüyor, yarı mavi, yarı beyaz.

Bir hastane odası: İki şefim de odaya geliyorlar ve onları karşılayan kız kardeşimden, son derece kaygıyla, durum hakkında bilgi alıyorlar. Kız kardeşim, sırf baktığım

için bütün yüzümün yandığını söylüyor; ancak o zaman benden söz edildiğini, başımın tamamen sarılı olduğunu –göremediğim halde– anlıyorum."

Birinci Rüyanın Yorumu

Rüya, başlangıç durumunun serimi olarak, bir hava alarmındaki gibi bir "kitle paniğini" betimliyor. "Damla biçiminde" bir UFO görünüyor. Akıcı bir cisim düşmek üzereyken damla biçimini alır, buradan gökyüzünden düşen sıvı olarak UFO'nun, yağmura benzer bir şekilde kavranıldığı açıklığa kavuşuyor. UFO'nun bu şaşırtıcı damla biçimine ve bir sıvıyla benzerliğine literatürde rastlanmaktadır.[1] Bu benzerlik, tahminen, çok sık bildirilen UFO'ların biçiminin değişkenliğini açıklamaktadır. Bu "göksel" sıvının gizemli bir niteliğinin olması ve mutlaka simyacıların *aqua permanens*'ine, yani "ebedi su"yuna benzer bir tasavvur olması gerekir. 16. yüzyıl simyasında bir *quinta essentia*[2] oluşturan bu suya "cennet" adı da verilirdi. Bu su, simyanın *deus ex machina*[3]'sı, mucizevî çözüm aracıdır; burada "*Solutio*" hem kimyasal çözelti hem de bir sorunun "çözümü" anlamında kullanılmaktadır. Dahası, bu su büyük büyücü Mercurius'un ta kendisidir, çözen ve bağlayan (*solve et coagula*[4]), fiziksel ve tinsel etkileri olan her derde deva

1 Klasikleşmiş Kaptan Mantell vakası hakkındaki bir haber, UFO'nun bir "tear drop" ile (gözyaşı damlası) benzerliğinden ve bir sıvı gibi (fluid) davrandığından söz ediyor. Bkz. Wilkins, *Flying Saucers on the Moon*, s. 90.

2 Lat. Beşinci varlık. En önemli, özsel olan. (ç.n.)

3 Lat. Tanrı makinesi. Bir kurgu veya dramada beklenmedik, yapay veya imkânsız bir karakter, alet veya olayın senaryo akışı içinde beklenmedik bir yerde aniden ortaya çıkması. Antik Yunan tiyatrosunda bir tanrıyı canlandıran karakterin bir vinç (machina) yardımıyla yukarıdan indirilmesi anlamında kullanılmaktaydı. (ç.n.)

4 Lat. Çöz ve bağla. (ç.n.)

ilaçtır, aynı zamanda tehdit edici ve tehlikeli anlamına da gelebilir ve *aqua coelistis*[1] olarak gökyüzünden düşer.

Simyacılar "taş olmayan taş"larından söz ettikleri gibi, bilinen metalik Hydrargyrum değil, bir "ruh" (pneuma, spiritus) olan "felsefi" sularından da söz ederler ki aslında su değil cıvadır. Bu su, simya işlemlerinde sıradan mineral maddeleri tinsel, çoğu kez kişileştirilmiş bir şekle (*flius hermaphroditus sive Macrocosmi*) dönüştüren gizli malzemeyi temsil eder. "Felsefe suyu" kimyasal elementleri dönüştüren ve onların değişimi sırasında kendisi de dönüşen klasik maddedir; aynı zamanda onların dinsel umudunun "kurtarıcı ruhu"dur. Bu tasavvurlar daha antik edebiyatta başlamışlar, ortaçağda gelişmişler ve hatta halk masallarına bile girmişlerdir. Çok eski bir metin (tahminen 1. yüzyıl) Nil'de bulunan taşta bir ruhun saklı olduğunu söylüyor. "İçine uzan ve ruhu (*pneuma*) geri çek. Bu Exhydrargyrosis'tir (civanın dışarı çekilmesi)." Bu animist arketipin yaklaşık 1700 yıllık bir zaman dilimi içinde etkili olduğuna ilişkin yeterince kanıt bulabiliyoruz. Mercurius bir yandan bir metaldir, bir yandan da sıvıdır, üstelik kolayca buharlaşabilir, yani bir *vapor*'a ya da bir *spiritus*'a dönüşebilir ve "*Spiritus Mercurii*" olarak ve bir tür Panazee (her derde deva), Mesih ve "*servator mundi*[2]" olarak kabul edilmiştir. Mercurius bir "şifa getiren"dir, "düşmanları barıştıran"dır ve "cibus immortalis[3]" olarak, İsa Mesih'in insanlar için yaptığı gibi, yaratılışı hastalıktan ve çürüyebilirlikten kurtarır. Kilise babalarının dilinde İsa Mesih'in "çağıldayan bir kaynak" olması gibi, Mercurius da simyacılar tarafından *aqua permanens*, *ros Gideonis*[4], *vinum ardens*[5], *mare*

1 Lat. Kutsal su. (ç.n.)
2 Lat. Dünyanın koruyucusu. (ç.n.)
3 Lat. Ölümsüzlük gıdası. (ç.n.)
4 Lat. Gideon çiyi. Bkz. Kitab-ı Mukaddes, Hâkimler 6, 38-40. (ç.n.)
5 Lat. Sıcak şarap. (ç.n.)

nostrum[1], *sanguis*[2] vb. adlandırılır.

Özellikle ilk döneme ait birçok haberden, UFO'ların birdenbire belirip birdenbire gözden kaybolabildikleri anlaşılmaktadır. Radarla tespit edilebilmekte ama gözle görülememekte ve bunun tersi olarak, gözle görülebilmekte ama radarla tespit edilememektedirler! UFO'ların keyiflerine göre görünür ya da görünmez olabildikleri öne sürülmektedir; bu yüzden kâh görünür, kâh görünmez olan bir maddeden yapılmış olmaları gerektiği apaçıktır. Burada akla ilkönce, görünmezlik durumundan damla biçimine yoğunlaşan "buharlaşabilir bir sıvıyla" benzerlik gelmektedir. Eski metinleri okurken, simyacılarda suyun ya da cıvanın buharlaşmasında dile gelen, ortadan kaybolma ve yeniden ortaya çıkma mucizesinin hâlâ canlı olduğunu hissedebiliriz: Heraklitos'taki suya dönüşmüş ruhun, Hermes'in sihirli çubuğuyla görünmez Pneuma'ya dönüşmesi ve yeniden Empyrum'dan görünürlüğe düşmesidir bu. Panapolisli Zosimos (3. yüzyıl) bize bu dönüşümü betimleyen değerli bir belge bıraktı. İnsanın en eski deneyimlerinden biri olan, fokurdayan tencere karşısında düşüncelere dalmak sırasında ortaya çıkmış bulunan bu fantezi, UFO'ların gözden kayboluşlarından ve yeniden ortaya çıkışlarından pekâlâ sorumlu olabilir.

Verdiğimiz rüya örneğindeki beklenmedik damla biçimi, yalnızca Avrupa'da değil Hindistan'da (cıva sistemi) ve Çin'de de (burada daha 2. yüzyılda) bilinen önemli bir simya tasavvuruyla karşılaştırma yapmamıza olanak veriyor. UFO'nun olağandışılığı, karşılığını, bu türden bir fenomeni yorumlanmaya girişildiğinde dâhil edilmesi gereken psikolojik bağlamının olağandışılığında bulur. UFO fenomeninin özündeki tuhaflık nedeniyle, bildiğimiz rasyonalist açıklama

1 Lat. Bizim deniz. (ç.n.)
2 Lat. Kan. (ç.n.)

ilkelerinin bu fenomene uygun olmasını bekleyemeyiz. Hatta "psikanalitik" bir yaklaşım bile, varsayılan bir "cinsel teori" aracılığıyla, UFO tasavvurunu, ona karşılık düşen bir cinsel fantezi şeklinde düşünmekten ve olsa olsa, örneğin bastırılmış bir uterus'un göklerden aşağıya indiği gibi bir sonuca varmaktan başka bir şey yapamaz. Hatta bu yorum, tıptaki eski histeri kavrayışı (hysteros = Uterus) bağlamında, "Uterus'un yolculuğu" olarak, hele ki korkulu bir rüya görmüş bir kadın söz konusu olduğunda, hiç de fena olmayacaktır. (Peki bu söylentinin asıl müellifleri olan erkek pilotların durumu nedir?) Oysa "cinsel dil" başka herhangi bir simgesel anlatım aracından daha fazla bir anlama gelmez. Bu açıklama tarzı aslında UFO'ların özü ve amacı hakkındaki teknik anlatılar kadar mitolojik ve rasyonalisttir.

Rüyayı gören kadın, rüyada bile bunu yapmayı çok istediği halde, korkuya teslim olmamak ve kaçmamak gerektiğinin bilincinde olacak kadar psikolojiden anlamaktadır. Oysa bilinçdışı, rüya sırasında bu çıkışın engellendiği bir durum yaratıyor. Bunun sonucunda kadın, fenomeni yakından inceleme fırsatı buluyor. Fenomenin tehlikesiz olduğu ortaya çıkıyor. Bir kadının telaşsız adımları, ya olayın farkında olmayan ya da hiç korkmayan birinin varlığına işaret ediyor.

İkinci Rüyanın Yorumu

Serim bölümü, gece ve "karanlık" olduğunun saptanmasıyla başlıyor, normalde insanların uyudukları ve rüya gördükleri bir zaman dilimidir bu. Bundan önceki rüyadakine benzer bir panik havası egemendir. Birden fazla UFO görünüyor. İlk yorum anımsandığında, üstün, adeta tanrısal bir figür olarak "benlik"in vurgulanan tekilliği birden fazla

oluşuyla ortadan kalkıyor. Mitolojik aşamada bu, birden fazla tanrıya, tanrısal insana, cinlere ya da ruhlara karşılık düşer. Hermetik felsefede gizemli cismin ya da *quinta essentia*'nın "*mille nomina*"sı[1] vardır ama esas olarak Bir ve Tek'ten oluşur (buna ex principio Tanrı denir) ve yalnızca bölünerek çoğalır ("*multiplicatio*"). Simya kendini bu bakımdan "anima in compedibus"u[2], yani yaratılışa dağılmış Demiurgos'u başlangıçtaki birlik durumuna geri götürmek için yaratılış maddesine bağlanmışlığından kurtarmak isteyen opus divinum[3] olarak görür.

Psikolojik açıdan bakıldığında, birlik simgesinin çokluğu, çok sayıda bağımsız bütüne, yani "Benliklerin" çokluğuna bölünme anlamına gelir, böylelikle bir "metafizik" ilke, tektanrıcı tasavvur, çok sayıda "*dii inferiores*"e[4] bölünmüş olur. Hıristiyan dogmasının bakış açısından, böyle bir kavrayışın karşısında ikisi de insanın en azından Tanrı'yla potansiyel akrabalığını varsayan, İsa'nın açık ve net, "Siz tanrılarsınız" sözü (Logion Christi) ve bir o kadar açık, Tanrı'nın çocuğu olma fikri durmasaydı, böyle bir işlem kolaylıkla bir numaralı zındıklık olarak anlaşılabilirdi. Yine psikolojik açıdan bakıldığında, UFO'ların birden fazla oluşu insan bireylerinin birden fazla oluşunun bir yansıtılışına karşılık düşer; burada seçilen simge (yuvarlak cisimler), yansıtmanın kişilerin birden fazla oluşunu değil, daha ziyade onların psişik bütünlüğünü, yani yalnızca kendini deneyimden tanıdığı haliyle empirik insanı değil, onun bilinç içeriklerinin bilinçdışı içerikleriyle bütünlenmeleri gereken bütün psikesini içerdiğini gösterir. Bu konuda, araştırmalar sayesinde, uzak erimli bir sezginin sunduğu bazı şeyleri biliyoruz.

---

1 Lat. Bin ad. (ç.n.)
2 Lat. Zincirlenmiş ruh. (ç.n.)
3 Lat. İlahi sanat. (ç.n.)
4 Lat. İkincil tanrılar. (ç.n.)

Gerçekte ise yeterince temellendirilmiş "varsayımsal" bir genel görüntü tasarlayabilmekten çok uzağız. Bilinçdışı psikolojisinin muazzam zorluklarından yalnızca bir tanesini anacak olursak: Günümüzde artık görmezden gelinemeyecek olan, aksine psişik olayların değerlendirilmesinde dikkate alınması gereken parapsikolojik deneyimler vardır. Bu yüzden bilinçdışı, bilincin sahip olmadığı özelliklere sahip olduğu için, nedensel olarak bilince bağlıymış gibi ele alınamaz. Bilinçdışını daha ziyade, bilinçle etkileşim içindeki bağımsız bir oluşum olarak anlamak gerekir.

UFO'ların çok sayıda oluşu bir yandan enerji yüklü arketipleri temsil ettikleri, diğer yandan da psişik faktörler olarak insanlar tarafından idrak edilemedikleri için, gökyüzünde beliren psişik bütünlük imgelerinin çok sayıda oluşunun yansıtılmasına karşılık düşmektedir. Bu olgu, her bir bireysel bilincin psişik bütünlüğün özünü onların yardımıyla kavrayabileceği kavram kategorilerine sahip olmayışından kaynaklanmaktadır. Günümüzdeki bilinç, tam tersine benzeri algıların henüz gerçekleşmediği ve buna uygun olarak da ilgili içeriklerin henüz psişik faktörler olarak idrak edilemediği, adeta antik çağlara özgü bir durumdadır. Ayrıca bilinç hâlâ bu tür ideleri psikeye içkin biçimler olarak anlayacağı şekilde değil, daha ziyade psike dışındaki, yani metafizik alanda var olan ya da en azından tarihsel olgular olarak kabul edeceği şekilde eğitilmektedir. Bir arketip zamanın koşullarıyla ve psişik genel durum yüzünden ilave bir enerji yüküyle yüklendiğinde, değinilen nedenlerden ötürü bilince doğrudan doğruya entegre edilemez. Dolaylı yoldan, spontane bir yansıtma biçiminde dile gelmek zorunda kalır. Sonra, yansıtılan imge bireysel psikeden ve onun yapısından bağımsız, görünüşte fiziksel bir olgu olarak ortaya çıkar: Mandala'nın yuvarlak bütünlüğü, akıllı varlıkların kullandığı bir uzay gemisine dönüşür.

Tarihsel kanıtların gösterdiği gibi, ruhsal bütünlük eskiden beri kozmik benzeşimlerle nitelenir: Bireysel ruhun "göksel" kökenli ve dünya ruhunun bir parçası olarak görülmesi ve buna uygun olarak bir mikrokozmos, yani makrokozmosun bir sureti olarak kavranılması, UFO'ların genellikle mercimek biçimindeki tasarımını elverişli kılmaktadır. Leibniz'in monadlar öğretisi bunun somut bir örneğidir. Makromozmos bizi çevreleyen, naif akla küre biçiminde görünen ve böylelikle adeta ruha da geleneksel küre biçimini veren yıldızlar evrenidir. Oysa astronomik gökyüzü gerçekte öncelikle mercimek biçimindeki yıldız kümeleriyle, galaksilerle doludur; bu galaksilerin biçimi, UFO'ların biçimiyle örtüşür. UFO'ların mükemmel mercimek biçimi belki de yeni astronomik araştırmaların sonuçlarına verilmiş bir taviz olarak kabul edilebilir; çünkü bildiğim kadarıyla ruhun mercimek biçiminde olduğunu söyleyen eski gelenekler yoktur. Burada elbette eski geleneklerin yeni bilgi artışıyla değiştirilmesinin, yani doğal imgeleştirmenin bilincin yeni edinimleriyle etkilenmesinin bir örneğiyle karşı karşıyayız, modern dönemde rüyalardaki hayvanların ve canavarların yerini otomobillerin ve uçakların alması da bunun başka bir örneğidir.

Ancak, vurgulamak gerekir ki, bilinçdışı psikenin nesnel olgularla örtüşmesini temsil eden doğal ya da "mutlak" bir bilgi olasılığı da vardır. Bu da parapsikolojik olaylarda ortaya çıkan bir sorundur. "Mutlak bilgi" yalnızca telepati ve önceden bilme (präkognition) alanlarında değil, biyoloji alanında da sözkonusu olmaktadır; Portmann[1] buna örnek olarak, hidrofobi virüsünün köpek ve insan anatomisiyle örtüşmesi, eşek arısının, yavrularını besleyecek tırtılın motor gangliosunun yerini bilmesi, balıkların ve böceklerin yüzde doksan dokuz yararlı sonuçları olan ışık üretimleri, posta güvercinlerinin

1 *Die Bedeutung der Bilder in der lebendigen Energiewandlung.*

uzam duygusu, tavukların ve kedilerin deprem uyarıları ve sembiyotik ilişkilerdeki şaşırtıcı işbirliğini göstermektedir. Bilindiği gibi yaşam süreci de yalnızca nedensellikle değil, aynı zamanda ("akıllı") seçimle açıklanmaktadır. Böylece, UFO'ların şekli, insan aklına komik gelse de gelmese de, uzay yapısının unsurlarına, galaksilere benzemektedir.

Yorumladığımız rüyada bildik mercimek biçiminin yerini, daha ender rastlanan, başlangıçtaki yönlendirilebilir hava gemilerinden kaynaklanıyora benzeyen puro biçiminin aldığı görülüyor. Birinci rüyada olduğu gibi, psikanalitik görüş damla biçimini açıklamak için dişi bir simgeye, Uterus'a başvurabildiği gibi, burada da fallus biçimiyle cinsellikçi benzerlik kurmak akla gelmektedir. Arkaik arka planların ilkel dille ortak yanları, sezilen ya da tam olarak kavranamayan bir şeyi, ona benzer içgüdüsel, yani alışılageldik tasavvur biçimlerine tercüme etmeleridir; öyle ki Freud bir dereceye kadar haklı olarak, örneğin oyuk uçlu, ya da dolu uçlu anahtarlar ya da altta duran konkav ve üstte duran konveks tuğlalar gibi ("Rahibeler" ve "Rahipler") bütün yuvarlak ya da içi oyuk biçimlerin dişil, bütün uzunlamasına biçimlerin eril bir anlamı olduğunu söyleyebilmiştir. Bu örneklerde cinselliğe doğallıkla bağlı olan ilgi ve esprili görselleştirme, bu gibi benzerlikler kurulmasına bir ölçüde davetiye çıkarmaktadır. Yalnızca cinsel dürtü değil, açlık, yani yeme dürtüsü ve susuzluk da bu gibi tercümelere vesile olmaktadır. Hatta tanrılarla cinsel birleşmelere girilmesinin yanı sıra, onların yenilip içilmesi de söz konusudur. Böyle bir tercümenin de cinsel cazibeden hoşlanması gerekir: Örneğin bir kızı "yiyip bitirmek"ten hoşlanılır. Bu dil, bir dürtü alanını bir başkasıyla ifade eden ama buradan, asıl ve özsel olanın "aşk" ya da açlık ya da iktidar dürtüsü vs. olduğu gibi sonuçların çıkartılmadığı eğretilemelerle doludur. Asıl olan daha ziyade, her dönemin ona ait olan içgüdüyü uyandırması,

daha sonra bu içgüdünün dirimsel bir ihtiyaç olarak başat hale gelip hem simgenin seçiminde[1] hem de yorumlanmasında belirleyici olmasıdır.

Bizim rüya örneğimizde ihtimal dışı olmayan fallik bir benzerlik sözkonusudur, bu benzerlik son derece arkaik bu UFO vizyonu simgesinin yorumuna, "dölleyen" ve "verimli kılan" daha geniş bir anlamda da "içeri zorla giren"[2] karakterini verir. Tanrı'nın "içeri girmesi" ya da ona "gebe kalınması" cinsel edimle duyumsanır ve eğretilenir. Ancak, doğal bir dinsel yaşantıyı, salt bir eğretileme uğruna, "bastırılmış" bir cinsel fantezi olarak yorumlamak bir yanlış anlamadır.

Rüya gören kadın tehditkâr görünümden kaçmıyor, uçağın kendisini hedef aldığını gördüğü zaman bile kaçmıyor. Bu doğrudan doğruya karşılaşmada UFO'ların başlangıçtaki küresel ya da mercimek biçimindeki görünümü, yusyuvarlak bir göz olarak yeniden meydana çıkıyor. Bu şekil, panskopos (herşeyi gören) olarak insanların kalplerine bakan, yani onların hakikatini günışığına çıkartıp, merhametsizce ruhun bütününü ortaya koyan geleneksel Tanrı gözüne uygun düşmektedir. Bu, kendi varlığının gerçek bütünlüğünü "görmenin" yansıtılmasıdır.

Göz yarı mavi, yarı beyazdır. Bu da gökyüzünün renklerine, berrak mavisine ve gökyüzünün saydam maviliğini çalan bulutların beyazına karşılık düşer. Ruhun, yani benliğin bütünü, karşıtların biraraya gelişidir. Özbenlik de bir gölge olmaksızın gerçek değildir. Özbenlik'in, Eski Ahit'teki Tanrı kavramı gibi, aydınlık ve karanlık olmak üzere iki veçhesi vardır ve bu, dinsel yaşantı deneyimine (Vahiy 14, 7), bir tasımın sallantılı zemininde (privatio boni, yani iyinin

1 Fallus, penisi imleyen bir işaret değil, çok anlamlılığı yüzünden bir simgedir.
2 Örneğin, Dionysos'a Enkolpios denilmesine uygun olarak. Kolpos: Oyuk, körfez. Enkolpios: Oyukta bulunan.

yokluğu) temellenen Hıristiyan kökenli *summum bonum*, yani en yüce iyilikten çok daha uygun düşmektedir. Hıristiyan Jacob Bölme bile bu kavrayıştan kaçınamadı, tam tersine *Vierzig Fragen von der Seele*[1] kitabında onu somut olarak dile getirdi.

UFO'ların sıvı bir töze, bir "su" türüne işaret eden damla biçimi burada *görmekle* yani ışık yaymakla kalmayıp (eski kavrayışa göre ışık = görmek) yakıcı sıcaklıkta da olan yusyuvarlak bir şekle dönüşmektedir. Tanrı'yı gördükten sonra Musa'nın yüzünden yayılan dayanılmaz parlaklığı; "Yanında hiç kimsenin oturamayacağı ebedi alevleri"[2] ve İsa'nın "Bana yakın olan, ateşe yakındır..."[3] sözünü kim aklına getirmez?

Günümüzde bu türden bir deneyim, teologu değil hekimi, pratik durumda da bu konunun uzmanı olarak psikiyatristi yardıma çağırır. Gördükleri rüyalardan ve vizyonlardan dehşete kapılmış insanlar bana birden fazla kez danışmışlardır. Bu tür olayları, psişik hastalık belirtileri hatta belki de bir akıl hastalığının belirtileri olarak görüyorlardı; ama bunlar gerçekte "somnia a Deo missa"ydı (Tanrı'nın gönderdiği rüyalar), yani hazırlıksız, bilgisiz ve hatta önyargılı bir bilince çarpan sahici ve hakiki dinsel yaşantılardı. Günümüzde bu bakımdan bir seçenek söz konusu değil, sıradan olmayan yalnızca hastalıklı olabilir. Çünkü gerçekliğin değil soyut ortalamanın nihai hakikat olduğu kabul ediliyor. Değer duygusu, sınırlı bir zihnin ve önyargılı bir aklın uğruna bastırılmaktadır. Bu yüzden hasta kadınımızın UFO deneyiminden sonra yanmış bir yüzle hastanede uyanması hiç şaşırtıcı değildir. Bu beklenen güncel tarihtir.

---

1 *Vierzig Fragen von der Seelen Vrstand, Essentz, Wesen, Natur und Eigenschafft* vs. (yay.n.)

2 *Eski Ahit, İşaya* 33.14. (yay.n.)

3 Hennecke, *Neutestamentliche Apokryphen*. (yay.n.)

İkinci rüyanın birinci rüyadan farklılığı, öznenin UFO'yla birinci rüyada bulunmayan ilişkisini açıkça anlatmasıdır. UFO rüya gören kadını hedef almıştır, araştıran bir gözü kadına yönelmekte, kadın bu gözün bakışına yakalanmakta ve onunla karşı karşıya gelmektedir; fakat UFO bununla da kalmayıp, kadına büyülü bir "sıcaklık" da yaymaktadır, bu sıcaklık içsel heyecanların yoğunluğuyla eşanlamlıdır. Ateş, bu vakada hiç beklenmedik bir şekilde gelen çok güçlü bir heyecanın simgesel eşdeğeridir. Kadın (haklı) korkusuna rağmen, fenomenin karşısında aslında zararsızmış gibi sebat etmiştir, fakat onun tehlikeli bir sıcaklık yayabildiğini görmüştür; bu ifadeyle, UFO literatüründe sık sık karşılaşıyoruz. Bu etki de yine kişinin tam olarak algılanamamış bir duygunun, yani heyecan düzeyine yükseltilmiş ama idrak edilememiş bir değer duygusunun bir yansıtılmasıdır. Hatta yüz ifadesi bile rüyanın görülmesinden sonra (yanma) değişmiştir. Bu yalnızca Musa'nın yüzündeki değişikliği değil, gördüğü ürkütücü tanrı vizyonundan sonra Bruder Klaus'un yüzündeki değişikliği de anımsatmaktadır.[1] Böylelikle başkalarının da görebileceği izler bırakan, yani kişiliğin genel ifadesinde kanıtlanabilir bir değişikliğe yol açan "kurtulunamaz" bir yaşantıya işaret edilmektedir. Elbette psikolojik açıdan bakıldığında bu olay, bilinçle bütünleşmediği sürece, yalnızca potansiyel bir değişikliğe işaret etmektedir. Bu yüzden Bruder Klaus uzun araştırmalar ve meditasyonlar yapma gereğini duymuş ve sonunda kendi ürkütücü yüzünde kutsal üçlemenin bir vizyonunu algılamayı ve çağının ruhuna uygun olarak bu yaşantıyı entelektüel ve etik açıdan da üstenebildiği bütünlüklü bir bilinç içeriğine dönüştürmeyi başarmıştır. Örnek verdiğimiz rüyayı gören kadını da, hatta belki UFO'ları gören, rüyalarında

1 Bkz. Jung, Bruder Klaus; ayrıca M. L. VON FRANZ, *Die Visionen des Niklaus von Flüe*. (ç.n.)

gören ya da bu konuda bir söylenti yayan herkesi de böyle bir çalışma beklemektedir.

Tanrı'nın simgeleri Benlik'in simgeleriyle örtüşürler; yani bir yandan psikolojik deneyim olarak psişik bütünlük anlamına gelen, diğer yandan Tanrı idesini dile getirir. Bununla, iki özün metafizik özdeşliği değil, yalnızca örnek aldığımız rüyada da açıkça ortaya çıktığı gibi, insan psikesinde oluşan imgelerin empirik özdeşliği öne sürülmektedir. İmgelerin benzer türden oluşunun metafizik koşulunun ne olduğu, aşkınsal olan herşey gibi, insan bilgisinin dışında kalmaktadır.

Ele aldığımız rüyada belirli bir ölçüde UFO fenomeninin bilinçdışı tarafından yorumlanışı olarak sunulan, yalıtılmış Tanrı gözü izleği, daha eski Mısır mitolojisinde, babası Osiris'in Seth tarafından yarı yarıya kör edilen gözlerini iyileştiren oğul "Horus'un gözü" olarak ifade edilmiştir. Tanrı gözünün bağımsız olarak ortaya çıkışına Hıristiyan ikonolojisinde de rastlıyoruz.

(Kolektif) bilinçdışının ürünlerinin, yani apaçık mitolojik karakter taşıyan imgelerin simge tarihi bağlamına dâhil edilmeleri kaçınılmazdır; çünkü bu imgeler doğuştan gelen psikenin ve yapısının dilini oluştururlar ve yapıları açısından kesinlikle bireysel edinimler değildirler. İnsan psikesi de, olağanüstü bilinç ve öğrenme yeteneğine rağmen, hayvanların psikesi gibi doğal bir fenomendir ve doğuştan gelen içgüdüler üzerinde temellenir; bu içgüdüler görece belirlenmiş biçimlerini apriori beraberlerinde getirirler ve böylelikle türün özgül bir kalıtımsallığını oluştururlar. Keyfilik ve niyet, bütün kişisel farklılıklar gibi, varoluşlarını salt içgüdüsellikten kurtulmuş bir bilince borçlu olan geç edinimlerdir. Arketipsel şekillerin söz konusu olduğu her yerde, kişiye bağlı açıklama denemeleri yanılgıya götürür. Buna karşılık, simgeler tarihine göre yapılan bir karşılaştırma, bilimsel nedenlerden ötürü

verimli olduğu gibi, pratikte daha derin bir anlamayı da olanaklı kılar. Simge-tarihsel ("amplifiye edici") yaklaşım, ilkönce ilkel dile geri tercüme etmeymiş gibi görünen bir sonuç verir. Bunun gerçeklikte de böyle olması için, bilinçdışı tarafından kavranmanın bütünlüklü değil yalnızca zihinsel bir olay olması, yani arketipin biçimsel görünüşünün yanı sıra aynı zamanda ilahi bir özelliğe de, yani pratikte etkili bir duygu değerine de sahip olmaması gerekirdi. Gerçi bu duygu değeri yapay olarak bastırılabildiği için, bilincine varılmayabilir. Ancak bastırmanın nevrotikleştirici sonuçları vardır, çünkü buna rağmen var olan heyecan, yeterince bilindiği gibi, kendine basitçe başka bir yerde ve mecazi bir noktada bir çıkış yolu açar.

Ele aldığımız rüyanın somut olarak gösterdiği gibi, UFO fenomeni tarihsel olarak daima "ilahi tasavvurlarda" dile gelmiş olan bilinçdışındaki nedenlere dayanmaktadır. Bu gizemli olaya bir yorum veren, varlığına anlamlı –yalnızca arka plandaki tarihsel anılar ya da karşılaştırmalı psikolojik saptamalar değil, daha ziyade güncel heyecan süreçleri sözkonusu olduğu için anlamlı– bir ışık düşürenler de bu nedenlerdir.

Günümüzde teknik nedenlerle gökyüzüne ve gök katmanlarına daha önce olmadığı kadar özel bir ilgi gösterilmektedir. Bu durum özellikle görüş alanı bir yanda kokpitin karmaşık cihazları, diğer yanda kozmik uzayın boşluğuyla dolu olan pilot için geçerlidir. Bilinci tek yanlı olarak özenli bir gözlemi gerektiren ayrıntılara odaklanmıştır ve diğer yanda, bilinçdışı uzayın sonsuz boşluğunu doldurmaya çalışır. Ne var ki, hem disiplini hem de sağduyusu yeryüzünden uzaklara götüren uçuşun boşluğunu ve ıssızlığını telafi etmek için iç dünyasından yükselebilen ve algılanabilir hale gelen herşeyi gözlemlemesini engellemektedir. Böyle bir durum, yeterince uzun bir süre yalnızlığa, sessizliğe ve çölün, denizlerin, dağların

ve balta girmemiş ormanların boşluğuna maruz kalmış olan herkesin bildiği gibi spontane psişik fenomenler için ideal bir koşul oluşturmaktadır. Şehirli nüfusun karakteristik özelliği, uyaran gereksiniminin aşırı doymasının başlıca sonuçları, rasyonalizm ve sıradanlaştırmadır. Şehir sakini sıradanlığından kaçmak için yapay sansasyonlar arar; yalnız kişi ise onları aramaz, onlar gelip kendisini bulurlar.

Ermişlerin inzivayla sınırlanmış yaşam deneyimlerinden, isteyerek ya da istemeyerek, yani bilincin bir katkısı olmadan, münzevinin biyolojik sıkıntılı durumunu telafi etmek için spontane psişik fenomenlerin ortaya çıktığını biliyoruz: Bir yanda pozitif değerli, imgeleme dayalı ilahi görüntüler, vizyonlar ve halüsinasyonlar, diğer yanda ise negatif değerli olanlar. Hepsi de bilinçdışının tinsel olarak duyumsanan bir alanından kaynaklanırlar; apaçıktır ki dolu bardakların ve çanakların, zengin sofraların açlığı dindirdiği, baştan çıkarıcı ve şehvetli varlıkların kendilerini birikmiş cinsel arzulara sunduğu, zenginlik ve dünyevi güç görüntülerinin yoksulluğu, itibar ve nüfuz yokluğunu telafi ettiği ve gürültünün, patırtının ve müziğin yalnızlığın dayanılmaz sessizliğini canlandırmak istediği çok iyi bilinen bir dürtüler dünyasıdır bu alan. Bizim örneğimizde bastırılmış arzuların yol açtığı oluşumlardan söz etmek ve fantezilerin yansıtılmasını bununla açıklamak zor olmadığı halde, pozitif değerli vizyon böyle yorumlanamaz, çünkü bastırılmış bir arzuya değil, tam tersine tamamen bilinçli olan ve bu yüzden bir yansıtma üretemeyen bir arzuya karşılık düşmektedir. Psişik bir içerik ancak ego kişiliğine ait olduğu bilinmezse yansıtma olarak ortaya çıkabilir. Bu yüzden arzu hipotezi bir kenara bırakılmalıdır.

Münzevi, tinsel bir yaşantıya ulaşmaya çalışır ve bu amaçla dünyevi insana yokluk çektirir. Anlaşılabileceği gibi, zedelenen dürtü dünyası buna istenmedik yansıtmalarla tepki

verir ama tinsel alan da adeta bizim bilimsel aklımız açısından beklenmedik bir biçimde olumlu karakterdeki yansıtmalarla yanıt verir. Tinsel alan bir eksiklik çekiyor gibi değildir, tam tersine, dua, meditasyon ve başka tinsel idmanlar yoluyla, düşünülebilecek en büyük fedakârlıkla bakılmaktadır ona. Yani –bizim varsayımımıza göre– kesinlikle bir telafiye gereksinimi yoktur. Gerçi tinsel alanın bedene yokluk çektiren tekyanlılığı dürtüler dünyasının şiddetli tepkisiyle telafi edilmiştir. Pozitif yansıtmaların, yani akla uygun ilahi oluşumların kendiliğinden belirmesi ise vizyon içerikleriyle de karakterize edilmiş olan lütuf ve tanrısal vahiy olarak duyumsanır. Ermişin tinselliğini beslemek ve ona bakmak için herşeyi yaptığına dair apaçık gerçeğe rağmen, bu vizyon psikolojik açıdan görünüşte tam da yoksunluk çeken dürtü gibi davranır. Ruhani insanı incitmez ve bu yüzden de telafi gerektirmezler.

Bu ikilem bakımından, pratikte kanıtlanmış telafi teorisine bağlı kalırsak, ermişlerin tinsel durumunun, tam tersi gibi görünmesine rağmen, bir yoksunluk durumu olduğu, ona uygun bir telafi gerektiği şeklinde paradoksal bir sonucu kabul etmek durumunda kalırız. Örneğin fiziksel açlık nasıl harika bir yemeğe bakarak en azından görsel olarak doyuruluyorsa, ruhun açlığı da ilahi imgelere bakılarak doyurulmaktadır. Fakat bir ermişin ruhunun açlık çektiği bize inandırıcı gelmeyecektir. Münzevi, açlığını giderecek tek şey olan *panis supersubstantialis*'e, varlık-üstü ekmeğe ulaşmak için hayatını bile ortaya koymaktadır ve kilisenin inancı, öğretisi ve inayet yöntemleri de elinin altındadır. Oysa pratikte ve hakikatte bunlarla beslenmemekte, doymak bilmez arzusu tatmin edilmemektedir. Onda daha aşikâr bir şekilde hâlâ eksik olan, her nasıl şekillenmiş olursa olsun, tinsel gerçekliğin "dolaysız deneyimidir". Bu olayın ermişin gözünün önünde az çok somut ya da simgesel bir şekilde belirmesinin, ilkin pek bir önemi

yoktur. Ermiş dünyevi bir şeyin fiziksel olarak dokunulabilirliğini değil, tinsel bir vizyonun ulvi dokunulmazlığını beklemektedir. Bu deneyim, geleneksel biçimlerin doldurulmamışlığının ve boşluğunun kendi başına herşeyin üstünde değerlendirilmiş bir telafisidir. Gerçekte ise ermişe, kendisinin yaratmadığı, yoksunluk çeken dürtülerinin yanılsaması kadar "gerçek" olan (çünkü "etkili" olan) ilahi bir imge görünür. Fakat ermiş kendi duyusal dünyasının yanılsamalarını ne kadar istemiyorsa, bu imgeyi de gerçekliği ve kendiliğindenliği yüzünden bir o kadar istemektedir. İlahi içerikler az ya da çok geleneksel biçimleri kullandıkları sürece, huzursuz olmak için bir neden yoktur. Fakat arkaikliklerini olağandışı ve itici özellikleriyle ele verdiklerinde, konu kuşkulu ve eziyet verici bir hale bürünür. Sonra da bu içeriklerin nihayetinde duyular dünyasının aldatıcı imgeleri gibi yanılsama olup olmadıkları sorusu ortaya çıkar. Başlangıçta tanrısal olarak görünen bir vahiyin sonradan bir *diabolica fraus*[1] olarak lanetlenmesi söz konusu olabilir. Ayrım kıstası yalnızca ve yalnızca gelenektir; gerçek ya da hayali bir yemek örneğindeki gibi, gerçeklik ya da gerçekdışılık değildir. Vizyon, ilahi içerikleri ne olursa olsun psişik bir fenomendir. Tin tine yanıt vermektedir; oysa oruç örneğinde beslenme ihtiyacına gerçek bir yemekle değil bir halüsinasyonla yanıt verilmektedir. Bir örnekte hesap nakit parayla, diğerinde ise karşılıksız çekle ödenmektedir. Bu yüzden birinci durumda çözüm tatmin edicidir, ikincisinde ise açıkça yetersizdir.

Gelgelelim, fenomenin yapısı aynıdır. Fiziksel açlık durumunda insan gerçek yemeğe ihtiyaç duyar; tinsel açlık durumunda ise doğası gereği arketipsel olan ve zaten ezelden beri doğal bir vahyi oluşturmuş olan ilahi içeriğe ihtiyaç duyar, çünkü Hıristiyan sembolizmi diğer tüm dinsel tasavvurlar

1 Lat. Şeytani aldatma. (ç.n.)

gibi, prehistoryaya kadar uzanan arketipsel örnekler temelinde kurulur. Simgelerin kökenindeki bütünlük karakteri olası tüm insani ilgileri ve içgüdüleri kapsar, böylelikle tam da arketipin ilahiliği sağlanmış olur. Bu yüzden karşılaştırmalı din biliminde, dinsel-tinsel veçhelerin cinsellik, açlık, kavga ve iktidar dürtüsü görünümleriyle biraradalığına sık sık rastlanır. Dinsel sembolizmin özellikle verimli bir kaynağını, her defasında dönemsel olarak en çok söz konusu olan ya da bireyi en çok meşgul eden dürtü oluşturur. Açlığın cinsellikten daha önemli olduğu toplumlar da vardır, bunun tersinin sözkonusu olduğu toplumlar da. Örneğin uygarlık bizi beslenme tabusuyla, cinsel sınırlamalar kadar rahatsız etmez. Hatta cinsellik modern toplumda incinmiş bir tanrı rolünü oynar, talebini olası bütün alanlarda kabul ettirmesini, hatta tini bir cinsel bastırmaya indirgemeye çalıştığı yerde, psikolojide bile dolaylı yoldan kabul ettirmesini bilir.

Simgelerin cinselliğin ışığında (kısmen) yorumlanmasını ciddiye almak gerekir. Tinsel hedeflere ulaşmaya çalışmak doğuştan gelen bir içgüdü değil, yalnızca belirli bir sosyal gelişmenin ürünüyse, o zaman simgeleri cinsel ilkelere göre açıklamak akla çok yatkındır ve çoğu zaman akla ilk gelen de budur. Bütünlüğe ve birliğe ulaşma çabasında doğuştan gelen bir içgüdü özelliği bulunduğu kabul edilse ve açıklama esas olarak bu ilke üzerine kurulsa bile, bu dürtünün bütünlüğe ulaşma çabasıyla yakın bir ortaklığı bulunduğu gerçeği değiştirmeyecektir. Dinsel arzular dışında modern insana en bilinçli ve en kişisel meydan okuma cinsellikten gelmektedir. Fakat insanları hâlâ tamamen başka bir ölçüde ele geçirenin iktidar dürtüsü olduğu da güvenle söylenebilir. Bu soruya mizaca ve öznel koşullara göre yanıt verilecektir. Hiç kuşkusuz, dürtülerin en önemli temelinin, yani dinsel bütünlük dürtüsünün günümüzün genel bilincinde göze çarpmayan bir

rol oynadığına, çünkü tarihsel açıdan bakıldığında, diğer iki dürtüyle biraraya gelmekten ve birbirine bulaşmaktan ancak güçlükle ve sürekli geri dönüşlerle kurtulabileceğine hiç kuşku yoktur. Diğer iki içgüdü sürekli herkesin bildiği günlük hayata dâhil oluşlarına dayanabilirlerken, bütünlük dürtüsü apaçık görülebilmek için her defasında daha yüksek düzeyde farklılaşmış bir bilinçliliğe, temkinliliğe, tefekküre, sorumluluğa ve daha başka birçok erdeme gereksinir. Böylelikle, görece bilinçsiz, doğanın güttüğü insana kendini hiç sunmaz, çünkü bu insan, bildiği dünyaya tutsak şekilde, gündelik olana, duyulara bağlı olana ve bu yüzden muhtemel ve kolektif olarak geçerli olana sıkı sıkıya tutunur, "Düşünmek zordur, herkesin yargısı böyle!" sözünü şiar edinir. Görünüşte karmaşık, sıradışı, zor anlaşılır, sorun çıkartma tehlikesi olan bir şeyin bildik hatta sıradan bir şeye dayandırılabilmesini, özellikle de çözüm kendisine şaşırtıcı basitlikte ve üstelik esprili geliyorsa, hayatın önemli ölçüde kolaylaşması olarak görür. En yakın açıklama olarak elinin altında sürekli ve her yerde mevcut olan cinsellik ve bir o kadar bilinen erk dürtüsü vardır. Bu iki başat temel dürtüye indirgeme, rasyonalist ve materyalist bir zihinsel tutuma, küçümsenmemesi gereken ve aslında pek gizlenemeyen bir hoşnutluk verir, çünkü böylelikle hem zihinsel hem de ahlaki açıdan tehdit oluşturan tüm zorluk görünüşte temelden halledilmiştir ve üstelik bir de bireyin gereksiz ahlaki ve sosyal yüklenmeden kurtuluşuna hizmet eden yararlı bir aydınlatma çalışması yapmış olma duygusuyla sevinilir. İnsanlığa iyilik yapmış biri ününe sahip olmak, aydınlatmacıya göz kırpmaktadır. Yakından bakıldığındaysa mesele büyük ölçüde farklı görünmektedir: Zor ve öncelikle çözülemez görünen bir görevden kurtulmak, cinselliği daha zor bir göreve, yani rasyonalist bastırmaya ya da ruhu çölleştiren sinizme götürür; erk dürtüsünü de ilkönce

sosyalist bir ideale götürür, ama bu ideal şimdiden dünyanın yarısında komünizmin devlet hapishanesi şeklinde yayılmıştır. Böylelikle, tam da bütünlük çabasının ulaşmak istediği şey, yani bireyin kurtuluşu, diğer iki içgüdünün zorlamasıyla, tam tersine dönüşmüştür. Konulan görev, enerjileriyle birlikte nihayete ermeden geri gelir ve –zaten ezelden beri insanın daha üst bir gelişimini engellemiş bulunan– diğer iki dürtünün taleplerine adeta patolojik ölçüde güç kazandırır. Bu görevin her durumda, çağımız için karakteristik olan nevrozlaştırıcı bir etkisi vardır ve aslında asıl suçu bireyin ve genel olarak dünyanın bölünmesine yükler. Ne de olsa gölgeyi algılamak istenez, bu yüzden sol elin ne yaptığını sağ el bilmez.

Katolik Kilisesi durumu doğru değerlendirerek cinsel günahları "bağışlanabilir" günahlar arasında saysa da, cinselliği pratikte baş düşmanlarından biri olarak hedeflemiş ve her köşede onun izini sürmüştür. Böylelikle, zayıf tinlere uygun olmayan ama bilincin düşünceliliğine ve genişlemesine destek olan keskinleşmiş bir cinsel bilince yol açar. Katolik Kilisesi'nin, Protestanlar tarafından suçlanan dünyevi bir şatafat geliştirmesinin apaçık amacı, tinin gücünü, doğal güç dürtüsüne somut olarak göstermektir ki bu hiç kimsenin izlemekten hoşlanmadığı en iyi mantıksal argümandan bin kez daha etkilidir. Halkın yalnızca yüzde birinin çok küçük kesirleri akıl yürütme yoluyla öğrenir. Geri kalanı somutluğun ikna gücüne dayanır.

Konudan biraz uzaklaştıktan sonra, yeniden cinsel yorum sorununa dönüyoruz.

Dinsel, yani bütünleyici, iyileştirici, kurtarıcı, herşeyi kapsayan yaşantının psikolojik yapısını tanımlamaya çalışırsak, burada bulabileceğimiz en basit formül şu olacaktır: "Dinsel deneyimde insan ruhsal açıdan aşırı güçlü bir ötekiyle karşılaşır." Bu güce dair ifadeler vardır, ama fiziksel ya da mantıksal

kanıtlar yoktur. Bu güç, insanın karşısına psişik biçime bürünmüş olarak çıkar. Bu gücün yalnızca tinsel bir güç olduğu da ısrarla söylenemez, çünkü deneyim bizi özellikle de olup bitenin psişik eğilime uygun olarak, örneğin cinsellik ya da tinsel olmayan başka bir dürtü biçimine bürünmesiyle, hemen böyle bir yargıdan vazgeçmeye zorlayacaktır. Hangi ifadeyi kullanırsa kullansın, yalnızca aşırı güçlü olan, insana bir bütün olarak meydan okuyabilir ve onu bir bütünlük olarak tepki vermeye zorlayabilir. Bu türden olayların var olduğu ya da olması gerektiği kanıtlanamaz. Bu olayların psişik olmaktan daha fazlası olduklarının da bir kanıtı yoktur[1], çünkü apaçıklıkları gözlemci için yalnızca ve yalnızca beyanlara ve itiraflara dayanmaktadır. Bu, ruhun ahmakça aşağılandığı materyalist ve istatistiksel çağımızda dini deneyimin yadırganması gibi görünür. Bunun sonucunda ortalama akıl inançsızlığa ya da kolay inanırlığa sığınır, çünkü "ruh" onun için elle tutulamayan bir buğudan farksızdır. Ya somut olgular vardır, ya da bu, bastırılmış cinsellikle ya da aşağılık kompleksinin telafisiyle üretilmiş bir yanılsamadan başka bir şey değildir. Buna karşılık ben, ruhun kendine özgü bir gerçekliğini tanımayı önerdim. Çünkü kimya bilimindeki ilerlemelere rağmen, bilinci biyo-kimyasal olarak açıklayabileceğimiz noktaya hâlâ ulaşmadık. Tam tersine, kimya biliminin yasalarının, organizmanın kendini düzenlemesi ve koruması şöyle dursun, seçici gıda özümsemesi sürecini bile açıklamadığını kabul etmemiz gerekir. Ruhun gerçekliği ne olursa olsun, ruh yaşamın gerçekliğiyle örtüşmekte ve bunun da ötesinde, inorganik olanın biçim yasalarıyla ilişki içinde görünmektedir. Sonunda ruhta da, algılanmak istenmeyen bir özellik, yani uzamı ve zamanı göreceleştiren bir etmen bulunmaktadır; parapsikoloji bu etmeni anlamak için çaba gösteriyor.

1 "Yalnızca" psişik olduklarına dair bir kanıt da yoktur.

Empirik bilinçdışının keşfedilmesinden bu yana, psike ve onun içinde olup bitenler, keyfi bir görüş değil, bir doğa gerçeğidir; ortaya çıkışını derin bir bilincin niyetine borçlu olsaydı, elbette keyfi bir görüş olurdu. Kaleydeskopu andıran hareketliliğiyle bilinç, bilinçdışının keşfedilmesi sayesinde bildiğimiz gibi, içgüdülerin ve onların özgül biçimlerinin, arketiplerin, adeta statik ve en azından son derece muhafazakâr temeline dayanır. Bu arka planlar dünyası[1], hareketliliği (öğrenme yeteneği) yüzünden sık sık köklerini yitirme tehlikesiyle karşılaşan bilincin karşı tarafı olarak ortaya çıkmaktadır. İnsanlar, bu deneyimin sonucunda çok eski zamanlardan beri bilinçdışının yardımını garantileme amacını güden ritüelleri uygulamayı gerekli görmüşlerdir. İlkel bir dünyada kendi kendine gelin güvey olunmaz; insanın iradesinin kendi başına yalnızca bütünlüklü bir durumun küçük bir kesrini oluşturduğuna dair doğru bilgiyle, mekânın ve dönemin tanrıları, ruhları, yazgısı ve büyülü özellikleri daima hatırlanır. İlkel insanın eylemi bütünlük karakteri taşır, uygar insan ise bu özellikten gereksiz bir yükmüş gibi kurtulmaya çalışır. Onsuz da yaşanıyor gibidir.

Bu fenomen bir yandan ayrım yapan bilincin olumlu değerlendirilmesi gereken bir gelişmesi olarak büyük öneme sahiptir; diğer yandan ise, başlangıçtaki bütünlüğü birbirleriyle çatışan bağımsız işlevlerle bölmesinin bir o kadar büyük sakıncası vardır. Bilinen dürtüsel farklılaşma kaçınılmazdır; başlangıçtaki bütünlüğün parçalanmasının yararlarının yanı sıra, sakıncaları da kaçınılmazdır. Bu kayıp modern zamanlarda giderek daha fazla duyumsanmıştır. Size yalnızca

1 Burada okurdan, bu arka planların "metafizik" olduklarına dair yaygın yanlış anlamaya prim vermemesini rica ediyorum. Bu kavrayış, akademik kafaların da kapıldıkları kaba bir ihmalciliktir. Burada daha ziyade, yalnızca dışsal davranışı değil, psişik yapıyı da etkileyen içgüdüler söz konusudur. Psike keyfi bir fantezi değil, yaşamın yasalarına tâbi olan biyolojik bir gerçektir.

Nietzsche'nin Dionysosçu kopma (Durchbruch) yaşantısını ve bunun Alman felsefesindeki en belirgin semptomu olan, Klages'in *Der Geist als Widersahcer der Seele*[1] kitabının oluşturduğu akımı anımsatıyorum. Parçalanma yoluyla tek tek bilinç fonksiyonları farklılaşır ve diğer fonksiyonların denetiminden kurtulabilir; öyle ki, bir tür bağımsızlık elde eder ve diğer fonksiyonların yalnızca başat fonksiyona boyun eğdikleri sürece girmesine izin verilen bir dünya kurar. Ne var ki bilinç böylelikle dengesini kaybeder: Akıl egemense, duyguların değer yargıları geri çekilmek zorundadır ve tersi de doğrudur. Duygu, *fonction du reél* egemense, herşeyden önce sezgi kınanır, çünkü sezgi sıklıkla kendini somut olguların ötesine yerleştirir ve tam tersine, ağır basan bir sezgi yalın ve kanıtlanmamış olasılıklar dünyasında yaşar. Böyle bir gelişme sonucunda, yararlı bir uzmanlık da hiç sevilmeyen tek yanlılık da olanaklı hale gelir.

Bizi olayları tek bir bakış açısından incelemeye ve olabildiğince tek bir ilkeye indirgemeye davet eden, tek yönlülük kapasitesidir. Psikoloji alanında bu tutum kaçınılmaz olarak, tek yanlılık doğrultusundaki açıklamalara götürür. Örneğin dışadönüklüğün ağır basması durumunda psikenin tamamı çevresel etkilere, içedönüklükte ise kalıtımsal psiko-fizik eğilimlere ve bunlara karşılık düşen zihin ve duygu faktörlerine dayandırılır. Her ikisi de psişik aygıtı mekanikleştirme eğilimindedirler. Her iki inceleme tarzına eşit ölçüde söz vermek isteyenler, muğlaklıkla suçlanır. İki bakış açısı da uygulanacaktır, ama sonuç bir dizi paradoksal cümleden ibaret olacaktır. Bu yüzden, açıklama ilkelerinin ezici çoğunluğundan kaçınmak için, kolaylıkla idrak edilebilir temel dürtülerden birisi, diğerlerinden vazgeçmek pahasına tercih edilir. Nietzsche herşeyi güç üzerine kurar, Freud ise haz ve yokluğu üzerine.

1 Alm. *Ruhun Muarızı Olarak Tin.* (ç.n.)

Nietzsche'de bir etmen olarak bilinçdışı hiç olmazsa açıkça algılanabilir; Freud'da ise bir *conditio sine qua non*'dur[1] ama yine de ikinci dereceden bir büyüklük ve bastırmışlıktan "başka bir şey olmama" karakterinden sıyrılamaz; Adler ise görüş alanını öznel bir "büyümek isteme" psikolojisiyle ("bireysel psikoloji!") sınırlandırır; bu sırada gerektiğinde belirleyici bir büyüklük olarak bilinçdışını hiç dikkate alınmaz. Freud'un "psikanaliz"inin öğrenciler arasındaki yazgısı da aynı olmuştur. Freud'un bir bilinçdışı psikolojisine ilişkin önemli yaklaşımları, "Oidipus kompleksi" arketipinde takılıp kalmıştır ve yakın öğrencileri tarafından geliştirilmemişlerdir.

Cinsel içgüdünün kesinliği, ensest kompleksi örneğinde, dünya görüşü açısından sınırlı bir anlama yetisinin bununla tatmin olduğunu söyleyebileceği kadar aydınlatıcıdır. Aynı şey Adler'deki öznel güç iddiası için de geçerlidir. İkisi de, diğerine yer bırakmayan ve bu yüzden kaçınılmaz olarak kısmi açıklamanın uzmanlığa dayalı çıkmaz sokağına götüren içgüdüsel bir varsayıma kapılırlar. Buna karşılık Freud'un umut verici yaklaşımı, bize psikenin yaklaşık olarak sinoptik bir görüntüsünü sunan psişik fenomenolojinin iyi belgelenmiş tarihine işaret eder. Psike kendini yalnızca kişinin öznel çevresinde değil, bunun ötesinde kolektif psişik fenomenlerde de dışa vurur; Freud ilkesel olarak bunu doğru sezmiş ve örneğin "Üst-Benlik" kavramında göstermiştir. Yöntem ve teori öncelikle ve uzun bir süre, zorunlu olarak hep acil sorunları olan bireylerle ilgilenen hekimin elinde kalmıştır. Bir temel ilkeler araştırması ve bunun kaçınılmaz bir biçimde tarihsel olan gereksinimleri, öncelikle ve doğal olarak hekime uzak kalmıştır; psikolojik bilginin genel varsayımlarıyla hesaplaşmak istendiğinde, doğabilimsel formasyonu ve pratik faaliyeti hekime

1 Lat. Olmazsa olmaz koşul. (ç.n.)

pek yardımcı olmamaktadır. Bu yüzden Freud karşılaştırmalı bir psikoloji biliminin elbette zor basamağını atlamayı ve insan psikesinin tahminlerle dolu ve belirsiz ilk tarihine girmeyi gerekli gördü. Böylece, etnologların ve tarihçilerin bilgisinden yararlanmayıp, psikanaliz seanslarında modern nevrozlardan elde ettiği kavrayışları doğrudan doğruya ilkel psikolojinin geniş alanına aktararak, sağlam zeminden uzaklaştı. Başka koşullarda değer vurgusunun yer değiştireceğini ve başka psişik dominantların etkili olacağını yeterince dikkate almadı. Freudçu Gelenek, Oidipus izleğinde, yani ensest arketipinde ve böylelikle ağırlıklı olarak cinselliğe dayalı bir kavrayışta takılıp kaldı; Oidipus kompleksinin yalnızca erkeklere ait bir durum olduğunu, cinselliğin psişik olayın olası biricik dominantı olmadığını ve ensestin, dinsel içgüdünün içerilmesi sonucunda, artık bu içgüdünün nedeni olmaktan ziyade onun bir anlatımı olduğunu hiç göremedi. Bu doğrultudaki denemelerime burada değinmeyeceğim, çünkü bunlar çoğu kimse için yedi mühürlü bir kitap olarak kaldılar. O insanlara kızmamak gerekir, çünkü FREUD'un kendisi bile "Oidipus kompleksi"ne rağmen, benim bakış açımın haklılığını kavrayabilecek durumda değildi. Onun "psikanalitik" çizgisi cinsel teoriye takılıp kalmıştı.

Cinsellik hipotezinin elbette önemli bir ikna gücü bulunuyor, çünkü temel içgüdülerden biriyle örtüşüyor. Aynı şey, yalnızca tek tek bireyleri karakterize etmeyip, politik ve sosyal çabaların da temelinde yatan dürtülere dayanabilen güç hipotezi için de geçerlidir. Benlik'in hem bireyi hem de topluluğu kapsayan asıl doğası kabul edilmediği sürece, bu iki bakış açısının uzlaştırılması ya da birleştirilmesi umudu hiçbir yerde görünmemektedir. Deneyimin gösterdiği gibi, arketipler transgresyon özelliğini taşırlar, yani gerektiğinde hem topluma hem de bireye aitmiş gibi görünürler; bu yüzden

ilahi ve bulaşıcıdırlar. (Duygulandıran, duygulanandır.) Pek de ender olmayan belirli vakalarda, bu transgresyon anlamlı örtüşmelere, yani güncel, eşzamanlı fenomenlere de yol açar, Rhine'nin ESP sonuçları bunun bir örneğidir.[1]

İçgüdüler canlı bütünlüğün parçalarıdır. Bütünlüğe dâhil ve tâbidirler. Tekil varlıklar olarak bağımsızlaşmaları kaosa ve ona bağlı nihilizme yol açar, çünkü bireyin birliğini ve bütünlüğünü ortadan kaldırır ve böylelikle bireye zarar verir. Bu birliği ve bütünlüğü korumak ve yeniden kurmak ise, daha yüksek bir anlamda psikoterapinin göreviydi. Eğitimin görevi rasyonalistler, materyalistler, uzmanlar, teknisyenler, kısacası kendi kökenlerinin bilincinde olmadan birdenbire kendilerini günümüzde bulan ve topluluğun bağıntısızlığına ve parçalanmasına katkıda bulunan varlıkları ortaya çıkarmak olamaz; bunun gibi, görüş alanını tek bir veçheyle sınırlandıran bir psikoterapi de tatmin edici iyileşme sonuçlarına yol açamaz. Ne var ki bu yönde büyük bir eğilim vardır ve modern uygarlığın soluk kesici yoğunluğunda içgüdü kaybı tehlikesi o denli acildir ki, içgüdülerin her dışavurumunun, bütünlük görüntüsüne dâhil olduğu ve insanın dengesi açısından vazgeçilemez olduğu için özenle dikkate alınması gerekmektedir.

Bu nedenlerden ötürü, UFO fenomeninin cinsellik veçhesi, üzerinde durulmayı hak ediyor, zira cinsellik gibi güçlü bir içgüdünün fenomenin yapısına nasıl katıldığını gösteriyor. Bir rüyada bir dişilik simgesinin, diğerinde de bir erkeklik simgesinin ortaya çıkması, mercimek ve puro biçimindeki UFO'lara dair bildirimlere uygun olarak, muhtemelen bir tesadüf değildir, çünkü birinin göründüğü yerde ilgili diğerinin görünmesi de beklenir.

1 Bkz. J. B. Rhine'nin çalışmaları: *Extra-Sensory Perception ve New Frontiers of the Mind.* (yay.n.)

Bu vizyon yalnızca tasavvurun arketipsel biçimlerinden değil, dürtü bölümlerinden de oluşan ve böylelikle önemli bir "gerçeklik" iddiasında bulunabilen bir simgeyi temsil ediyor. Yalnızca "tarihsel" değil, güncel ve dinamiktir de. Bu yüzden insanı yalnızca bilinçli teknik fantezisiyle, ya da felsefi spekülasyonuyla değil, "hayvansal" doğasının derinliğinde de yakalamaktadır. Sahici bir simgeden de zaten bunu yapması, yani yaklaşık olarak bütün insanı ifade etmesi ve ona hitap etmesi beklenir. Bu vakada cinsellik tabanlı bir yorumlama, tatmin edici olmaktan ne kadar uzak kalsa da, bu yönden bir katkıyı kesinlikle gözden kaçırmamak, gereğince kaydetmek gerekir.

Bu iki rüyada güç dürtüsü de dile gelmektedir: Rüyayı gören kadın eşsiz bir konumda, yani vurgulanmış olarak, hatta yüzü tanrısal ateşle yanmış biri gibi, seçilmiş bir kişi olarak görünmektedir. Her iki yorum da –ikisi de kendi başına yeterli olduklarını iddia ettikleri sürece– dürtünün dışavurumunun lehine rüyaların simgesel anlamını devre dışı bırakırlar. Bir yandan bireyin hiçliği ve diğer yandan dürtünün aşırı gücü bir kez daha saptanmıştır. Bunu henüz bilmeyen birisi için bu saptama elbette etkileyici bir yeniliktir. Ne var ki, ele aldığımız rüyaları gören kadın, saf yürekli kişiler sürüsüne dâhil biri değildir. Bu yüzden onun rüyalarının anlamında bu türden bir indirgemeye gitmek uygunsuzdur. Tam tersine, bireyin devre dışı bırakılmasının ne anlama geldiğini bilen modern insanlardandır. Felç edici hiçlik ve kaybolmuşluk duygusu, rüyalarla telafi edilmektedir: Bu kadın, paniğe kapılmayıp, nedenini öğrenen tek kişidir. Dünya dışı fenomen onu hedef alır ve belirgin izler bırakarak kendini hissettirir. Rüyayı gören kadın "seçilmiş" olarak vurgulanır. Bilinçdışının böyle bir jestinin, elbette aşağılık duygularının ve yalnızca işlevsel bir varoluşun anlamsızlığının kişiliği boğma tehdidi oluşturdukları yerde yararlı bir anlamı vardır.

Ele aldığımız örnek, günümüzün kavrayışlı insanlarında çok yaygın olan endişe ve güvensizlik açısından paradigmatiktir ve bilinçdışından kaynaklanan telafiye de iyi bir örnek oluşturur.

Üçüncü Rüya

Bu rüya daha uzun bir bağlamın bir kesitini oluşturuyor. Altı yıl kadar önce 42 yaşındaki bir kadın hasta tarafından görüldü ve not edildi. Hasta kadın o sıralar henüz "uçan daireler" ve benzeri şeylerden söz edildiğini duymamıştı.

> Kadın rüyasında, bahçede duruyor, birdenbire bir motor uğultusu duyuluyor. "Neler olduğunu" görmek için bahçe duvarının üstüne oturuyor. Siyah, metal bir cisim görünüyor ve kadının üstünde daire çiziyor: Büyük, metal bir uçan örümcek bu, koyu renkli iri gözleri var. Yuvarlak biçimli. Bu, yeni, benzersiz bir uçaktır. Örümceğin gövdesinden, yüksek, net bir ses heybetle çınlayarak bir dua okuyor: Herkes için, hem dünyadakiler, hem de örümceğin içindekiler için bir işaret, bir uyarıdır bu dua. Duanın anlamı: "Bizi aşağıya indir ve bizi aşağıda (güvende) tut... Bizi yükseğe taşı!" Bahçenin bitişiğinde büyük bir yönetim binası bulunuyor, burada uluslararası kararlar alınıyor. Örümcek şaşırtıcı bir şekilde alçaktan uçarak, binanın pencerelerinin önünden geçiyor; belli ki binanın sakinlerini sesiyle etkilemeyi ve onlara barışı olanaklı kılan yolu, yani manevi, gizemli dünyanın yolunu göstermeyi amaçlıyor. Binadakilerin uzlaştırıcı kararlar almaları gerekiyor. Bahçede başka izleyiciler de var. Kadın, tamamen giyinik olmadığı için biraz utandığını hissediyor.

Rüyanın alıntılanan kesitinden önceki bölümünde, rüyayı gören kadının yatağının bahçenin çevre duvarına bitişik olduğu saptanmıştı. Yani kadın açık havada uyumuştur, bununla, kadının uyku sırasında ve sonrasında "açık doğa"ya yani psikolojik açıdan bizim doğal çevremizin bir karşılığını oluşturan ve sürekli bu çevreye yansıtılmış halde bulunan, kişisel olmayan kolektif bilinçdışına maruz kalındığı ima edilmektedir. Duvar, rüyayı gören kadının yakın çevresini, uzak bir çevreden (yönetim binası) ayıran sınırı imlemektedir. "Uçan örümcek" olarak tanımlanan yuvarlak, "metal bir cisim" görünür. Bu betimleme UFO'ya karşılık düşer. "Örümcek" olarak tanımlamaya gelince, UFO'ların başka bir gezegenden gelen ve metalik pırıltılı kabukları olan bir tür böcek oldukları hipotezini anımsayalım. Dünyamızdaki böceklerin yine metalik görünümlü kıtin kabukları da bunun bir benzeridir. Her UFO, bir sürü değil, tek bir hayvandır.[1] İtiraf etmem gerekiyor ki ben de çok sayıda haberi okuduğumda UFO'ların tuhaf davranışlarının daha çok bazı böcekleri anımsattığını düşündüm. Böyle bir varsayım üzerinden spekülasyon yaparsak, doğanın uygun yaşam koşullarında "bilgi"sini, fizyolojik ışık üretimi ve başka birçok benzerinden farklı bir doğrultuda, örneğin "yerçekimsizlikte" harekete geçirilebilecek yetide olması ihtimali vardır. Teknik hayal gücümüz zaten çoğu zaman doğanın hayal gücünün gerisinden gitmektedir. Tüm deneyim nesnelerimiz yerçekimine tâbidirler; bunun büyük bir istisnası "psike"dir. Psişik "nesne" ve yerçekimi, bizim

1 Sievers, (*Flying Saucers über Südafrika*, s. 156 vd.) kitabında Gerald Heard'ün (*The Riddle of the Flying Saucers*) bunların Mars'tan gelen bir tür arı oldukları hipotezine yer veriyor. Wilkins (*Flying Saucers on the Moon*, s. 133) bilinmeyen örümceklerden kaynaklanmış olması gereken ağ ipliklerinin düşmesi (yağmur) hakkındaki bir habere değiniyor.

bilgimize göre kıyaslanamazlar. İlkesel olarak farklı görünürler. Psike yerçekiminin, bizim bildiğimiz biricik zıddını oluşturur. Sözcüğün asıl anlamıyla yerçekimsizliktir. Bu düşünceyi kanıtlamak için parapsikolojinin deneyimlerine, örneğin levitasyona[1] ve artık yalnızca cahillerin yadsıdığı, zamanı ve uzamı görelileştiren diğer psişik fenomenlere başvurabiliriz.

Açıktır ki, "uçan örümceğin" temelinde, bu türden bir bilinçdışı fantezisi yer alıyor. UFO literatürü de, Oloron ve Gaillac'ta gerçekleştiği söylenen iplik yağmurunu açıklarken, uçan örümceğe gönderme yapar.[2] Bunun yanı sıra, incelediğimiz rüya "yeni, eşsiz" bir uçağın sözkonusu oluşuyla, modern teknik fanteziyle uzlaşmaktan da geri kalmamaktadır.

Örümceğin psişik doğası, insana benzer bir varlıktan kaynaklandığı belli olan bir *ses* içermesiyle açığa vurulmaktadır. Bu tuhaf fenomen herhangi bir cismin ses çıkardığını duyabilen akıl hastalarındaki benzeri olayları anımsatıyor. "Sesler" de vizyonlar gibi bilinçdışının faaliyetinin yol açtığı bağımsız anlam dışavurumlarıdır. "Eterden gelen sesler"e UFO literatüründe de rastlanmaktadır.[3]

Görmeyi ve görme yönelimini yani bir "niyeti" ifade eden "gözlerin" vurgulandığına dikkat edelim. Bu niyet kendini, mesajı bir yandan yeryüzü sakinlerine, diğer yandan "örümcektekilere" yönelik olan ses yoluyla dışarı vuruyor. Burada bir tutarsızlık olarak, herhalde "uçak" yani yolcuları taşıyan bir makine çağrışımının yol açtığı diğer olasılık beliriyor. Belli ki yolcular en azından insana benzer olarak düşünülmüşlerdir; çünkü aynı mesaj hem onlar için hem de insanlar için belirlenmiştir. Bu yüzden, her ikisinin de yalnızca insanın farklı veçheleri olduğu, örneğin aşağıda, yeryüzündeki

1 Yerçekimini etkisiz bırakıp havaya yükselme. (ç.n.)
2 Michel, *The Truth about Flying Saucers.*
3 Wilkins, a.y., s. 138.

empirik insan ve yukarıda, gökyüzündeki tinsel insan oldukları tahmin edilebilir.

Gizli mesaj ya da "dua" tek bir ses tarafından, açıkça bir duacı ya da vaiz tarafından okunmaktadır. Bu kişi, önder ve taşıyıcı olana, yani örümceğe hitap etmektedir. Bu nedenle örümcek simgesini daha yakından incelemek durumundayız. Bizim enlemimizde tamamen zararsız olan bu hayvanın, birçok kişi için bir korku ve batıl inanca dayalı değer verme nesnesi olduğu bilinmektedir (*"araignée du matin – grand chagrin* [gündüz örümceği – büyük keder], *araignée du soir – grand espoir* [akşam örümceği – büyük umut]). Birisinin yukarı odadaki (beyindeki) işleri yolunda değilse "delirir"[1] ve "çatı katında örümcek ağı" vardır. Örümcekten kaynaklanan büyük korkuyu, yurttaşımız Jeremias Gotthelf, *Schwarzen Spinne* adlı öyküsünde canlı bir biçimde betimlemiştir. Örümcek ve sıcakkanlı olmayan ya da merkezi sinir sistemi bulunmayan diğer hayvanlar, rüya simgeleri olarak bize son derece yabancı bir psişik dünyanın temsilcileri rolünü oynarlar. Görebildiğim kadarıyla genellikle, gerçi etkin olan ama henüz uzunca bir süre bilince açık olmayan, yani henüz merkezi sinir sisteminin alanına girmemiş olup, daha derindeki sempatik ve parasempatik sinir sisteminde duran içerikleri dile getirirler. Örneğin psikenin üstün ve belirleyici bütünlüğü fikrini idrak karşısında büyük zorluklar hisseden bir erkek hastanın gördüğü rüyayı hatırlıyorum. Bu düşünceye benim yazılarımdan birini okurken kapılmıştı, karakteristik bir biçimde "Ben" ve "Benlik" arasında ayrım yapamıyordu ve kalıtımsal yatkınlığı olduğu için hastalıklı bir inflasyona[2] yakalanma tehlikesi

1 "Spinen" Almancada ip eğirmek, ağ örmek, hayal kurmak, saçmalamak anlamına gelir, mecazi olarak delirmek anlamında da kullanılır. (ç.n.)

2 Jung'a ait bir terim, psike'nin kişisel olmayan (kolektif) bir parçasıyla, kişiselmiş gibi özdeşleşme. (ç.n.)

vardı. Bu durumda şu rüyayı görmüştü: Bir şeyi ararken, tavanarasını didik didik ediyordu. Bu sırada bir çatı deliğinde, harika güzellikteki bir örümcek ağı keşfetti; ağın ortasında büyük bir haçlı bahçe örümceği duruyordu. Örümceğin gövdesi maviydi ve bir elmas gibi ışıldıyordu.

Adam, gördüğü bu rüyadan çok etkilenmişti. Aslında bu rüya da, kalıtımsallığı dikkate alınırsa, tehlikeli olan bir Özbenlik'le özdeşleşmenin etkileyici bir yorumudur. Bu gibi vakalarda, gerçekte ikincil konuma düşmenin imasına bile katlanamayan Benlik'in zayıflığı sözkonusudur. Bu durum, Benlik'in küçüklüğünü tehlikeli bir şekilde vurgulayacaktır ve bunun da her koşulda engellenmesi gerekmektedir. Ne var ki yanılsamalar yaşama aykırıdırlar, çünkü sağlıklı değildirler ve er ya da geç onlar yüzünden tökezlenecektir. Bu yüzden, bu rüya adeta düzeltme yapmaya çalışmaktadır ve bu düzeltme Delfi kâhininin sözleri gibi muğlâktır. Rüya bir anlamda şunları söylüyor, "Yukarıda, kafanda (tavanarası) seni rahatsız eden, –bilmediğin–, ender bulunur, değerli bir şeydir. Simgesel bir biçimde ortak merkezli çok sayıda çemberin ortasını oluşturan ve bu yüzden, ortaçağın evren tasvirlerindeki Tanrı'nın gözü gibi merkezinde küçük ya da büyük dünyaya benzeyen sana yabancı bir hayvan gibidir." Sağlıklı bir akıl, paranoyakça Tanrı'ya benzeme tehlikesi nedeniyle, merkezle özdeşleşmeyle bu tarzda bir karşılaşmaya direnecektir. Bu örümceğin ağına giren hapsolacak ve yaşamından olacaktır. İnsan topluluğundan yalıtılacaktır. Ne toplum ona, ne de kendisi topluma ulaşabilecektir. Herşey olan ve kendi dışında hiçbir şey bulunmayan yaradanın yalnızlığına kapılacaktır. Üstelik bir de babası akıl hastasıysa, kişinin de "ağ örmeye" başlama tehlikesi vardır ve bu yüzden örümceğin, gözden kaçırılmaması gereken uğursuz bir veçhesi bulunmaktadır.

Rüya gören kadının yuvarlak, metal örümceğinin de

benzer bir özelliği bulunuyor: Bu örümcek şimdiden çok sayıda insanı, ya da onların ruhlarını yutmuştur ve bu yüzden yeryüzü sakinleri için de tehlikeli olabilir. Bu nedenle duanın, "tanrısal" olduğu böylelikle kabul edilen örümceğin, ruhları "aşağıya", yani gökyüzüne değil yeryüzüne getirmesini ve onları "aşağıda güvenli bir halde" tutmasını sağlaması gerekir, çünkü ruhlar henüz "ayrılmış" tinler değil, yaşayan dünyevi varlıklardır. Bu halleriyle, yeryüzündeki yaşamlarını kanaat içinde tamamlamaları ve akli bir inflasyona izin vermemeleri belirlenmiştir; aksi halde kendilerini örümceğin karnında bulacaklardır; başka bir deyişle kendi Benlik'lerini en yukarıya koymamaları ve böylelikle nihai merci konumuna yükseltmemeleri, tersine Benlik'in evin tek hâkimi olmadığı, dört bir yandan bilinçdışı dediğimiz etmenle çevrili olduğu gerçeğini hiç akıllarından çıkarmamaları gerekmektedir. Bu etmenin kendi başına ne olduğunu bilmiyoruz. Yalnızca paradoksal dışavurumlarını tanıyoruz. Bize düşen, doğayı anlamaktır ve bu kadar "karmaşık" ve huzursuz oluşu karşısında sabırsızlanmanın yararı yoktur. Eskiden, çok da uzak olmayan bir tarihte, bakterilere "inanmayan" ve bu nedenle yalnızca Almanya'da yirmi bin genç kadının önlenebilir loğusa ateşinden ölmesine neden olan "yetkili"lerin zihinsel inatçılık yeteneğinin yol açtığı ruhsal tahribatlar istatistiklere girmiyor ve bu yüzden var olmadıkları sonucuna varılıyor.

Aşağıda, dünyada kalma uyarısını hemen, paradoksal bir biçimde "Bizi yukarı taşı" ricası izlemektedir. Rüyayı gören kadının aşağıya indirmeyi, yukarıya çıkartmadan bir boşlukla açıkça ayırdığını dikkate almak zorunda olmasaydık, *Faust*'un şu sözü akla gelebilirdi: "Bat o zaman! 'Çık' da diyebilirdim."[1]

1 *Faust*, 2. Bölüm, Anahtar sahnesi (Mefisto konuşuyor). (yay.n.)

Bu ayırmayla, burada bir *coincidentia oppositorum*[1] değil, bir art ardalığın söz konusu olduğuna işaret edilmektedir, çünkü açıkça ahlaki bir süreç, yeni bir Katabasis ve Anabasis sözkonusudur: Yedi basamak aşağı ve yedi basamak yukarı, dönüşüm gizemindeki kraterin içine dalmak ve bunun ardından "ilahi soy"a yükselmek.[2] Ekmek ve şarap ayini de "*Confiteor... quia peccavi nimis*"[3] sözleriyle başlar. Aşağıya inmek için rehberlik gerekiyor gibidir, yükseklerden aşağıya inmek ve aşağıda kalmak insana kolay gelmez. İlk planda sosyal bir prestij kaybından ve ikinci planda ise kendi kötülüğünü itiraf etmekten müteşekkil ahlaki özgüvenin yitirilmesinden korkulur. Bu yüzden özeleştiriye şaşırtıcı ölçüde yan çizilir ve bu gibi kişiler başkalarına vaaz verirken, kendileri hakkında hiçbir şey bilmezler. Kendileri hakkında bir idrake sahip olmadıklarına sevinirler, çünkü o zaman yanılsamaların pembe pırıltısını hiçbir şeyi gölgelemez. "Aşağısı", her türlü kendini aldatmaya rağmen, etkili bir şekilde mevcut olan gerçeklik zeminidir. İnsanların bugünlerde kendi düzeylerinin biraz üstünde durdukları kabul edilirse, oraya inmenin ve orada kalmanın acil bir önem taşıdığı görülüyor. Bu genele yönelik olma sonucu, bir insan grubunun sorununu anlatan ve bu yüzden onu kolektif bir sorun olarak kabul eden rüyadan çıkıyor. Hatta rüya bütün insanlığı hedeflemiştir, çünkü örümcek "uluslararası kararların" alındığı binanın pencerelerine olabildiğince yakın uçmaktadır. Orada toplanan kurulu "etkilemek" ve onlara "manevi dünyaya" götüren yolu, yani kendini bilmeyi göstermek istemektedir. Rüya bu yolun "barışı mümkün kılmasını" beklemektedir. Dolayısıyla örümcek uyaran ve kurtarıcı mesajı getiren bir "Mesih" rolünü oynamaktadır.

1 Lat. Zıtların birleşmesi. (ç.n.)
2 Bkz. Jung, *Das Wandlungssymbol in der Messe*. (yay.n.)
3 Lat. "Ağır günahlar işlediğimi... itiraf ediyorum." (ç.n.)

Rüyayı gören kadın sonunda, yeterince giyinik olmadığını keşfeder. Rüyalarda sık rastlanan bu izlek, esas olarak içinde bulunan duruma yeterince uyum sağlanmadığına ya da görece bu durumun bilincinde olunulmadığına işaret eder. Kendi eksikliğine ve ihmalciliğine işaret etmek, başkalarına ışık tutulan bir anda özellikle uygun görünüyor, çünkü bu gibi durumlarda kendini üstün görme tehlikesi pusuda bekler.

"Aşağıda kalma" uyarısı, günümüzde defalarca teolojik endişelere neden olmuştur. Burada sözkonusu olan psikolojinin etik tutumda bir gevşemeye yol açmasından korkulmaktadır. Oysa psikoloji bize ilk planda yalnızca kötünün değil, iyinin de net bir bilgisini sunmaktadır. Kötüye kapılma tehlikesi, onun bilincinde olunmaması durumundakine göre, daha azdır. Kötüyü tanımak için her zaman psikolojiye de gerek yoktur. Dünyada gözlerini açarak dolaşan hiç kimse kötüyü görmezden gelmez; bir deliğe düşme olasılığı da, bir körünkinden daha azdır. Teoloji çevrelerinde bilinçdışının araştırılması gnostizmle suçlandığı gibi, etikte bir sorun olarak ele alınması da antinomizm ve sefihlikle suçlanmaktadır. Sağlıklı bir akla sahip olan hiç kimse, günahlarını enikonu itiraf ettikten ve ardından pişmanlığını bildirdikten sonra bir daha hiçbir günah işlemeyeceğini düşünmez. Hatta daha derin bir psikolojik bilgi, insanın günaha girmeden yaşayamayacağını gösteriyor – "*cogitatione, verbo et opere.*"[1] Yalnızca son derece saf ve bilinçsiz bir insan, günahtan kurtulabilecek durumda olduğunu zannedebilir. Psikoloji bu gibi çocuksu yanılsamalara artık kapılamaz, hakikate itaat etmesi ve hatta bilinçdışının bir özür olmadığı gibi, en kötü günahlardan da biri olduğunu saptaması gerekir. İnsan yargısı bilinçdışını ceza almaktan kurtarabilir ama bir suçun bilincinde olunup olunmadığını hiç umursamayan doğa, bir o kadar acımasızca

1 Lat. "Düşüncelerle, sözle ve eylemle." (ç.n.)

alır intikamını. *Luka İncili*'nin 6. bölümündeki (kitaptan çıkarılmış) pasajda İsa Mesih'in şabat yasağını[1] çiğneyenlere "Ne yaptığını bilirsen, bahtiyar olursun"[2] demesi bir yana, sadakatsiz kâhya meselinden, efendinin yanlış bir bilanço sunan hizmetçisini "akıllıca davrandığı" için övdüğünü öğreniyoruz.

Bilinçdışının giderek daha fazla bilinmesi, daha geniş bir yaşam deneyimi ve daha büyük bir bilinçlilik anlamına gelir ve dolayısıyla bize yeni, etik karar vermeyi davet eden durumlar sunar. Gerçi bu durumlar zaten her zaman mevcuttur, ama zihinsel ve ahlaki açıdan daha az netlikte kavranmış ve kasıtlı olarak alacakaranlıkta bırakılmıştır. Bu ihmalcilikle bir ölçüde bir mazeret sağlanmakta ve böylelikle etik bir karar almaktan kaçılmaktadır. Ancak daha derin bir kendini bilmeye ulaşıldığında, çoğu kez en zor sorunlarla, özellikle "görev çatışmalarıyla" karşı karşıya olunduğu görülmektedir, bunlar hakkında hiçbir yasa maddesiyle, ne on emrin ne de başka bir otoritenin buyruklarıyla karar verilemez. Ayrıca, asıl etik kararlar ancak burada başlamaktadır; çünkü sadece biraraya toplanmış "...yapmamalısın" buyruklarına itaat etmek henüz ahlaki bir karar değil, salt bir biat edimidir ve hatta koşullara göre, etikle hiçbir ilişkisi olmayan rahat bir kaçış yoludur. Uzun deneyimlerim boyunca, etik ilkeleri yadsımayı ya da bu açıdan yalnızca bir kuşkuyu bile aklıma getiren bir duruma rastlamadım; tam tersine deneyimin ve bilginin artmasıyla birlikte etik sorun netleşti ve ahlaki sorumluluk arttı. Genel görüşün aksine bilinçdışının bir özür oluşturmadığını, tersine sözcüğün asıl anlamıyla bir suç olduğunu anladım. Bu soruna yukarıda değinildiği gibi daha İncil'de imada bulunulduğu halde, anlaşılır nedenlerden ötürü kilise bunu ele almamış,

1 Cumartesi günleri çalışmama yasağı. (ç.n.)
2 Hennecke, *Neutestamentliche Apkryphen*. (yay.n.)

bu konuyla ciddi ciddi ilgilenmeyi gnostisizme bırakmıştır. *Privatio boni*'ye[1] dayanılmakta ve bunun ötesinde, her defasında neyin iyi ve neyin kötü olduğunun bilindiğine inanılmaktadır; sahiden etik olanın, yani "özgür" kararın yerine "ahlak kuralları" konulmaktadır. Böylelikle ahlaklılık, yasaya uygun davranışa kaymakta ve *"felix culpa"*[2] cennete ait bir olay olarak kalmaktadır. Yüzyılımızın etik açıdan gerilemesine şaşırılmakta ve bu alandaki durgunluk bilim ve teknikteki ilerlemeyle karşılaştırılmaktadır. Gelgelelim, saf ahlak kuralları üzerinden, ethos'un unutulduğu gözden kaçmaktadır. Oysa ethos, formüllendirilemeyen ve derlenemeyen bir şeydir, her gerçek ilerlemenin dayandığı yaratıcı akıldışılıklardandır. Salt farklılaşmış bir işlevi değil "bütün" insanı gerektirir.

Farklılaşmış işlev elbette insana, onun çalışkanlığına, sabrına, dayanıklılığına, iktidarı ele geçirme çabasına ve yeteneğine bağlıdır. Böylelikle ilerlenir ve "gelişilir". Buradan, ilerlemenin ve gelişmenin ne anlama geldiği öğrenilmiştir: İnsanın çabalaması, istemesi ve yapabilmesidir bunlar. Fakat bu sadece işin bir yüzdür. Diğer yüzde insanın, ne olduğu ve kendini ne olarak bulduğu vardır. İnsan bunları değiştiremez, bu konuda kendi eriminin dışındaki koşullara bağlıdır. Burada bir uzman değil, kendisini değiştirmesini bilmeyen bir üründür. Bireysel biricikliği içinde nasıl ortaya çıktığını bilmez ve üstelik kendisi hakkında son derece yetersiz bir bilgiye sahiptir. Hatta, henüz kısa bir süre önce, psikesinin kendisi hakkında bildiği şeylerden oluştuğunu ve beyin zarının bir ürünü olduğunu öne sürmüştür.

Bilinçdışı psişik süreçlerin keşfinden bu yana yarım yüzyılı aşkın bir zaman geçmiş olmasına rağmen, bu keşif kamuya mal olmaktan, hatta bütün önemiyle kavranmaktan hâlâ

1 Lat. "İyinin yokluğu." (ç.n.)
2 Lat. "Mutlu hata." (ç.n.)

çok uzaktır. Örneğin insan tamamen bilinçdışının işbirliğine bağımlı olduğunu, hatta aklından geçen son cümleyi bilinçdışının kendisine söyletmeyebileceğini bile bilmemektedir. Kendisini bir şeyin "taşıdığını" fark etmemekte, kendisini yalnızca eyleyen biri olarak görmektedir. Bilmediği bir varlığa bağlıdır ve onun tarafından taşınır, ama bu varlık hakkında, tarih öncesi çağlarda unutulmuş insanların "aklına gelmiş" ya da daha uygun söylenebileceği gibi, bu insanlara "vahyolunmuş" tasavvurlara sahiptir. Nereden gelir bu tasavvurlar? Açıkça bilinçdışı süreçlerden, hani şu hâlâ her yeni insan yaşamında annenin çocuktan önce oluşu gibi, bilinçten önce gelen ve bilinçdışı denilen yerden. Bilinçdışı kendini hâlâ rüyalarda ve vizyonlarda tasvir eder ve bilince, bilinci parçalanmış işlevselciliğinin aksine, yalnızca görünüşte insanın ilgilendiği tek işlevle ilişkili olan ama gerçekte bilinmeyen bütün insana ilişkin olan olguları öne çıkartan görüntüler sunar. Rüyalar gerçi genellikle bilinçdışının uzmanlık dilinde konuşsalar da *"canis panem somniat, piscator pisces"*[1], bütün olanı ya da en azından insanın fazladan ne olduğunu, yani hazır bulunan ve çok derinden bağımlı olan bir varlık olduğunu ima ederler.

Özgürlük dürtüsünün içinde insan bu türden bir bilgiye karşı adeta içgüdüsel bir yadsıma duyumsar, çünkü pek de haksız sayılmayacak şekilde, bu bilginin felç edici etkisinden korkar. Gerçi bilinmeyen güçlere olan böyle bir bağımlılığın varlığı –onlara ne ad verilirse verilsin– kabul edilir ama tehlikeli bir engel karşısındaymışçasına onlardan derhal yüz çevrilir. Herşey görünüşte iyi gittiği sürece, böyle bir davranış yararlı bile olabilir, ama her zaman, özellikle de aşırı iyi hissetme haline ve iyimserliğe rağmen, dünyamızın temellerine kadar inen bir titremenin hissedildiği günümüzde

1 Köpek rüyasında ekmek görür, balıkçı ise balık tutmayı.

aslında herşey iyi gitmemektedir. Örnek verdiğimiz rüyayı gören kadın elbette korkuya kapılan tek insan değildir. Buna göre bu rüya kolektif bir gereksinimi ve kolektif bir uyarıyı, yeryüzüne inmeyi ve örümcek aşağıda kalanları yukarıya taşımadıkça tekrar yukarıya çıkmamayı betimlemektedir. İşlevselcililik bilince egemen olduğu sürece bilinçdışı telafi edici bütünlük simgesini barındırır. Bilinçdışı burada, daha önce söylediğimiz gibi, uçan örümcek imgesiyle somutlaştırılmıştır. Bu imge bilincin tek yanlılığını ve parçalılığını taşır ve bilinçdışı olanaklı kılmadığı sürece, yukarıya doğru bir gelişme olamaz. Bilinçli istem bu yaratıcılık edimini tek başına başaramaz. Bunu somutlaştırmak için de rüya, "dua" simgesini seçmiştir. Paulusçu anlayışa göre, neyi isteyeceğimizi bilmediğimiz için, duanın zayıflığımızı dile getiren bir "iç çekiş"ten başka anlamı yoktur. Bununla, insanın isteyebileceğine ve yapabileceğine dair batıl inancı telafi eden bir tutum tavsiye edilmektedir. Aynı zamanda bununla, dinsel tasavvurun, üstün gücün hayvan biçimli simgesine bir gerilemesi de, yani bir yılanın, bir maymunun ya da bir tavşanın kurtarıcıyı kişileştirdikleri çoktan unutulmuş bir aşamaya geri adım da anlatılmaktadır. Hıristiyanlıktaki "Tanrı'nın kuzusu", ya da kutsal ruhun "güvercin"i, günümüzde en fazla bir eğretileme değerindedirler. Buna karşılık rüya simgeselliğinde hayvanların, hayvanların biyolojisinde başrolü oynayan içgüdüsel süreçlere işaret ettikleri vurgulanmalıdır. Bir hayvanın hayatını nihai olarak belirleyen ve biçimlendiren bu içgüdülerdir. İnsan, yaşamının sıradanlığı içinde, özellikle de istencinin gücünün herşeye yettiğine inanıyorsa, içgüdülere gereksinmiyor görünmektedir. İçgüdülerin önemini yadsır, içgüdüleri içgüdüsüzlüğe varıncaya kadar küçümser; kendi varoluşunun bile içgüdülerin yokluğuyla ne kadar tehlikeye girdiğini görmez. Bu yüzden rüyalar içgüdüyü vurguluyorlarsa,

böylelikle uyum sağlama yetimizdeki yaşamsal bir tehlike oluşturan bir boşluğu doldurmaya çalışıyorlardır.

İçgüdüden uzaklaşmalar, rüyalarda yine hayvanlarla ifade edilen "duygulanımlarla" dile gelirler. Bu yüzden "dizginlenmemiş" duygulanımların haklı olarak hayvansal ya da ilkel oldukları kabul edilir ve bu nedenle onlardan kaçınılması gerekir. Ne var ki duygulanımları bastırmadan, yani bilinçte bir bölünme gerçekleşmeden onlardan kaçmak mümkün değildir. Gerçekte ise onların üstünlüğünden kaçılamaz. Bilinçle keşfedilmeseler de, herhangi bir yerde gerçekleşirler. En kötü durumda, bir nevrozda ya da "açıklanamayan" kötü rastlantıların bilinçdışı bir düzenlenişinde açığa vurulurlar. Bu zayıflıkları aşmış görünen ermiş, bu kazanımın bedelini, dünyevi insanın onlarsız bir ermiş olamayacağı acıları ve yoksunlukları öder. Ermişlerin yaşamları hesabın kabardığını gösteriyor. Hiç kimse hastalığa, yaşlanmaya ve ölüme götüren acılar zincirinden kurtulamaz. Duygulanıma, insanlık uğruna "hâkim" olunabilir, yani dizgin vurulabilir ve bunun yapılması da gerekir, ama bu kazanımın bedelinin pahalı olması gerektiği de bilinmelidir. Bedeli hangi değer birimi üzerinden ödeyeceğimiz, zaman zaman bizim seçimimize bırakılmıştır.

"Aşağıda kalmak", bize bir "*crimen laesae maiestatis humanae*"[1] gibi görünen hayvan biçimli bir simgeye tâbi olmak, elbette bu basit hakikatlerin bilincine varmak ve dünyevi insanın anatomi ve fizyoloji açısından ne kadar yükseklerde dolaşsa da antropoidlerin bir akrabası olduğu ve öyle de kaldığı gerçeğini hiçbir zaman gözden yitirmemek gerektiğinden başka bir anlama gelmez. İnsan, doğasını sakatlamadan daha yüksek bir gelişmeye yazgılıysa, böyle bir değişikliğe kendisinin gücü yetmez, bu değişiklik insanın

1 Lat. "İnsan onuruna karşı işlenmiş bir suç." (ç.n.)

etkileyemeyeceği koşullara bağlıdır. İnsanın yaptığı sihirbazlık deneyi bir türlü başarılı sonuçlanmadığı için belki bir şeylerin onu yukarı çıkarması umuduyla dua ederek, özlemle ve "iç çekmeyle" yetinmesi gerekir. Bu tavrıyla, bilinçdışında yardımcı ve aynı zamanda tehlikeli güçleri biraraya getirir; onları anlarsa yardımcı, yanlış anlarsa tehlikelidirler. Bu güçlere ve olasılıklara ne ad verilirse verilsin, gerçeklikleri değişmez. Hiç kimse dindar insanın bu yaratıcı güçleri ve olasılıkları tutarlı bir şekilde tanrılar ve ruhlar ya da düpedüz "Tanrı" olarak tanımlamasına engel olamaz. Dindar insanlar da deneyimlerine dayanarak, buna uygun davranırlar. Birçok kişi bu bağlamda "madde" sözcüğünü kullanıyor ve bununla bir şey söylediklerine inanıyor, onlara X'in yerine Y'yi koyduklarını ve böylece bir arpa boyu yol almamış olduklarını hatırlatmak gerekir. Kesin olan bir şey varsa, o da bizim büyük muammanın çözümüne yakınlaşıp yakınlaşmadığını bile bilmeyen, derin cahilliğimizdir. "Bize-böyle-gibi-görünüyor"un ötesine bizi yalnızca inancın tehlikeli sıçraması (*salto mortale*) götürür ki, onu da yetenekli ya da istidatlı olanlara bırakmamız gerekiyor. Görünüşte ya da gerçek her ilerleme, gerçeklerin deneyimlenmesine bağlıdır ve onların saptanması da, bilindiği gibi, insan zihninin karşılaştığı en zor görevlerden biridir.

Dördüncü Rüya

Bu çalışmayı kaleme aldığım sırada yabancı bir tanıdığım, beklenmedik bir şekilde bana 27 Mayıs 1957 tarihinde gördüğü bir rüyayı gönderdi. İlişkimiz, yazdığımız birer mektupla sınırlıydı ve bu mektupların aralarında bir-iki yıllık bir zaman dilimi vardı. Kendisi astroloji sevdalısıdır ve eşzamanlılık

sorunlarıyla ilgileniyor. Benim UFO'larla meşgul olduğumu bilmiyor. Gördüğü rüyayı da ilgilendiğim konuyla herhangi bir şekilde ilişkilendirmiyor. Bana bu rüyayı göndermiş olduğu gerçeği ve bu doğrultuda verdiği ani ve beklenmedik karar, daha ziyade istatistik önyargının yadsıdığı, akla uygun örtüşmelere dahildir.

Rüya şöyle:

İkindi vakti ya da akşam üzeriydi, bir bulut perdesiyle örtülü olan Güneş ufka yaklaşıyordu ama bu perde Güneş'in hâlâ hatları belirli bir disk halinde aradan ışımasına izin verecek kadar inceydi. Güneş beyaz renkteydi. Bu beyazlık birdenbire olağandışı bir solukluğa dönüştü ve bu solukluk batı ufku üzerinde ürpertici bir biçimde yayıldı. Günışığının –bu sözcüğün altını çizmek istiyorum– solukluğu ürpertici bir boşluğa dönüştü. Sonra batıda, birincisiyle aynı yükseklikte, yalnızca biraz daha kuzeyde ikinci bir güneş belirdi. Merakla dikkat kesilmiş bir halde gökyüzünü gözlemlediğimiz sırada –benim gibi gökyüzünü gözlemleyen, geniş bir alana dağılmış çok sayıda insan vardı– ikinci güneş, disk gibi görünen birincisinin aksine net bir küreye dönüştü. Güneşin batması ve gecenin başlamasıyla birlikte, bu küre hızla yeryüzüne yaklaştı.

Gecenin çökmesiyle birlikte rüyanın havası değişti. "Solukluk" ve "boşluk" sözcükleri tam da güneşin yaşamının, enerjisinin ya da potansiyelinin kaybolması izlenimini betimlerken, şimdi gökyüzü korkudan ziyade huşu uyandıran, güçlülük ve yücelik karakterine bürünmüştü. Yıldızları gördüğümü söyleyemem, fakat gece göğü sanki ince bulut örtüsü ara sıra bir yıldızın görünmesine izin veriyormuş gibi bir izlenim bırakıyordu. Elbette bu gece

görüntüsü yücelik, güç ve güzellik karakterine sahipti. Küre yeryüzüne büyük bir hızla yaklaştığında, önce bunun yörüngesinden çıkmış Jüpiter olduğunu düşündüm, ancak küre daha da yakınlaştığında büyük olmasına rağmen Jüpiter gibi bir gezegene göre fazla küçük olduğunu gördüm.

Sonra belli ki evime gittim, orada kendimi bir kızla konuşurken buldum; kız hasır bir sandalyeye oturmuştu, önünde açık bir not defteri vardı ve çalışmaya dalmıştı. Hepimiz belki de daha güvenli bir bölge arayışı içinde bir yöne, bana öyle geliyor ki güneybatıya doğru gidiyorduk ve ben kıza, kendisinin de bizimle beraber gelmesinin daha iyi olup olmayacağını sordum. Tehlike büyük görünüyordu ve elbette bu kızı orada yalnız başına bırakamazdık. Ne var ki kızın yanıtı kesindi: Hayır, olduğu yerde kalacak ve çalışmasına devam edecekti. Aslında her yer eşit ölçüde tehlikeliydi ve her bir yer de bir diğeri kadar güvenliydi. Aklın ve pratik zekânın ondan yana olduğunu hemen anladım. Rüyanın sonunda bir başka kızla, ya da muhtemelen yine daha önce hasır sandalyede oturup çalışmaya dalmış gördüğüm o son derece yetenekli ve özgüven sahibi kızla karşılaştım. Bu ikincisi yine de daha büyük ve netti, yüzünü görebiliyordum. Bu kız da doğrudan doğruya ve ayırt edilebilir-işitilebilir bir sesle bana hitap ediyordu. Çok kesin bir sesle adımı ve soyadımı telaffuz ederek: "J. S. On bir sekize kadar yaşayacaksınız." dedi. Bu sekiz sözcüğü[1] aşılmaz bir duruluk ve netlikle, yani sanki on bir sekize kadar yaşayacağıma inanmadığım için azarlanmam gerekiyormuş gibi, otoriter bir tarzda söylemişti.

1 Almanca metinde söz konusu cümle sekiz kelimeden oluşmaktadır. (ç.n.)

Bu ayrıntılı betimlemeyi, rüyayı gören adamın yorumlayıcı notları izliyor ve bu notlar bize yorumlamamız için belirli ipuçları verebilirler. Adam, beklenebileceği gibi, rüyanın önemli noktalarından birinin, rüyanın başlangıcındaki ani ruh hali değişikliği, yani günbatımının ölümcül, korku verici solukluğu ve boşluğundan gecenin çöküşünün güçlü yüceliğine, korkudan huşuya geçiş olduğunu düşünüyor. Bununda, şu sıralar Avrupa'nın politik geleceği konusuyla ilgilenmesiyle ilintili olduğunu söylüyor. Rüyayı gören adam yaptığı astrolojik spekülasyonlar temelinde 1960 – 1966 yıllarında bir dünya savaşının çıkacağından korkuyor. Hatta bu yüzden, çok etkili politik bir kişiliğe, korkularını dile getirdiği bir mektup yazmaya gerek duymuş. Bu sırada (olağan olarak) daha önceki korkuya kapılmış ruh halinin az çok ani bir şekilde değiştiğini, sanki bütün bu olayın artık kendisini ilgilendirmediğini deneyimlemiş.

Elbette adam bu yorumuyla başlangıçtaki korkunun yerini nasıl olup da adeta kutsal bir ruh halinin aldığını açıklayamıyor. Burada kişisel değil kolektif bir meselenin söz konusu olduğu kabulünde çok emin ve sonunda kültür ve uygarlığa duyduğumuz inancın zayıflık, solgunluk ve boşluk anlamına mı geldiğini ve buna karşılık kendine "gecenin" çöküşünün yeniden bir enerji ve yaşam artışını beraberinde mi getireceğini soruyor. Ne var ki, bu kavrayışa "yücelik" nitelemesi kolay kolay dahil edilemez. Adam "dünya dışı uzaydan gelen" ve "bizim denetimimize tâbi olmayan şeyler"e göndermede bulunuyor. "Deist bir dille denilebilir ki, Tanrı'nın kararlarını bilmek, tamamen olanaksızdır ve gecenin sonsuzluğu da gündüz kadar önemlidir." Bu yüzden bize yalnızca "sonsuzluğun ritmine boyun eğme olanağı"

bırakılmıştır ve böylece sosyal yapıdaki değişikliklere ayak uydurulursa, "gecenin acımasız yüceliği bir enerji kaynağı" olacaktır. Öyle görünüyor ki, bu rüya bu karakteristik bozgunculuğu, insanın çaresizce maruz kaldığı yıldız çarpması antraktıyla vurgulamaktadır.

Bu rüyada, rüyayı görenin de söylediği gibi, genç hanımla karşılaşma dikkate alınmazsa, "cinsellik"ten eser yoktur. (Sanki öteki cinsle herhangi bir ilişki zorunlu olarak daima cinselliğe dayanıyormuş gibi!) Adamı sakinleştiren, kendisinin de vurguladığı gibi, bu karşılaşmanın "gece" gerçekleşmesidir. Bu örneğin de gösterdiği gibi "cinsel-farkındalık"la çok ileriye gidilebilir. Bu bakımdan hasır sandalye özellikle cazip değildir, aksine, rüyayı gören adam için, kendisinin deyişiyle not defterinin de aslında işaret ettiği, ortak merkezli zihinsel çalışmanın mükemmel bir koşulunu oluşturmaktadır.

Rüyayı gören adam, değindiğimiz gibi tutkulu bir astroloji araştırmacısı olduğu için, 11 – 8 sayı kombinasyonu kendisine özel bir bilmece sunmuştur. Bunları 11. ayın 8. günü olarak düşünmüştür. Çok ileri yaşlardaki bir bey olarak, bu tür incelemeler yapmakta tamamen haklıdır. Astrolojik düşünüşleri temelinde, bu uğursuz Kasım ayını 1963 yılına, yani tahmin edilen dünya savaşının ortasına yerleştirmektedir. Ama ihtiyatlı davranarak "yine de emin değilim" demektedir.

Adam, bu rüyanın onda kendisine böyle bir yaşantı bahşedildiği için özel bir hoşnutluk ve şükran duygusu bıraktığını söylemektedir. Aslında kişinin anlamamış ya da doğru anlamamış olsa bile zaten şükran duyacağı "büyük" denilen cinsten bir rüya söz konusudur.

Rüya güneşin batışıyla başlamaktadır, güneş bulutlar tarafından sadece yuvarlağı görülebilecek şekilde örtülmüştür. Böylelikle, yuvarlak biçim vurgulanmaktadır. Bu eğilim, ikinci bir güneş yuvarlağı, Jüpiter, çok sayıda başka yuvarlak cisim ve "dünya dışı uzaydan gelen şeyler"le desteklenmektedir. Böylelikle, bu rüya psişik UFO fenomenleri arasında sayılabilir.

Güneş'in tekinsizce solması, günümüz dünyası hakkında, yaklaşan felaket getirici olayların özsezisiyle yaygınlaşan korkuya işaret ediyor. Bu olaylar "yaygın görüşün" aksine dünya dışı kökenlidir: Tanrıların babası Jüpiter yörüngesinden çıkmış ve Dünya'ya yakınlaşmaktadır. Bu izlek akıl hastası Schreber'in anılarında[1] karşımıza çıkıyor: Kendisinin etrafında dönen sıradışı olaylar, Tanrı'nın "Dünya'ya daha fazla yaklaşmasına" neden oluyorlar. Böylece bilinçdışı, tehlike oluşturanı, büyük Jüpiter'in küçük kopyalarının görünmesinde dile gelen "tanrısal bir müdahale" olarak yorumluyor. Rüyayı gören adam buradan UFO'larla ilgili bir sonuç çıkarmıyor ve UFO'larla bilinçli bir şekilde meşgul oluşu da simge seçimini etkilememiş görünüyor.

Kozmik bir felaketin yaklaştığı apaçık belli olduğu halde korku, epifaniye uygun şekilde kutsallık, vakar ve huşu dolu türden olumlu bir ruh haline dönüşüyor. Ancak Tanrı'nın gelişi, rüyayı gören kişi için en büyük tehlike anlamını taşıyor, çünkü gök cisimleri Dünya'da büyük bombalar gibi "çatırdıyorlar"; bu da adamın dünya savaşı korkusuna karşılık düşüyor. Ne var ki, tuhaf bir biçimde, beklenen yer sarsıntısına yol açmıyor, patlamalar da özel ve alışılmadık bir türden görünüyorlar. Rüyayı gören adamın çevresinde bir yıkım gerçekleşmiyor.

1 *Denkwürdigkeiten eines Nervenkranken*, s. 87.

Patlamalar ufkun o kadar gerisinde gerçekleşiyor ki, adam tek bir patlama ışığını bile algılamadığını düşünüyor. Bu yüzden bu küçük gezegenlerle çarpışma, gerçekte olabileceğinden sonsuz ölçüde daha zararsız gerçekleşiyor. Burada esas meselenin üçüncü bir dünya savaşı olasılığından duyulan korku olduğu görülüyor, olaya dehşet verici görünümünü kazandıran da bu korkudur. Rüyayı görenin büyük bir heyecana kapılmasına yol açan, fenomenin kendinden ziyade adamın olaya getirdiği bu yorumdur. Böylelikle bütün olay mükemmel bir psikolojik veçhe kazanıyor.

Bu durum hemen duruşunu bozmayan, kaygısızca çalışmaya devam eden ve iyileştirilmiş versiyonuyla adamın ölüm tarihini söyleme kehanetinde bulunan genç hanımla karşılaşmayla da onaylanıyor. Kadın bunu öyle etkileyici bir tarzda yapıyor ki, adam kadının sarf ettiği sözcüklerin sayısını, yani "sekiz"i vurgulamak gereğini duyuyor. Bu sekizin tesadüfî olmadığı, bildirilen ölüm tarihinin 8 Kasım oluşuyla ortaya çıkıyor. Sekizin böyle iki kez vurgulanışı hiçbir önem taşımıyor olamaz, çünkü sekiz iki kez dörttür ve Mandala'larda bir(ey)leşme simgesi olarak, neredeyse dörtleme kadar büyük bir rol oynar.[1] Çağrışım malzemesinin yokluğundan ötürü on bir yorumuna ancak deneme amacıyla ve geleneksel sayı simgeselliğinden yararlanarak değinebiliriz. On, birin mükemmel açımlanışıdır. 1 – 10 tamamlanmış bir çevrim anlamına gelir. Dolayısıyla 10 + 1 = 11 yeni bir çevrimin başlaması demektir. Rüya yorumunun hipotezi, *"post hoc ergo propter hoc!"*[2] olduğu için, on bir sekize, yani bir bütünlük simgesi olan Ogdoas'a, yani UFO'ların görünmesiyle ima edildiği gibi, bütünlüğün gerçekleşmesine vardırır.

1 Ayrıca bkz. Kabiren sahnesindeki dört ve sekiz, *Faust* 2. Bölüm, s. 372, yorumlayan: Jung, *Psychologie und Alchemie*, içinde, Paragr. 203 vd. (yay.n.)

2 Lat. *"Bundan sonra, bundan dolayı."* (ç.n.)

Rüyayı gören adamın tanımadığı belli olan genç hanım, telafi eden "anima figürü" olarak anlaşılabilir. Bu kadın, gölge olarak kişiliğe kadınsı yönler de ekleyerek bilinçdışının daha tam bir veçhesini temsil ediyor. Esas olarak bilinçli zihnin gölgesini ayrıntılı olarak tanıdığında, kadın da sonra çok berrak bir şekilde görünüyor ve kadınsı özellikleri kişiliğine henüz eklenmediklerinde, psikolojik etmen olarak en büyük etkide bulunuyor. Bu zıtlıklar birleşmediğinde bütünlük kurulmamıştır ve bütünlüğün simgesi olarak Benlik henüz bilinçdışındadır. Fakat, Özbenlik kurulduğundaysa bir yansıtmada görülür, kendi başına bir varlık olarak, bu rüyadaki gibi olsa olsa bunu ima eden anima ile örtülmüştür: Dinginliği ve güvenliliğiyle anima, Benlik bilincinin heyecanlılığının karşısında yer alır ve sekizin telaffuz edilmesiyle, UFO yansıtmasında mevcut olan bütünlüğe, Özbenlik'e göndermede bulunur.

Kişiliğin düzenleyicisi olarak Özbenlik'in ve kişiliği etkileyen dominantların ya da metafizik ilkeler olarak bilincin bütünlüğe yönelmişliğini belirleyen arketiplerin muazzam öneminin sezgisi, rüyanın başlangıcındaki vakur ruh haline yol açıyor. Bu ruh hali, dünya savaşı ya da kozmik bir felaket anlamına geldiğinden korkulan, yakınlaşan epifaniye karşılık düşüyor. Buna karşılık anima daha doğru bilgiye sahip görünüyor. Rüyayı gören adamın çevresinde onun öznel paniğinin dışında aslında korkutucu bir şey gerçekleşmediği için, beklenen yıkım en azından görünmez kalıyor. Anima felaketin duyduğu korkuyu görmezden geliyor ve buna karşılık, korkusunun –diyebiliriz ki asıl– kaynağı olarak kendi ölümüne işaret ediyor.

Ölümle yüzleşilmesi, daha önce hiçbir iradi çabayla ya da iyi niyetle mümkün olmayan bir tamamlanmayı sağlamıştır. Ölüm, bir insan yaşamının bilançosunun altına acımasız sonuç çizgisini çeken bir tamamlayıcıdır. Bütünlüğe –şöyle ya da

böyle– ancak ölümle ulaşılır. Ölüm, empirik olanın sonudur ve tinsel insanın hedefidir; Heraklitos'un dediği gibi, "Uğruna kendilerinden geçtikleri ve bayramlar kutladıkları, Hades'tir": Orada olması gerektiği halde henüz orada olmayan ve sona ermiş olması gerektiği halde henüz sona ermemiş olan herşey, sondan, yani nihai hesaplaşmadan korkar. Bütünlük için eksik olan şeylerin bilincine varmaktan olabildiğince kaçınılır ve böylelikle Özbenlik'in bilinçlenmesi ve bununla birlikte ölüme hazır oluş engellenir. Özbenlik yansıtmada diretir. Örneğimizde Jüpiter olarak görünmekte, ama yeryüzüne yaklaşırken çok sayıda küçük gök cismine, adeta birçok "Özbenlik'e" ya da bireysel ruhlara dönüşmekte ve yeryüzünde ortadan kaybolmaktadır, yani dünyamızla bütünleşmektedir. Bununla mitolojik açıdan bir cisimleşme, psikolojik anlamda ise bilinçdışı bir olayın bilinç alanında görünmesi ima edilmektedir.

Bu yüzden, rüyanın anlamı doğrultusunda konuşarak, rüyayı gören adama genel felaket korkusunu herşeyden önce bir kez kendi ölümünün ışığında incelemesini salık veririm. Bu açıdan bakıldığında, adamın tahmin ettiği ölüm yılının, 1960 ile 1966 arasındaki kritik evrenin ortasına düşmesi karakteristiktir. Böylece dünyanın sonu, onun kendi ölümüdür ve bu nedenle ilk planda kişisel bir felaket ve öznel bir sondur. Ancak rüyanın simgeselliği yanlış anlaşılamayacak bir biçimde kolektif bir durumu betimlediği için, UFO fenomeninin öznel veçhesini genelleştirmeyi ve kolektif olan ama kolektif olduğu bilinmeyen bir ölüm korkusunun UFO'lara yansıtıldığını kabul etmeyi tavsiyeye değer buluyorum. Son zamanlarda, uzaydan gelen misafirler hakkında, başlangıçtaki iyimser spekülasyonlardan sonra, tehlikeli olma olasılıkları, hatta sonuçları henüz kestirilemeyecek bir şekilde dünyayı işgal etme tehlikeleri tartışılıyor. Bugünlerde, sıradan bir ölüm korkusundan daha fazlasının nedenlerini aramaya gerek yok.

Apaçık ortadalar ve herşeyi anlamsızca israf eden ve çıkmaza giren yaşam da ölüm anlamına geldiği için, bir o kadar daha açıklar. Bu olgu, tam da birçoklarının yaşamın derin anlamını kaybettikleri ve bu yüzden, yaşama özgü çağların ritminin yerine, saniye göstergesinin korkutucu tik-taklarını koymak zorunda kaldıkları günümüzde ölüm korkusunun doğal olmayan artışının da nedeni olabilir. Bu yüzden daha birçoklarına, ele aldığımız rüyadaki animanın telafi edici tavrını diliyor ve kendilerine Holbein'ın Basel'li öğrencisi, 16. yüzyılda yaşayan Hans Hopper'in sloganı gibi bir slogan seçmelerini öneriyoruz: "Ölüm herşeyin sonudur. Kaçamam ondan."

Beşinci Rüya

Bu rüya, akademik eğitimli bir hanıma ait. Yıllar önce, UFO fenomeniyle ilişkisiz olarak görüldü.

> İki kadın bir arada, dünyanın kıyısında, bir şey arıyormuş gibi duruyorlar. Daha yaşlı ve daha uzun boylu olanı felçti. Onu arkadaşım Bayan X'e benzettim. Cesurca öteye bakıyordu. Genç olanı daha ufak tefekti ve koluyla uzun boylu kadını güçlülük duygusuyla destekliyor, ama öteye bakmaya cesaret edemiyordu. Bu ikinci kişide kendimi gördüm. Gökyüzünde solda Ay'ı ve Sabahyıldızı'nı, sağda ise doğan Güneş'i gördüm. Elips şeklinde gümüş gibi parıldayan bir cisim sağ taraftan uçarak geldi. Cismin kenarı boyunca ayakta duran figürlerden oluşan müret-tebatı vardı. Bunlar erkeğe benziyorlardı, gümüş beyazı giysileri vardı. İki kadın da bu görüntünün etkisi altında kalmışlardı ve bu dünyadışı, kozmik uzamda titriyorlardı, yalnızca vizyon anı için mümkün olan bir durum.

Bu rüyayı gören kadın, son derece etkileyici bu rüyadan hemen sonra eline fırçayı aldı ve bu tarafın başına konulan vizyonu saptadı. Bu rüya tipik bir ilk fenomeni betimliyor. Üçüncü rüya gibi "mürettebat"ı, yani insanların varlığını içeriyor. "Dünyanın kıyısında" ifadesinin de gösterdiği gibi burada açıkça bir sınır durumu sözkonusu. Öbür taraf, gezegenleri ve güneşleriyle kozmik uzay ya da ölüler ülkesi ya da bilinçdışıdır. İlk olasılık, akla bir uzay gemisini, daha gelişmiş bir gezegenin halkının teknik başarısını akla getiriyor; ikinci olasılık bir ruhu alıp götürmek üzere dünyaya gelen bir tür meleği ya da ölmüş ruhları anlatıyor. Bu olasılık o dönemde "desteğe muhtaç", yani hasta olan Bayan X'e uygun düşüyor, zira sağlık durumu gerçekten de endişelere neden oluyor. Kendisi zaten bu rüyadan yaklaşık iki yıl sonra öldü. Buna göre, rüyayı gören kadın vizyonunu bir ön uyarı olarak kavramıştır. Nihayet, üçüncü olasılık, yani bilinçdışı da, bilinçdışının bir kişileştirilmesine, yani karakteristik çoğulluğuyla törensi bir beyazlığa bürünmüş olarak, karşıtların evlenerek birleşmesini akla getiren Animus'a işaret ediyor. Simgelerin bu şekillenişi, bilindiği gibi "bütünlüğün" nihai bir gerçekleşmesi olarak ölüm düşüncesine de uygundur. Rüyayı gören kadının, bu rüyanın eski arkadaşının ölümünü haber verdiği kavrayışı bu yüzden haklı olabilir.

Rüya, yuvarlak bir levha, hayalet figürleri taşıyan bir UFO, ölünün ruhunu almak için uzaklardan dünyamıza gelen bir uzay gemisi simgesini kullanıyor. Geminin nereden, Güneş'ten mi Ay'dan mı yoksa başka bir yerden mi geldiği vizyondan anlaşılmıyor. "*Acta Archelai*" de yer alan bir mitosa göre, on iki kuyu kovasının yardımıyla Dünya'dan Güneş'e götürülen ve Güneş tarafından arındırılmış bir halde Ay'a boşaltılan ölmüş ruhların sayısıyla tamlaşan (dolunaylaşan) aydır burası. UFO'nun ruhları Styx üzerinden taşıyan bir tür

Kharon'un kayığı olduğu düşüncesiyle, henüz UFO literatüründe karşılaşmadım. Bu durum bir yandan bu gibi "Klasik" ilişkilerin modern kültüre yabancı olmaları bakımından, diğer yandan da pek nahoş çıkarımlara vardırabilecekleri için, hiç de şaşırtıcı değil. Yakın dönemde, yani yaklaşık on yıldır, UFO gözlemlerinde genel olarak dikkatleri üzerine çeken hatta endişe yaratan büyük bir artış görülmesi, öbür dünyaya götüren bu kadar araç görünüyorsa, buna uygun olarak çok sayıda ölüm vakasının da beklenmesi çıkarımına vesile olabilirdi. Bilindiği gibi eski yüzyıllarda bu türden fenomenler, bu doğrultuda yorumlanırlardı: "Büyük ölümlerin", savaşın ve salgın hastalıkların alametleriydiler, yani bugünkü korkunun temelinde yatan o karanlık sezgi gibi. Böyle bir vakada, büyük halk kitlelerinin bu türden hipotezlerin kök salmayacağı kadar aydınlandıkları beklentisine kapılmamak gerekir.

Ortaçağ, antikçağ ve tarih öncesi dönem "aydınlanmış"ların zannettikleri gibi ölmüş değildir. Halkın büyük kesimlerinde yaşamlarını şen şakrak sürdürmektedirler. Kadim mitoloji ve büyü, aramızda serpilip gelişiyor ve yalnızca rasyonalist eğitimleri yüzünden başlangıç durumundan uzaklaşmış olan görece küçük bir kesim tarafından bilinmiyorlar.[1] Her yerde görünür olan altı bin yıllık tin tarihini cisimleştiren ve hep yeni baştan tekrar eden dinsel simgeler bir yana, görünmeyen akrabaları, büyük düşünceleri ve görenekleri de her türlü okul eğitimine rağmen yaşamlarını sürdürüyorlar. Ancak hiçbir yerde üst yüzeyde görünmeyen bu arka planı tanıyabilmek için, bizde elbette uzun yıllar kırsal ortamda yaşamış olmak gerekir. Anahtar bir kez bulundu mu, şaşkınlık kapıları art arda açılmaktadır. Primitif şifacıyla çok sayıda sözümona

1 Burada, Aniela Jaffé'nin *Geistererscheinungen und Vorzeichen* kitabını anayım; yazar günümüz insanlarındaki tuhaf olayları mitolojik anlam içerikleriyle ilişkili olarak inceliyor.

"büyücü"[1] kılığında karşılaştığımız gibi, onların şeytanla yaptıkları kan anlaşmalarıyla, tam anlamıyla elle yazdıkları büyü kitaplarıyla da karşılaşıyoruz. Bu büyücülerden birinin evinde 19. yüzyıla ait bu türden bir kitap buldum; bu kitap yeni yüksek Almancayla yazılmış *Merseburg Büyü Formülü*'yle ve hangi çağa ait olduğu bilinmeyen bir Venüs büyüsüyle başlıyordu. Büyücülerin yerine göre şehirli ve köylü çok sayıda müşterisi oluyor. Bir şifacının ev ve ahır cinlerini başarıyla kovduğu, insanlara ve hayvanlara yapılan büyüleri bozduğu, akla gelebilecek her türlü hastalığı iyileştirdiği için aldığı yüzlerce teşekkür mektubundan oluşan bir koleksiyonu kendi gözlerimle gördüm. Bu gibi şeyler kendilerine yabancı olan ve bu yüzden anlattıklarımı abartılı bularak yüz çevirmek isteyecek okurlarım için, herkes tarafından kontrol edilebilecek bir gerçeğe, astrolojinin parlak döneminin ortaçağda değil, birçok günlük gazetenin bile haftalık burç yorumları yayınlamaktan yüksünmedikleri 20. yüzyılın ortasında yaşandığı olgusuna dikkat çekebilirim. Köksüz aydınlanmışlardan oluşan ince bir üst tabaka tatmin içinde daha 1723 yılında Bay Şu ve Şu'nun çocukları için burç dökümleri olduğunu okuyor fakat burçların günümüzde neredeyse mahrem bir kartvizit mertebesine ulaştıklarından haberleri bile yok. Bu arka planları az çok da olsa bilen ve bunlardan şu ya da bu şekilde etkilenmiş olan kimseler arasında, yazılı olmasa da kesinlikle uyulan bir uzlaşma vardır: "Bu konuda konuşulmaz!" Bunun sonucunda, bu konular olsa olsa kulaktan kulağa yayılır, ama hiç kimse bunları itiraf etmez, çünkü kimse kendisine aptal gözüyle bakılmasını istemez.

Toplumumuzun temellerinde gürültü çıkartan bu olaylardan söz etmemin asıl nedeni, rüyalarımızın birçoklarına

1 Yazar burada Bern Almancası'nda büyücü anlamına gelen "Strudel" sözcüğünü kullanıyor. (ç.n.)

bilmedikleri tarihsel olgulara dayandığı için anlaşılmaz gelen simgeleridir. Sıradan bir adamın rüyasını Wotan'la ya da Balder'le ilişkilendirecek olsam bana ne derler? Beni kaçık bir bilgin olmakla suçlarlar, çünkü aynı köyde rüyayı gören adamın ahırındaki büyüyü bozan ve bu iş için *Merseburg Büyü Formülü*'yle başlayan bir büyü kitabını kullanan bir şifacının yaşadığını bilmezler. İsviçre'nin kasabalarında hâlâ –Aydınlanma yaşanmış olsun olmasın– "Wuoten'in Ordusu"nun dolaştığını bilmeyenler, "gulyabanilerin"[1] ve gece dolaşan cinler ordusunun, kendileri için itiraf edilmese ve bilinmezlikten gelinse de korkulan birer gerçeklik anlamına geldiği insanlarla çevrilmiş olduğu halde, bir kentlinin bir dağ başında gördüğü üç harflilerle ilişkilendirdiğimde, beni son derece keyfi davranmakla suçlayacaktır. Tarih öncesiyle günümüz arasında görünüşte var olan uçurumu aşmak için fazla bir şey gerekmiyor. Ancak, mevcut şimdiki zaman bilinciyle öyle çok özdeşleşmişiz ki, psişik temellerin "zaman dışı" varlığını unutuyoruz. Şimdiki zaman akımlarının esrikliğinden, daha uzun süre var olmuş ve daha uzun süre de var olacak olan herşey, mümkün olduğunca kaçınılması gereken hayal ürünleri olarak kabul edilmektedir. Ne var ki böyle yapmakla, bugün bizi tehdit eden en büyük psişik tehlikeye, yani bütün ruhsal köklerinden koparılmış, hepsi de asıl unsuru, yani gerçek insanı hesaba katmayan entelektüel –izmlere kapılınmaktadır. Ne yazık ki, insanı yalnızca bilincinde olduğu şeylerin ilgilendirdiği ve bilinmeyen herşey için de, bunu çoktan bir bilim haline getirmiş olan bir uzmanın bulunduğu kuruntusuna kapılınmaktadır. Pratikte tek bir bireyin, üzerinde çalışmadığı özel bir disiplinin bildiği herşeyi tüm boyutlarıyla kavrayabilmesi olanaksız hale gediği için, bu kuruntu bir o kadar daha inandırıcıdır.

1 Yazar burada İsviçre Almancasındaki "Doggeli" ifadesini kullanıyor. (ç.n.)

Şimdi, öznel olarak en etkili yaşantılar aynı zamanda en bireysel ve bu yüzden ihtimal dışı yaşantılar olduğu için, soru soran kişi, birçok bilimden tatmin edici bir yanıt alamayacaktır. Bunun tipik bir örneği, Menzel'in UFO'lar hakkındaki yazısıdır.[1] Bilimsel ilgi, kendini sık rastlanan, muhtemel olan, ortalama olanla çok kolaylıkla sınırlandırmaktadır. Çünkü olsa olsa deneyime dayalı her türlü bilimin temeli budur. Ne var ki, onun üzerinde sıradışı olanlar için de yer bulunan bir şey kurulmuyorsa, bir temelin pek bir anlamı yoktur.

Ele aldığımız rüyanın betimlediği gibi bir sınır durumunda, olağandışı olan, daha doğrusu bize olağandışı görünen ama kadim zamanlardan beri böylesi durumlarda olağan olan bir şey beklenebilir: Ölüler gemisi, içinde bedenden ayrılmış ruhların bulunduğu bir toplulukla yaklaşmaktadır, ölen kişi de onların arasına katılır; ya da ölüler alayı, ruhu da alıp götürür.

Bu gibi arketipsel tasavvurların ortaya çıkışı, daima olağandışı bir şeye işaret eder. Zorlama olan bizim yorumumuz değildir; daha ziyade, rüyayı gören kadının dikkati bu yöne zorlanmıştır. Çok sayıda üst yüzeye takılarak, öze ilişkin olanı, yani kendisini de arkadaşı kadar ilgilendiren ölümün yakınlaşmasını dikkatinden kaçırmaktadır. Uzay gemisinin "mürettebatı" izleği, önceki madeni örümcek rüyasında da karşımıza çıkmıştı ve sonraki rüyada da karşımıza çıkacaktır. Bu izleğin daha derindeki veçhesine karşı duyumsanan içgüdüsel savunma, şimdiye kadarki UFO literatüründe bu anlam varyantının neden bir rol oynamıyor göründüğünü açıklayabilir. "Faust"un sözleriyle denebilir ki: "Malum güruhu çağırma..."[2], ama bu çağırmaya gerek yok, çünkü dünyanın üzerine çökmüş bulunan korku, zaten kendi güruhunu topluyor.

1 Menzel, *Flying Saucers*.

2 Faust, 1. Bölüm, Paskalya gezintisi, (Wagner konuşuyor) s. 166. (ç.n.)

Altıncı Rüya

Bu rüya Kaliforniya'da, deyim yerindeyse klasik "uçan daireler ülkesi"nde görülmüş.[1] Rüyayı gören kadın yirmi üç yaşında.

Açık havada (belirsiz) bir adamla bir meydanda ya da daire biçimindeki bir şehir meydanında duruyorduk. Geceydi ve gökyüzüne bakıyorduk. Birdenbire yuvarlak ve ışık saçan bir şeyin çok uzaklardan geliyormuş gibi bize doğru yaklaştığını gördük. Yakınlaştıkça büyüyordu. Bunun bir uçan daire olduğunu düşündüm. Muazzam yuvarlak bir ışık çemberiydi, sonunda bütün gökyüzünü kapladı. O kadar yakınlaştı ki, güvertesinin üstünde bir gemi misali adamların gidip geldiğini görebildim. Önce birisi bir numara yapıyor sandım ama sonra bunun gerçeklik olduğunu düşündüm. Arkama dönüp baktım ve başımı yukarıya çevirince, arkamda elinde sinema projektörü olan birini gördüm. Arkamızda otel gibi bir bina vardı. Bu adamlar yukarıda, binanın üstündeydiler ve bu görüntüyü gökyüzüne yansıtıyorlardı. Yakınımdaki herkesin dikkatini çektim. Sonra görünüşe bakılırsa bir tür atölyedeydim. Orada iki prodüktör vardı, ikisi de yaşlı kimselerdi ve birbirlerine rakiptiler. İkisi arasında gidip geliyor ve onların çekimlerindeki rolümü söylüyordum. Bu çekimlere birçok kız katılıyordu, aralarında tanıdıklarım da vardı. Prodüktörlerden birisi bu uçan daire şeyini yönetiyordu. İkisi de bilim kurgu filmleri yapıyorlardı ve ben bunlarda başrolü oynamak için seçilmiştim.

1 Bu bilgiyi, Los Angeles'teki sayın Dr. H.Y. KLUGER'in nezaketine borçluyum.

Rüyayı gören kadın genç bir oyuncudur ve bütün semptomların görüldüğü tam bir kişilik bölünmesi nedeniyle tedavi olmaktadır. Bölünme genellikle olduğu gibi, kadının erkek cinsiyle ilişkilerinde, özellikle de kadının kişiliğinin birbiriyle uyuşmayan yarılarına karşılık düşen iki erkek arasındaki bir çatışmada dile gelmektedir.

Altıncı Rüyanın Yorumu

Birinci ve ikinci rüyada olduğu gibi, rüyayı gören kadın UFO'ları bilmekte ve ilk iki rüyadaki gibi, bunda da UFO bir simge taşıyıcısı işlevi görmektedir. UFO'nun görünmesi adeta beklenmektedir; rüyayı gören kadın bu amaçla hâlihazırda "merkezi" bir konum almış, yani şehrin orta noktasında, daire biçimli bir meydana gelmiştir. Burada, zıtlıkların arasındaki, sağa da sola da eşit uzaklıkta olan ve bu yüzden her iki tarafı da görmeye ya da hissetmeye olanak veren bir orta konum sözkonusudur. Bu "ayarlama" koşuluyla UFO bu konumun bir netleşmesi ya da "projeksiyonu" gibi görünmektedir. Rüya, UFO'yu rakip iki sinema yapımcısının sinematografik işlemlerine dayandırarak, onun yansıtma karakterinde ısrar etmektedir. Bu iki yapımcıda, kadının bölünmüş aşk seçiminin zıt nesnelerini ve böylelikle bir *tertium comperatonis*'te, zıtların uzlaştırılmasında çözülmesi gereken temel çatışmayı görüyoruz. UFO burada zaten bildiğimiz aracı rolünde görünüyor ama açıkça her türlü aracılık anlamından yoksun olan, kasıtlı bir sinema efekti olduğu ortaya çıkıyor. Bir film yapımcısının yine bir sinema oyuncusunun yaşamındaki rolü dikkate alındığında, rakip sevgililerin prodüktör figürüne tercüme edilmeleri, oyuncu kadının kariyerinde bir yükselişi ya da öneminin artışını akla getiriyor. Böylelikle iki rakibe,

kadının yaşam tiyatrosunun sahne ışıkları tutulurken, bir hile olduğu ortaya çıkınca önemini zaten yitiren UFO unutuluyor. Değer vurgusu, açıkça kozmik bir fenomenden iki prodüktöre kaydırılıyor ve onların önemsiz bir hilesinden başka bir şeyi göstermiyor; rüyayı gören kadının rüya içinde ilgisi de tamamen mesleki hırsına yöneliyor. Rüyanın çözümü de böylece belli oluyor.

Rüyanın daha sonra yeniden, hayal kırıklığına yol açacak şekilde bir hile olarak bir kenara atacağı bütün bu UFO mizanseninin neden kurulduğunu anlamak kolay değildir. Rüyanın başlangıcındaki ikna edici koşullara (merkez!) ve rüyayı gören kadının açıkça çok iyi bildiği UFO'ların sansasyonel anlamına bakılırsa, biraz beklenmedik bir tavır değiştirmedir bu. Sanki rüya şöyle demek istiyor gibidir: "Bu o değil – özellikle değil. Bu yalnızca bir sinema hilesi, bir bilim kurgu olayı. Sen en iyisi her iki çekimde de başrole sahip olduğunu düşün."

Olayların bu akışından UFO'ya nasıl bir rol biçildiği ve neden sahneyi terk etmesi gerektiği anlaşılabilir: Rüyayı gören kadının kişiliği görüş alanının ortasına, çözülmeyi, zıtlara bölünmeyi telafi eden ve bu yüzden çözülmeyi aşmanın bir aracını oluşturan merkezi bir konuma yerleşiyor. Ayrıca, bütünlüklü bir yöne ulaşmak için bir duygulanıma gerek duyulmaktadır. Duygulanımda bağımsız zıtlıkların gidip gelişi sona ermekte ve net bir durum ortaya çıkmaktadır. Bu duruma, bir an için bütün dikkatleri üzerine çeken UFO'nun heyecan verici görünüşüyle ulaşılmıştır.

UFO fenomeninin bu rüyada mecazi olduğu ve yalnızca sanki birisinin, "Dikkat!" diye seslenmesi gibi bir amaca yönelik bir araç olduğu görülüyor. Bu yüzden hemen değersizleştirilmektedir: Bu bir fenomen değil, yalnızca bir hiledir ve rüyanın serimi, rüyayı gören kadının kişisel sorununa ve iki

adam arasındaki çatışmasına doğru ilerlemektedir. Bu çok iyi bilinen ve çok sık rastlanan durumun, geçici bir tercih belirsizliğine göre daha bir önem taşımasının ve daha uzun sürmesinin temelinde, genellikle önünde duran iki saman demetinden hangisini yiyeceğine karar veremeyen, Buridan'ın eşeği örneğindeki gibi, sorunun ciddiye alınmaması gerçeği yatmaktadır. Bu görünüşte bir sorundu: Buridan'ın eşeğinin iştahı yoktu. Rüyayı gören kadının durumunun da aynı olduğu görünüyor: Aslında ne birini ne diğerini değil, kendini kastediyor. Kadının asıl isteğinin ne olduğunu, sevgilileri prodüktörlere dönüştüren, durumu bir sinema girişimi olarak canlandıran ve kadına çekilen sahnedeki başrolü veren rüya söylüyor ona. Kadının gerçekte kastettiği budur, yani mesleğindeki anlamıyla başrolü oynamak, bu durumda partnerlerini umursamayan genç sevgiliyi oynamaktır. Bu durum pek de onun sanatsal mesleğinin lehine değildir ve mesleğinin ciddiyetinden de kuşkuya düşülebilir. Kadının sallantılı bilinç durumu karşısında, onun gerçek aşkının mesleği olduğuna işaret ediyor ve böylelikle çatışmanın çözümünü ona sunuyor.

Bu rüyadan, UFO fenomeninin özü hakkında herhangi bir kavrayış edinmiyoruz. Bu fenomen bu rüyada uçan daireler hakkındaki kolektif heyecan sayesinde adeta bir alarm sinyali olarak kullanılıyor. Bu fenomen ne kadar ilginç ve hatta telaş uyandırıcı olsa da gençlik, kadın ve erkek sorununu çok daha büyüleyici bulma ayrıcalığına sahiptir ya da bu ayrıcalığı kullanmaktadır. Bu örnekte gençlik kesinlikle haklıdır ve ciddi olmak gerekirse, yeryüzü ve yasakları, gökyüzündeki alametlerin bildirdiği, sesi çok uzaktan gelen mesajdan daha önemlidirler. Bilindiği gibi gençlik dönemi çok uzun sürdüğü ve gençliğin kendine özgü ruh hali bazı insanların yaşamında ulaşılan en yüksek ruh hali olduğu için, bu psikolojik

sınırlama, doğum günleri yirminci doğum gününü anımsama töreninden başka bir anlama gelmeyen ihtiyarlar için de genel olarak geçerlidir. En iyi durumda mesleklerine odaklanmakla yetinirler ve bunun üstüne gelebilecek herşey salt bir rahatsızlık verme olarak hoş karşılanmaz. Bu duraklamadan ne yaş, ne statü ne de eğitim koruyabilir. İnsan toplumu, herşeye rağmen çok gençtir, çünkü uzun vadede üç-beş bin yılın önemi nedir ki!

Bu rüyayı buraya, bilinçdışının burada bizi ilgilendiren sorunu nasıl ele alabileceğinin paradigmatik bir örneği olarak aldım. Bununla, simgelerin hiçbir yönde tek anlamlı olmadıklarını, anlamlarının çok sayıda ve çok çeşitli etmene bağlı olduğunu göstermek istedim. Yaşam tam da o sırada bulunulan yerden başka bir yerde devam etmez.

Bir sonraki bölümde UFO fenomeniyle ilişkili bazı resimleri ele alacağım. İkinci resmin ressamına, resmindeki bazı ayrıntıları gökyüzündeki tuhaf fenomenlerle ilişkilendirdiğimi, mektupla bildirmemden sonra, 12 Eylül 1957 tarihinde gördüğü şu rüyayı, kullanmam için bana iletti.

Yedinci Rüya

Başka insanlarla birlikte, bir tepenin zirvesinde duruyorum; oradan güzel, geniş, kıvrım kıvrım, yeşil bir canlılıkla dolup taşan bir manzara görünüyor.

Birdenbire önümüzde bir uçan daire süzülüyor, göz hizasında hareketsizleşiyor ve güneş ışığında öylece, açık ve net bir şekilde duruyor. Bir makineye benzemiyor, bir derin deniz balığı gibi yuvarlak ve yassı, ama dev gibi büyük. (Çapı yaklaşık on beş metre.) Bütün gövdesi mavi-gri-beyaz beneklerle kaplı. Kenarları sürekli bir dalgalanma

ve sarsıntı içindeler; kürek ve dümen işlevi görüyorlar. Bu varlık etrafımızda dönmeye başlıyor, sonra birdenbire fırlatılmış bir top mermisi gibi hızla mavi gökyüzüne çıkıyor, akıl almaz bir hızla yeniden aşağıya iniyor ve bulunduğumuz tepenin çevresinde yeniden şeritler çiziyor. (Bir defasında çok yakınımızdan uçarken, çok daha küçük görünüyor ve bir çekiç köpekbalığına benziyordu.)

Şimdi nasılsa bir şekilde yakınımıza iniyor... Mürettebattan biri dışarı çıkıyor ve dosdoğru üzerime yürüyor. (İnsan türünden bir kadın!) İnsanlar kaçışıyorlar ve saygılı bir mesafede durarak, bize bakıyorlar. Kadın bana (kendisinin geldiği) o öteki dünyada çok iyi tanındığımı ve görevimi (misyonumu) nasıl yerine getirdiğimin izlendiğini söylüyor. Kesin, nerdeyse tehditkâr bir sesle konuşuyor ve bana verilen göreve büyük bir önem atfetmiş görünüyor.

Yedinci Rüyanın Yorumu

Bu rüyaya, rüyayı gören adamın bana önümüzdeki günlerde yapmayı düşündüğü bir ziyaretin öngörüsü neden olmuştur. Giriş bölümü olumlu, umut dolu bir beklenti duygusunu betimliyor. Dramatik gelişme kendini gözlemciye olabildiğince net bir şekilde sunma amacını belli eden bir UFO'nun görünmesiyle başlıyor. Sınama sonucunda bunun bir makine değil, hayvan gibi canlı bir varlık olduğu, bir derin deniz balığı, belki de uçma denemeleri de yapan bir dev vatoz balığı olduğu ortaya çıkıyor. UFO'nun hareketleri, gözlemciyle ilişkili olduğunu vurguluyorlar. Bu yakınlaşma çabaları, yere inişle sonuçlanıyor. UFO'dan insana benzeyen bir figür çıkıyor, bununla UFO ve gözlemcisi arasındaki akıllı ve insanca

ilişki serimleniyor. Bu izlenim bilinmezliği ve belirsizliği açısından anima tipine dâhil olan bir kadın figürünün görünmesiyle güç kazanıyor. Bu arketipin ilahiliği orada bulunan "insanların" bir kısmında bir panik reaksiyonuna yol açıyor, yani rüyayı gören adam öznel bir kaçış tepkisi kaydediyor. Bunun nedeni anima figürüne özgü olan yazgı anlamıdır: Bu figür Oidipus'un Sfenks'i, bir Kassandra, Kutsal Kâse habercisi kadın, ölümü bildiren beyaz kadın ve benzerleridir. Bu görüş kadının ilettiği mesajla da doğrulanıyor: Kadın başka, öbür taraftaki bir dünyadan gelmektedir, rüyayı gören adam orada tanınmakta ve "misyon"unu nasıl yerine getirdiği dikkatle izlenmektedir.

Bilindiği gibi anima, kolektif bilinçdışını, "analar ülkesini" kişileştirmektedir; deneyimin gösterdiği gibi kolektif bilinçdışı, bilinçli yaşamı etkileme ve bunu başaramadığında gerekirse zorla bilince girme ve bilinci kendi tuhaf ve ilk bakışta anlaşılmayan içerikleriyle yüzleştirme yönünde mükemmel bir eğilime sahiptir.[1] Rüyaya göre, UFO'lar akla gelebilecek her türlü tuhaflığı barındıran bir içeriğe sahiptirler. Bu durumda entegrasyon o kadar zordur ki, bildik anlaşma olanakları yetersiz kalmaktadır. Bu koşullarda mitsel açıklama yöntemlerine başvurulmaktadır; yani daha görülen şeyin ne olduğu bilinmeden, melekler, ruhlar ve tanrılar sorumlu kılınmaktadır. Bu türden tasavvurların ilahiliği o kadar büyüktür ki, burada kolektif bilinçdışı süreçlerinin öznel algılamalarının mı söz konusu olduğu sorusu sorulmamaktadır bile. Yaygın kavrayışa göre öznel bir gözlem ya yalnızca "gerçek" ya da duyusal bir yanılsama ya da halüsinasyon olarak sadece "gerçekdışı" olabilir. Belli ki, bunların gerçek fenomenler oldukları, apaçık patolojik bir rahatsızlık mevcut olmadıkça

1 Gölge denilen, alt kişilik büyük ölçüde bilinçdışındaysa, o zaman bilinçdışı eril bir figürle temsil edilir.

dikkate alınmamaktadır. Gelgelelim, normal insanlarda da bilinçdışının dışavurumları vardır ve bunlar o gözlemcinin algılamasını bir yanılsama ya da halüsinasyon olarak anlamaya karşı içgüdüsel olarak direneceği ölçüde "gerçekdışı" ve etkili olabilirler. İçgüdüsü haklıdır: Yalnızca dışarıdan içeriye doğru değil, kimi zaman içeriden dışarıya doğru da görülür. İçsel bir süreç, bu haliyle entegre edilemediğinde, çoğu zaman dışarıya yansıtılır. Hatta erkek bilincinin, kadın olarak kişileştirilmiş bilinçdışından kaynaklanan tüm algılamaları bir anima figürüne, yarı gerçek bir kadına yansıtması ve böylelikle bu kadına, gerçekte bilinçdışının içerikleriyle bağlı olduğu gibi bağlanması bir kuraldır. Animanın yazgısallığı bu olgudan kaynaklanmaktadır; ele aldığımız rüyada da bu yazgısallık: "Yaşamının görevini (misyon) *–raison d'être*'i, varoluşunun anlam ve hedefini– nasıl gerçekleştiriyorsun?" sorusuyla ima edilmiştir. Bu bir(ey)leşme sorusudur, Oidipus'ta anlaşılmaz ölçüde çocuksu bir Sphinx sorusu kılığında ortaya çıkmış ve Oidipus tarafından tamamen yanlış anlaşılmış olan mükemmel bir kader sorusudur. (Tragedyaya aşina, zeki bir Atinalı'nın hiç Sphinx'in *χλεῖγ' αἰνίγματα*'sına[1] aldanacağı düşünülebilir mi?) Oidipus, çocuksu basitlikteki fazlasıyla kolay bilmecenin tekinsizliğini görebilmek için aklını kullanmamış ve tam da bu yüzden, soruyu yanıtladığını zannettiğinden, o trajik yazgıya yakalanmıştır. Yanıtlanması gereken Sphinx'in kendisiydi, onun aldatmacası değil.

Nasıl ki *Faust*'ta "Kaniş köpeği"nin aslında Mefisto olduğu ortaya çıkıyorsa, UFO'nun özünde de anima olduğu ortaya çıkıyor ve nasıl ki Mefisto, *Faust*'un bütününü oluşturmuyorsa, anima da, "derin deniz balığı", yuvarlak, zor anlaşılır olarak ima edilen bütünün yalnızca bir parçasıdır. Anima burada bütünün yalnızca bir parçasıdır. Anima burada bir mediatrixtir,

1 Yun. Korkunç bilmece.

bilinçdışı ile bilinç arasındaki uzlaştırıcı rolünü oynamaktadır; Sphinx gibi ikili bir figürdür, bir yanda "hayvani" içgüdüsel doğası vardır, diğer yanda (kafası sayesinde) özgül insani olan. Birinde yazgıyı belirleyen derin güçler, diğerinde anlamlı bir değiştirmenin olanakları yer alır. (Bu temel düşünce, rüyayı gören kişinin daha ileride verilecek olan resminde de yansımaktadır.) Rüya burada, bir öteki dünya ve insanın yapıp ettiklerini izleyen meleksi varlıklar tasavvurlarını kullanan mitsel bir dilden yararlanmaktadır. Böylelikle bilinç ve bilinçdışının ortak yaşamı somut bir biçimde dile getirilmektedir.

Her halükârda bu akla ilk gelen tatmin edici açıklama olarak görülüyor. Olası metafizik arka planlar bağlamında cahilliğimizi ve bir kanıtlamanın olanaksızlığını dürüstçe ilan etmemiz gerekir. Bu rüyanın eğilimi görmezden gelinemeyecek bir şekilde, bu biçimiyle ve başka birçok biçimiyle sık sık karşılaştığımız bir psikolojik durumu (Psychologem) ortaya koyma çabasıdır ve bu UFO'ların somut gerçeklikler olarak mı yoksa öznel görünüşler olarak mı kavrandıkları sorusundan tamamen bağımsızdır. Psikolojik durum kendi başına bir gerçekliktir. UFO'ların fiziksel gerçekliğine gerek duymayan gerçek bir algılamaya dayanmaktadır. UFO'lardan söz edilmesinden çok uzun bir süre önce meydana çıkmıştır.

Rüyanın sonucu, mesajın ciddiyetini, hatta tehditkârlığını vurgulayarak, kadının mesajına özel bir ağırlık vermektedir. Bunun kolektif paraleli, birçok yerde dile getirilen UFO'ların nihayetinde pek de masum olmadıkları ve başka gezegenlerle ilişki kurma olanağının, önceden kestirilemeyen sonuçlara yol açabileceği korkusudur. Bazı bilgilerin, ilgili (Amerikan) görevlileri tarafından bastırılmasının tamamen masal alanına havale edilemeyeceği gerçeği bu olguya karşılık düşmektedir.[1]

1 Keyhoe, *The Flying Saucer Conspiracy*.

Bir(ey)leşme sorununun ciddiliği ve hatta tehditkârlığı, yığınlaşmanın bütün yıkıcı sonuçlarıyla birlikte çok berrak bir şekilde göründüğü bir dönemde elbette inkâr edilemez, dahası Batılı uygar dünyanın büyük bir alternatifini oluşturmaktadır. Diktatörlükle yönetilen bir devletin tebaasının bireysel özgürlerinin gasp edildiği bir gerçektir ve bu politik gelişmenin tehdidi altında olduğumuz ve doğru savunma yöntemlerinin pek kesin olmadığı da bir başka gerçektir. Bu yüzden, bireysel özgürlüğümüzün elimizden alınmasını istiyor muyuz sorusu bütün çıplaklığıyla karşımızda durmaktadır. Böyle bir gelişmeyi engellemek için ne yapabiliriz?

Kolektif önlemler aranmakta ve böylelikle, tam da kendisiyle mücadele edilmek istenen şey, yani yığınlaşma desteklenmektedir. Her türlü kolektif önlemin yığınlaştırma etkisine karşı yalnızca "bir" çare vardır: "Bireyin" vurgulanması ve değerinin yükseltilmesi. Bir "zihniyet değişikliği" yani "bütün" insanın gerçekten kabul edilmesi gerekiyor. Bu da yalnızca bireylerin işi olabilir ve gerçeklik kazanabilmesi için de tek tek insanlardan başlaması gerekir. Rüyanın, rüyayı gören adama yönelik mesajı budur, insanlığın kolektif içgüdü temelinin bir mesajıdır bu. Büyük politik ve sosyal örgütler kendi kendilerinin amacı haline gelmemeli, geçici acil önlemler olmalıdırlar. Nasıl ki Amerika Birleşik Devletleri büyük tröstleri parçalama zorunluluğu duyuyorsa, devasa örgütlerin parçalanması eğilimi de zamanla bir zorunluluk olarak ortaya çıkmaktadır; çünkü bu örgütler kendi kendilerinin amacı haline geldiklerinde ve böylelikle kendi başına buyrukluk kazandıklarında, bir kanser hastalığı gibi insanın doğasını kemirmektedirler. Bu noktadan itibaren insanın üstünü çizmekte ve onun denetiminden kaçmaktadırlar. İnsan bu örgütlerin kurbanı olmakta ve başıboş kalmış bir idealin kuruntusuna kapılmaktadır. Bireyin üstünün çizildiği bütün büyük örgütler bu tehlikeyle

karşı karşıyadırlar. Bu yaşamsal tehlikeye karşı gerçekten yalnızca "bir" çarenin var olduğu görünüyor: O da, bireyin "değerinin yükseltilmesi"dir.

Muazzam bir önem taşıyan bu önlem iradi olarak, yani isteyerek ve bilerek uygulanamaz, çünkü tekil insan bunun için çok küçük ve zayıftır. Bunun için daha ziyade irade dışı bir inanışa, adeta hiç kimsenin yapay bir şekilde, yani bilerek ve isteyerek veremeyeceği metafizik bir buyruğa gerek vardır. Bu türden bir hakimiyet yalnızca kendiliğinden gerçekleşebilir. Ele aldığımız rüyanın temelinde bu türden bir olay vardır. Rüyanın belirli görüntülerinin muhtemelen UFO sorunuyla bağıntılı olduklarına işaret etmem, rüyayı gören kişide bu kolektif görünüşe özgü arketipsel efsaneyi uyandırmak için, yani bireyin metafizik temelli öneminin ilahi kavranılışı için yeterli olacaktır: Empirik insan, bilinçli sınırlarının ötesine uzanır, yaşamı sürdürme tarzının ve yazgısını iradi olarak şekillendirmesinin kişiselliği aşan bir önemi vardır. Bir "öte dünya"ya duyulan ilgi karşısına çıkar ve ondan empirik alanı ve bu alanın dar sınırlarını aşan başarılar bekler. Böylelikle bireyin mertebesi yükselir ve kozmik önemlilik alanına götürülür. Bu ilahi dönüşüm bilinçli bir istekle ya da zihinsel açıdan ikna olmak yoluyla değil, yalnızca olağanüstü arketipsel izlenimlerle karşılaşmak yoluyla ortaya çıkar.

Böyle bir deneyim, çok sık rastlandığı gibi, birey üzerinde inflasyona yol açan bir etki yarattığı zaman tehlikesiz değildir: Bireyin "Ben"i çoğaldığı ve yükseldiği kuruntusuna kapılır, oysa gerçekte arka plana itilmiştir ve ayaklarının altındaki zemini kaybetmemesi için, adeta bir inflasyona (örneğin seçilmişlik duygusuna) gerek duyar; oysa onu temelinden yukarı kaldıran zaten inflasyondur. Yükseltilen Benlik değildir, daha büyük bir şey, yani "Özbenlik" çıkar sahneye, bütün insanı ifade eden bir simgedir bu. Benlik, kendini bütün

insan zannetmeyi sever ve bu yüzden inflasyon tehlikesinden kurtulmak için büyük zahmet çeker. Bu tür deneyimlerden ürkülmesinin hatta hastalıklı deneyimler olarak onlardan korkulmasının bir nedeni bu ciddi zorluktur. Bu yüzden daha bilinçdışı fikri ve hatta bu fikirle ilgilenmek bile hoş karşılanmaz. Henüz ilkel bir ruhsal durumda, bu durumun kişiliğin bütünlüğünü, yani Özbenlik'i tehdit eden *"perils of the soul"*[1] ve çılgınlık durumlarıyla birlikte yaşamanın üstünden çok uzun bir süre değil, yalnızca birkaç bin yıl geçmiştir. Dahası, bu tehlikeler günümüzün uygar toplumunda da henüz kesinlikle tamamen bertaraf edilmiş değildir. Elbette bireylerin başına aynı ölçüde gelmeseler de, yakın tarihimizin çok net bir şekilde gösterdiği gibi sosyal ya da ulusal gruplar büyük ölçeklerde bu tehlikeye kapılmaktadırlar. Bunlar bireyi yok eden çıldırma fenomenleridir.

Bu tehlikeye karşı yalnızca, bireyi ezip yıkmayan, daha ziyade bütünleştiren bir "içsel sarsılma" yardımcı olabilir. Bu ise ancak bilinçli insana, bilinçdışının da eklenmesiyle gerçekleşebilir. Birleşme sürecinin yalnızca bir bölümü kısmen irademizin alanına girer, diğer bir bölümü ise irade dışı bir olaydır. Bilincimizle en fazla bilinçdışındaki olayın yakınına ulaşabiliriz ve sonra bekleyip olup biteni gözlememiz gerekir. Bilinç cephesinden bakıldığında bu süreç, örneğin John Bunyan'ın *Pilgrim's Progress*[2] kitabındaki türden bir serüven ya da bir "quest" oluşturur. Dr. Esther Harding bu kitabı ayrıntılı bir çalışmada[3] incelemiş ve Bunyan'ın bütün dil ve görüş farklılıklarına karşın, günümüz insanının da dar yolu seçtiğinde yaşadığı aynı içsel deneyimi anlattığını göstermiştir. Bir(ey)leşme süreci denilince anlaşılan şey hakkında kendini

1 İng. "Ruh tehlikeleri." (ç.n.)
2 *Mümin'in Yolculuğu.* (ç.n.)
3 *Journey into Self.*

sorgulamak isteyen herkese bu kitabı tavsiye ederim. Binlerce kez yinelenen, "Ne yapabilirim?" sorusuna, "Her zaman olduğun kişi ol", yani uygar, bilinçli bir hayatın koşullarında yitirdiğimiz bütünlük ol yanıtından başka bir yanıt bilmiyorum; daha önce sahip olduğumuz ama artık bilmediğimiz bir bütünlük. Harding'in kitabı iyi niyetli olan herkesin, uzmanlık bilgilerine gerek kalmadan, söz konusu mesele hakkında bir fikir edinebileceği kadar basit ve kolay anlaşılır bir dille anlatıyor. Yazarın dünyayı tehdit eden şimdiki durumda, elindeki zayıf araçlarla Tanrı aşkına neler yapılabileceği sorusunu canı gönülden sorduğu belli olduğu halde, bir şey yapmamayı ve meseleyi olduğu gibi bırakmayı tercih etmesinin nedenleri de açıklık kazanıyor. Kolektif idealleri yüceltmenin ve büyük örgütlerin çalışmalarına katılmanın –bu örgütler, bireyin mezar kazıcıları arasında yer aldıkları halde– apaçık, hatta heyecan uyandırıcı bir yararı vardır. Bir grup daima tek tek üyelerinin ortalama değerinden biraz daha az değerdedir, hele ki bu grubun çoğunluğunu sorumluluktan kaçanlar ve hiçbir işe yaramaz kimseler oluşturuyorsa? O zaman grubun ilan ettiği idealleri de bir işe yaramaz. Ayrıca bir Çin atasözü bize, yanlış adamın elindeki doğru araçların yanlış şekilde çalıştığını söyler.

UFO'nun rüyayı gören adama getirdiği mesaj, her bir bireyin temsil ettiği çağdaş bir sorundur. Gökyüzündeki alametler, onları herkes görsün diye belirirler. Herkese ruhunu ve bütünlüğünü hatırlatırlar, çünkü Batı'nın yığınlaşma tehlikesine vereceği yanıt bu olmalıdır.

3

Resim Sanatında UFO

Kaderin cilvesine bakın ki, bu notları yazmaya karar verdiğim sırada, güncel olaylardan son derece etkilenmiş ve çağımızın temel endişesine, yani yıkıcı güçlerin felaket getirecek şekilde patlak vermesinden duyulan ve tüm dünyada yaygın olan korkuya kapılmış bir ressamın yapıtlarıyla tanıştım. Resim sanatı, içinde bulunduğu çağın en güçlü izleklerini görünür kılma yasasına uyarak, biçimlerin parçalanması ve "levhaların kırılması"nı çoktan beri konu edinmiş, anlam ve duygudan eşit ölçüde soyutlanmış, "anlamsızlık"la olduğu kadar izleyicilerle bilinçli bir ilişkisizlikle de karakterize edilen resimler yaratmıştır. Böylelikle resim sanatı, parçalanma ruhuna deyim yerindeyse tamamen teslim olmuş ve anlam ve duyguya yabancı olmaktan hoşnut kalan bir güzellik kavramı yaratmıştır. Herşey kırıklardan, organik olmayan parçalardan, deliklerden, deformasyonlardan, kördüğümlerden, yarım kalmalardan, çocuksuluklardan ve ilkel beceriksizlikleri bile yaya bırakan, geleneksel "sanat beceriden gelir" ilkesini yalancı çıkaran hantallıklardan oluşmaktadır. Nasıl ki modada artık her saçma ve nahoş yenilik "güzel" bulunuyorsa, "modern sanat" da bu tarzı güzel bulmaktadır. Kaos'un "güzelliği"dir bu. Bu sanatın vaaz ettiği ve göklere çıkardığı budur: Uygarlığımızın ışıltılı cam kırıkları yığını. Böyle bir girişimin, özellikle de geleceğe gebe çağımızın siyasal olanaklarıyla birleştiğinde, endişe verici olduğu kabul edilebilir. Aslında, içinde yaşadığımız "büyük yıkıcılar" çağında, en azından var olanları bir köşeye toplayan bir süpürge olmanın

özel bir tatmin anlamına geldiği düşünülebilir.

İkinci resmin ressamı genel ve derinlerde yatan bir korkunun mevcut olduğunu kabul etmeye ve tıpkı diğer sanatçıların, bilincinde olunan ve bilinçdışı yıkma istencini konu olarak seçmeye ve kaosa doğru parçalanmayı resmetmeye cesaret etmeleri ya da bundan kaçınamamaları gibi, bunu sanatıyla dile getirmeye –denilebilir ki– cesaret etmiştir. Sanatçılar bunu korku nedir bilmeyen ve sonrasını düşünmeyen, herostratik bir ün uğruna herşeyi yapabilme tutkusunun "üstünlüğü"yle gerçekleştirmişlerdir.[1] Endişe ise, kaostan ürkerek daha sabit ve daha algılanabilir gerçekliği, var olanın sürekliliğini ve anlam yüklülüğü, yani kültürü özleyen "zayıflığın" itiraf edilmesidir. Dünyamızın parçalanmasının, onun tatminsizliğinden kaynaklandığının ve dünyamızda kaosun ortaya çıkmasını engelleyecek özsel bir şeyin eksik olduğunun farkındadır. Daha önce olanın parçalılığı onun bütün ve sağlam olana yönelik çabasının karşısına çıkarır. Ancak, görünüşe bakılırsa buna günümüzde rastlanamayacağı için bizi bütün kılanın ne olduğunu bile anlayamayız. Kuşkucu olunmuştur ve dünyayı iyileştirmeye dair efsanevi fikirler de revaçta değildir. Nihayetinde başarısızlığa uğramış bulunan eski reçetelere de, tam da bu nedenle yarı yarıya güvenilmekte ya da hiç güvenilmemektedir. Kullanışlı ya da sadece inandırıcı genel düşüncelerin yokluğu, üzerinde herhangi bir şeyin görünebileceği bir *tabula rasa*'ya eşit olan bir durum yaratmaktadır. UFO'lar fenomeni böyle bir olgu olabilir.

Ressam bir UFO'yla benzerliğin az çok farkında olarak[2] akşam karanlığı çökmüş şehrin üzerinde, gökyüzünde

1 Herostratos, adını ölümsüzleştirmek için MÖ 365 yılında Efes'teki Artemis tapınağını yıkmıştı. (yay.n.)

2 Ressam bir "*saucer addict*" (uçan daire bağımlısı) değildir ve UFO literatürünü tanımamaktadır.

İkinci Resim – "Ateş Eken"
Von Erhard Jacoby

yuvarlak, dönen, alevli bir cisim peydahlamıştır. Bu cisme, naif bir kişileştirme dürtüsüne uyarak, ima yollu bir çehre vermiş ve böylece cisim, kendisine ait gövdeden ayrılmış bulunan ve böylelikle bağımsızlığını bildiren bir kafa haline geliştir. Kafa gibi gövde de alevler içindedir. Bu "tohum ekmek için dışarıya çıkmış" devasa bir hayaletimsi figürdür. Bu adam alev ekmekte ve gökyüzünden su yerine ateş yağmaktadır. Bu görünmez bir ateş, "filozofların ateşi"[1] olsa gerektir,

1 Bundan sonraki satırlarda çoğu kez, okurun belki de yabancı olduğu ortaçağ simgelerine göndermede bulunulacaktır. Okur gerekli tarihsel bilgileri, benim *Psychologie und Alchemie* (Psikoloji ve Simya) kitabımda ve diğer yazılarımda bulabilir.

çünkü şehir onu algılamamakta, hiçbir yerde de yangın çıkmamaktadır. Ateş, tohum eken adamın ellerinden tohumların saçılışı gibi, istemsizce, adeta amaçsızca oraya buraya düşmektedir. Bu figür, maddesiz bir varlık gibi, şehrin binaları arasında dolaşmaktadır – "birbirleriyle iç içe geçen ve birbirleriyle temas etmeyen iki dünya."

"Filozofların" yani simyanın eski ustalarının bizi temin ettikleri gibi, onların "su"ları aynı zamanda "ateş"tir. Merkür'leri *hermafroditus* ve *duplex*'dir, bir *complexio oppositorum*'dur[1], tanrıların ulağıdır, bir ve bütündür. Elbette o bir Hermes katakhtonios'dur (yeraltı Merkürü), topraktan türeyen bir ruhtur, hem parlak ışıklar saçar hem de akkor gibidir, metalden ağır ve havadan hafiftir; aynı zamanda hem yılan hem de kartaldır, hem zehirler hem de iyileştirir. Her derde devadır ve bir yandan da hayat iksiridir ama diğer yandan bilgisizler için ölümcül bir tehlikedir. Donanımlarında simyacıların felsefesi –gerçek bir *religio medici*'ydi[2]– de bulunan eski yüzyılların bir bilgini açısından bu fenomen elbette göndermelerle doludur ve ona kendi bilgi hazinelerinde bir yer bulması hiç de zor değildir. Bizim içinse bu fenomen anlaşılmaz bir tuhaflıktır ve bu karşılaştırma olanaklarını boş yere arar dururuz. Bilincin düşündüğü, bilinçdışının hedeflediğinden mütemadiyen farklıdır. Bu resim iç içe geçen ama temas edemeyen iki dünyanın, birbirleriyle kıyaslanamazlığını betimliyor. Gerçi ekici ateşlerini yeryüzüne saçıyor ama ateşi kaygısızca iki tarafa da, insanların yaşadığı şehre ve açık araziye de paylaştırıyor ve hiçbir fani bunu fark etmiyor. Bu resim, rüyayı gören kişiye bilinçdışının bir yandan sıradan, akla uygun bir dünyada yer aldığını ama diğer yandan bir *homo maximus*'un geceleri görünen hayalet görüntüsüyle karşı

1 Lat. "Zıtların birliği." (ç.n.)
2 Lat. "Tıp dini." (ç.n.)

karşıya olduğunu anlatmaya çalışan bir rüyaya benzetilebilir. Göreceli bir refleks olarak ele alınarak, dev figür bir tür Brocken'in psikolojik hayaleti gibi görülebilir. Bu durumda ressamın kendisine de tekinsiz görünen bastırılmış bir büyüklük kompleksini göz önüne almamız gerekebilir. Böylelikle bütün mesele patolojik alana çekilmiş olacak ve nevrotik, deyim yerindeyse alttan alta gerçekleşmiş olan bir öz itiraftan başka bir anlama gelmeyecektir. Böylelikle, dünyadaki dehşet uyandırıcı felaket durumu veçhesi, gizli bir büyüklük kompleksi besleyen herkesin duyduğu o kişisel benmerkezci korkuya, yani zannedilen büyüklüğün gerçeklikle çarpıştığı zaman bir yenilgiye uğrayabileceği korkusuna dönüşecektir. Dünyanın trajedisi, küçük bir büyüklük budalasının komedisine dönüşecektir.

Böyle bir *a maiori ad minus*[1] devresini kesin olarak teşhis edebilmek için böylesi yüzeysel bir akıl yürütme hiçbir şekilde yeterli değildir. Yalnızca figürün büyüklüğünde ve tuhaflığında değil, simge tarihine ilişkin bilinçdışı arka planının ilahiliğinde de önemli olana gönderme vardır. Burada kişisel bir kibir ve çocuksu bir kendini kabul ettirme talebinden başka bir şey söz konusu olmasaydı, daha ziyade başka bir simge, örneğin kendi alanında başarılı ve kıskanılan bir rakip figürü, elbette uygun bir etkileyicilikte düzenlenmiş olarak, ya da bu tür vakalardan edindiğimiz deneyimin gösterdiği gibi, kendi kendini bir "terfi" ettirme seçilirdi. Ne var ki bu örnekteki herşey tam tersine işaret ediyor: Bu figürün yukarıda zaten vurguladığımız gibi, her yönüyle arketipsel olduğu ortaya çıkıyor. Figür, arkaik bir kral ya da tanrı gibi, insan figüründen büyüktür; etten ve kemikten değil ateştendir; kafası, gök cisimleri gibi yuvarlaktır, Yeni Ahit'teki Yuhanna'nın Vahyi'nde, 10. Bap 1.'de başı bir gökkuşağıyla çevrili "yüzü

1 Lat. Büyükten küçüğe. (ç.n.)

güneş gibi" ve ayakları "ateş direkleri" gibi ışıldayan meleği andırmaktadır; ya da ortaçağ tasvirlerindeki gezegen tanrılarının yıldıza benzeyen kafalarına benzemektedir. Kafa, bağımsızlığının vurgulanması için bedenden ayrılmıştır; simyadaki Arkan maddesine, felsefe altınına *aurum non vulgi*'ye[1], "kafa" elementine (elementum capitis) ya da Panapolisli Zosimos'tan (3. yüzyıl) kaynaklanan bir simgeye, "Omega" elementine (Ω = Kafa) benzetilebilir. Ruh yeryüzünün üstünde, ateş saçarak dolaşan bir gezgindir, yani dolaşan ve mucizeler yaratan, yok eden ya da iyileştiren tanrılara ve tanrı-insanlara benzetilebilir. 104. "Mezmur" Tanrı'nın hizmetçilerini "ateşin alevlerine", kendisini ise "yakıp yok eden ateş"e benzetir. "Ateş" her türlü duygulanımın yoğunluğudur ve Panktot mucizesinde[2], kendini tek tek alevler şeklinde döken kutsal ruhun simgesidir.

Ateş eken figürün bütün özellikleri, kısmen bilinçli Kitab-ı Mukaddes geleneğinden, kısmen de buna benzer ama yerel tasavvur ve düşüncelere kalıtımsal yatkınlıktan kaynaklanan geleneklerle doludur. Modern UFO fenomeninin az çok bilinçli bir şekilde dâhil edilmesi, her iki tasavvur bütününün yakın akrabalığını aydınlatıyor: İkisi de aynı kaynaktan geldiği için, biri diğerine işaret ediyor. Aynı ressamın başka bir resmi karakteristik bir şekilde, ikinci rüyadakine benzer bir mavi beyaz motifi ele alıyor. Bir ilkbahar manzarası, yukarıda maviliği gümüşsü bir buğuyla yumuşatılmış bir gökyüzü var. Ancak ince sis örtüsü bir yerinden yuvarlak bir açıklıkla delinmiş, buradan örtüsüz gökyüzünün koyu mavisi görülüyor. Yuvarlağın iki yanında, yatay olarak uzanmış küçük birer beyaz bulut yer alıyor; böylece tümü bir arada bir gözü andırıyorlar. Aşağıdaki bir şosede, son derece gerçekçi resmedilmiş

1 Lat. Kaba olmayan altın. (ç.n.)

2 Kutsal ruhun, İsa'nın havarilerinin üzerine dökülmesi. (ç.n.)

otomobiller vızır vızır işliyor. Ressam bana, "Onu görmüyorlar," diye açıkladı. Bu resimde UFO, gökyüzünden bakan, geleneksel Tanrı'nın gözü'ne karşılık düşüyor.

Bu simgesel tasvir bütünlerinde, yakın zamanlardaki UFO gözlemlerinden kaynaklanmış olmayıp, zaten her zaman var olmuş olan arketipsel yapılar söz konusudur. Daha önceki on yıllara ve yüzyıllara ait benzeri tarihsel bilgiler bulunmaktadır. Daha otuz yıl önce, "uçan daireler"in sözü henüz hiç edilmiyorken, benzeri rüya vizyonları gözlemlemiştim; örneğin çok sayıda küçük güneş ya da altın sikke gökten iniyordu; ya da giysileri altın gibi ışıldayan yuvarlaklardan oluşan bir erkek çocuğu, yıldızların alanında bir gezgin figürü ya da vizyon serisinin devamında bir Mandala'ya dönüşen, güneşe benzer bir cismin yükselişi söz konusuydu. 1919 yılında gördüğüm bir resmi de hatırlıyorum: Aşağıda, deniz kıyısı boyunca uzanan bir şehir; yanaşmış vapurları, tüten fabrika bacaları, askerli, toplu kalesiyle modern bir limanın gündelik görüntüsü. Bu görüntünün üzerinde yoğun bir bulut kümesi toplanmış ve bu kümenin üzerinde de "katı bir yapı[1]", eşkenarlı kırmızı bir haçla dörtgenlere bölünmüş, dönen ışıklı bir levha. Bunlar, bir bulut tabakasıyla ayrılmış, birbirleriyle temas etmeyen iki dünyadır.

UFO haberleri baştan itibaren, simgesel olma ihtimali bulunan bir söylenti olarak ilgimi çekti ve 1947'den itibaren, bu konudaki ulaşabildiğim bütün yayınları topladım. Bunların, ilk kez 1927 yılında yayımladığım Mandala simgesiyle etkileyici bir biçimde örtüştüklerini düşünüyordum.[2] Saygıdeğer görgü tanıklarının ve radar uzmanlarının tanıklıkları seve seve kabul edilecektir ama UFO fenomenleriyle, psikolojik

1 *Faust*, 2. Bölüm, s. 371, Bkz. *Psychologie und Alchemie*, Paragr. 203. (yay.n.)

2 Richard Wilhem'le birlikte yayımladığımız *Das Geheimnis der Goldenen Blüte* kitabında.

ve psişik varsayımlar arasında kuşku götürmez bir benzerlik vardır; bu gözlemler hakkında bir yargıda bulunup bir değerlendirme yapılırken, psikolojik ve psişik koşulların gözden kaçırılmaması gerekir. Böylelikle fenomenin psikolojik bir açıklaması mümkün olacağı gibi, bu karşılaştırma maneviyatları ezen kolektif korkunun psişik telafisine de ışık tutacaktır. UFO söylentisinin anlamı, nedensel olarak anlaşılan bir semptomdan ibaret değildir, canlı bir simgenin, dinamik bir biçimde etkili olan ama egemen anlayışsızlık ve bilgisizlik sonucunda bir vizyon söylentisinin üretilmesiyle sınırlı kalan bir etmen değerini ve önemini hak etmektedir. Deneyimin gösterdiği gibi, arketipsel yapılarda ilahilik bulunduğu gerçeği, söylentinin mekânsal ve içeriksel bakımdan genişlemesine yol açmanın yanı sıra, kalıcılaşmasına da yol açmaktadır. Bu tasavvur bütününün ilahiliği, ayrıca üzerinde daha ayrıntılı düşünmeye ve özenle araştırmaya da teşvik etmektedir; sonunda birisi çıkıp şu soruları soruyor: Böyle bir söylenti günümüzde ne anlama geliyor? Modern insanın bilinçdışında gelecekte ne gibi gelişmeler olacak? Baş tanrı Zeus'un kafasından silahlı bir Pallas'ın çıkmasından çok önce, önceleyici ve alıştırıcı rüyalar, bu konuyla meşgul olmuş, bunun bir düşüğü andıran taslağını bilinçdışına iletmişlerdir. Gelecek olayları anlayarak doğumlarına yardımcı olmak ve iyileştirici etkilerini desteklemek ya da önyargılı, dar kafalı ve cahilce davranıp onları bastırmak ve böylelikle etkilerini, zehir ve parçalamaya dönüştürmek bizim elimizdedir.

Bu beni hastalarımın bana sık sık sordukları şu soruya getiriyor: Simgesel biçimi nedeniyle bilincin anlamadığı bir telafi neye yarar? Rüyanın anlamını çözebilmek için birazcık üzerinde düşünmenin yettiği ve hiç de ender olmayan durumlar dışında, telafinin saydam olmadığı ve bu yüzden kolaylıkla gözden kaçırıldığı bir kural olarak kabul edilebilir.

Bilinçdışının dili, bilinç dilinin niyet edilen netliğinden farklıdır; bilincin içeriğine dâhil oldukları bilinmeyen çok sayıdaki verinin genellikle bilinçdışındaki yoğunlaşmasından oluşur. Varılmış bir yargı doğrultusunda şekillenmezler, mitsel karakteri nedeniyle aklın artık tanıyamadığı içgüdüsel, arkaik bir "model"e uyarlar. Bilinçdışının tepkisi kişisel insanla, onun iyiliğini isteyerek ya da yargılayarak ilgilenen değil, yalnızca psişik dengenin gereksinimlerine göre ayarlanan bir doğa olayıdır. Bu yüzden, simyanın "*Quod natura relinquit imperfectum, ars perficit*"[1] ilkesine göre bilinçli anlama kural olarak kaçınılmazsa da, sık sık karşılaştığım gibi, anlaşılmayan bir rüyanın da yeri geldiğinde telafi edici bir etkisi olabilir. Böyle olmasaydı insanın düşünmesi ve çabaları gereksiz olurdu. Bilinçli zihin belirli yaşamsal ve hatta kendi yarattığı durumları bütün boyutları ve bütün etkileriyle idrak etmekte yetersiz kaldığını sık sık göstermektedir ve böylelikle bilinçdışının rasyonel değil kadim, iki veya daha çok anlamlı bir dilde kaleme alınarak iletilen bilinçdışı bağlamını gerektirir. Bu dilin metaforları insan tininin gelişim tarihinin çok gerilerine kadar uzandıklarından, onları yorumlayan birisinin anlamlarını anlayabilmesi için tarihsel bilgilere ihtiyacı vardır. Ele aldığımız resimde de durum budur: Anlamını ancak tarihsel genişleme sayesinde açığa vuran bir resimdir bu. Resmin yapılmasına yol açan korku, sanatçının bilinç dünyasının, varlığın bilinmeyen bölgelerinden gelen diğerleri gibi tuhaf bir fenomenle çarpışmasından kaynaklanıyor. Arka, alt ve üst dünya karşımıza, bilinçdışı içeriklerini aslında bilinçli olarak ve tasarlanarak gerçekleştirilen resim faaliyetine ekleyen bilinçdışı olarak çıkıyor. Böylece ateş doğasına sahip bir *homo maximus*, bir anthropos ve *filius hominis*[2] ortaya çıkıyor

1 Lat. "*Doğanın yarım bıraktığını, sanat tamamlar.*" (ç.n.)
2 Lat. İnsan ve insanoğlu. (ç.n.)

ve Enoch, İsa Mesih[1], İlyas ya da Eski Ahit'in *Daniel* ve *Hezekiel* kitaplarında onlara karşılık düşen vizyon figürlerine benzer figürlere çağrışım yaparak, tanrısallığını, yani ilahiliğini ilan ediyor. Yehova'nın ateşi, cezalandırdığı, öldürdüğü ve yok ettiği için, resme bakan kişinin, Jacob Böhme'nin Lucifer'le birlikte cehennemi içeren "Öfke Ateşi"ni düşünmesi mümkündür. Bu yüzden, saçılan alevler hem Kutsal Ruh'un vecd halini hem de insan doğasının gerçi yatkın olduğu ama gündelik hayatın içinde ayıplanan, bastırılan, gizlenen ya da zaten bilinçdışında olan duygu dolu aşırılıklarını imlemektedir. Elbette hem İsa Mesih'in hem de şeytanın adlarının "Lucifer"[2] oluşunun derin bir nedeni yok değildir. *Matta İncili* 4,3'teki ayartma sahnesi bu bölünmeyi betimler; sık sık değinilen, şeytana ve meleklerine karşı mücadele, karşılıklı muhalefeti ve aynı zamanda ahlaki yargının içsel bağıntısını betimler. Ancak iki prensibin birbirlerine aykırı olarak mevcut oldukları yerde bir çelişki vardır; ama birinin var olduğu ve diğerinin olmadığı yerde, ya da yalnızca tek yanlı bir bağımlılığın bulunduğu, yani yalnızca iyinin varlık bulduğu, kötünün olmadığı yerde çelişki yoktur.

Ateş figürü çift anlamlıdır ve bu yüzden zıtları birleştirmektedir. Bu figür, insan bilincinin üstünde bir tür "bütünlük", yalnızca bilinçli olan insanın parçalılığını tüm yönlere doğru "bütünleyen" birleştirici bir simgedir. Aynı zamanda hem selamet hem felaket getirendir. Büyümenin mi yoksa yozlaşmanın mı gerçekleşeceği, bireyin anlayışına ve etik kararma bağlıdır. Bu yüzden resmimiz, günümüz insanına bir mesaj, gökyüzünde görünen alametleri dikkate alma ve doğru yorumlama uyarısı oluşturmaktadır.

UFO fenomeninin, ressamın hayal gücündeki yansıması, daha önce rüyaları ele alırken karşılaştığımız benzeri temel

1 "Dünyaya bir ateş getirmek için geldim ben." (*Luka İncili*, 12, 49).

2 Lat. Işığı taşıyan ya da getiren. (ç.n.)

özelliklere sahip bir resimle sonuçlanıyor. Bu resimde, bizim gerçekliğimizle hiçbir bağıntısı varmış gibi görünmeyen bir boyuta, bir tanrılar dünyasına ait olan bir varlık görünüyor. Resim, tanrıların yeryüzünde gizliden gizliye yaptıklarını görme ve özel bir şekilde anlama yetisi verilmiş bir kişinin, seçilmiş birinin resmi izlenimini uyandırıyor. Bu sırada ressamın fenomene verdiği yorum, UFO'ların kumanda edilen uzay makineleri olduğuna dair genel görüşlerden, astronomik boyutlarda uzaklaşıyor.

Üçüncü Resim: Dördüncü Boyut

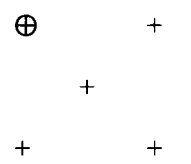
Bu da önceki bölümdeki gibi günümüze ait bir resim. Yanlış anlamaları önlemek için hemen resmin tuval üzerine yapıldığını ve bunun sonucunda arka planın kendine özgü işlenişinin, arkadan gözüken ya da resmi yaparken yararlanılan ahşaba özgü dokudan kaynaklanmadığını belirteyim. Ressamın amacı büyüyen ya da akan bir şeyi resmetmekti. Bir şehrin "skyline"ından da, resmi kesen bir ufku vurgulamak için yararlanıyor. Jacoby şehri (yukarıda sözünü ettiğim "aktif imgelemler" serisinden bir resimde yaptığı gibi) geniş ve yüksek gece göğüne karşıt olarak çok aşağıya yerleştirirken, Birkhauser arka planın özünün, yeryüzünün derinliklerine de indiğini ima etmek için ufuk çizgisini yukarıya çekmiş. Şehrin rengi puslu bir koyu kırmızıdır; buna karşılık, arka plan açık renktedir, su gibi yeşil-mavi ve güçlü bir kırmızıyla karışık solgun sarıdır.

Bu arka plandan az çok belirgin on dört yuvarlak görünüyor. Bunların on tanesi, yalnızca ima edilen hayvani ya da insani yüzlerin "gözleridir", geri kalanı ise ahşaptaki budaklar ya da yuvarlak, havada süzülen, bir kısmında haleler bulunan

Üçüncü Resim "Dördüncü Boyut"
Von Peter Birkhauser

karanlık cisimler gibi görünmektedir. Yukarıdaki büyük yüzün ağzından, bir su çağlamakta ve şehir boyunca aşağıya dökülmektedir. İkisi birbiriyle temas etmemektedir, böylece biri dikey ve diğeri yatay olmak üzere farklı iki düzlemde gerçekleşen bir kıyaslanamazlığın söz konusu olduğu ima edilmektedir. İkinci düzlemde, soldan, arka planı etkilemeyen bir ışık alan, üç boyutlu bir şehir bulunduğu için, bu şehrin "dördüncü bir boyutu" söz konusu olmaktadır. İki dünyanın kesişme çizgileri bir haç oluştururlar (şehir ve çağlayan). Bu iki dünya arasındaki görülebilir tek ilişki, büyük yüzdeki gözün aşağıya, şehre yönelik bakışıdır. Vurgulanan burun deliklerinin ve birbirlerinden anormal uzakta duran gözlerin ima ettikleri gibi, bu yüz ancak sınırlı olarak bir insan yüzüdür. Diğer dört yüz arasında, yalnızca solda yukarıdaki, bir insan yüzüdür. Sağda aşağıdaki başka bir yüz ise yalnızca karanlık olarak görülebiliyor. Ortada bulunan ve büyüklüğü ve durumuyla ayırt edilen, ağzından suyun çağladığı yüzü *ana yüz* ve kaynak olarak kabul edersek, temel yapı olarak ortaya bir Quincunx, yani beşleme çıkar:

Bu, felsefe taşıyla özdeş olan *quinta essentia*'nın bir simgesidir. Bu simge, merkeziyle birlikte, dörde bölünmüş olan daire, dört yöne doğru açılan tanrısallık ya da bilincin dört işlevle karakterize edilen bütünlüklü temelidir, yani Özbenlik'tir. Dörtleme burada 3 + 1 yapısındadır: Üç hayvani, şeytansı yüz ve bir insan yüzü. İncelediğimiz resmin bu kendine özgü durumu daha Platon'un *Timaios*'ta ele aldığı ve daha öncesinde de Ezekiel'in seraphim vizyonunda tecrübe ettiği, simge

tarihinde sık rastlanan dörtlemedir. Birinin insan yüzü, diğer üçünün hayvan yüzleri vardı. Bu motif, Horus 'un oğullarının betimlenişlerinde, İncil yazarlarının amblemlerinde ve üç sinoptik ve bir "gnostik" İncil'de ve nihayet Hıristiyan metafiziğinin dört kişisinde, yani teslis ve şeytanda da görünür. Simyada 3 + 1 yapısı sürekli konu edinilmiş ve bir Kıpti ya da Yahudi olan filozof Maria'ya atfedilmiştir. Goethe de bu izleği Kabir sahnesinde[1] yeniden ele almıştır. Dairenin doğal bölümlenişi olarak dört sayısı, simya felsefesinde bir bütünlük simgesidir; ayrıca merkezi Hıristiyan simgesinin de bir dörtlüğü, hatta uzun haç olarak 3 + 1 yapısını gösterdiğini unutmamak gerekir.[2]

Ele aldığımız resim, bir önceki gibi birbiriyle kıyaslanamaz iki dünyanın, bir dikey ve bir yatay dünyanın çarpışmasını betimliyor, bu iki dünya birbirleriyle yalnızca bir noktada, yani örneklerden birinde, tohum eken adamın, yeryüzüne ateş ekme niyetinde ve diğerinde de dünyaya yönelik bakışında temas ediyorlar.

Şimdi, göz olmayan dört daireye gelince[3] bunlardan yalnızca bir tanesinin tam bir yuvarlak oluşturduğuna dikkat çekmek gerekir. İkinci bir daire (sağda yukarıda) aydınlıktır ve ortası karanlıktır; üçüncü bir daire karanlıktır ama aşağıya akan suyla kısmen örtülmüştür; nihayet bir dördüncüsü de açıklığından aşağıya doğru dökülen beyazımsı bir buhar çıka-

1 *Faust*, ikinci bölüm. (ç.n.)

2 H. G. Wells'te "time machine"in (zaman makinesi) görünür üç sütunu vardır, dördüncü sütun ise ancak belli belirsiz algılanabiliyor!

3 Burada yuvarlak cisimlerden söz ederken Van Gogh'un "Yıldızlı Gece"sini (1889) hatırlatmak isterim; bu resme arkadaşlarım dikkatimi çektiler. Yıldızlar bu resimde ışıldayan diskler olarak, yani göze hiçbir zaman görünmedikleri bir tarzda tasvir edilmişlerdir. Sanatçı tablosundan söz ederken "panteist baş dönmesi" deyimini kullanmakta ya da resmi "Bir felaket fantezisinin izi" olarak adlandırmakta ve yıldız disklerini "Bizim gibi grup halinde yaşayan figürler"e benzetmektedir. Bu resim bir rüyadan kaynaklanıyor olmalıdır.

rıyor görünmektedir. Yani, merkezi ana yüzü saymazsak 3 + 1 yapısıyla bir dörtlemeye dâhil olan gözlerin farklılaşmamış sekizliğinden farklı olarak, farklılaşmış bir dörtlük söz konusudur.

Ana yüzde ne kadar hayvansı ve ne kadar insani yön bulunduğu kuşkuludur. Fakat "canlı suyun kaynağını" (*Quintessenz, aurum potabile, aqua permanens, vinum ardens, elixir vitae* vs. eşanlamlı sözcüklerdir) temsil ettiği ve dörtte üçü hayvani, üçte biri insani yönlere dayanıyor göründüğü için, kuşkulu insani karakteri ortadadır. Ezekiel vizyonundaki safir levhada görünen ve Yehova'nın *Eski Ahit*'in birçok yerinde karşılaşılan, yabanıllık karakterini anımsatan "insan benzeri" varlık aklımıza geliyor. Hıristiyan tasvirler dünyasında durum tam tersidir: Teslis üç insani kişiden oluşur (eskiden çok sık tricephalus[1] olarak resmedilirdi) ve dördüncüyü oluşturan şeytan, geleneksel olarak yarı hayvan şeklinde resmedilir. İncelediğimiz Mandala (simgesel daire) Hıristiyan bütünlüğünü tamamlayıcı davranıyor gibidir.

Bir başka husus da vurgulanmayı hak ediyor: Yüzlerden ikisi, yukarıdakilerin tersine çevrilmiş halleridir; ancak yansıma değil, bağımsız varlıklardır ve böylelikle bir alt ya da karşı dünya oluştururlar. Ayrıca bu iki yüzden birisi aydınlık, diğeri olağanüstü karanlıktır ve sivri bir kulak gibi bir şeyi vardır. Bu karşıtlığın aksine, su, net ve anlamlı bir şekilde yukarıdan aşağıya doğru akmaktadır, bununla bir seviye farkı serimlenmektedir. Suyun kaynağı hem yeryüzü ufkunun hem de resmin ortasının üstünde yer almaktadır: Böylelikle yukarısı dünya yaşam kaynağının yeri olarak karakterize edilmiştir. Genellikle üç boyutlu beden "yaşam enerjisi"nin kaynaklandığı yer olarak kavrandığı için, burada kaynağın dördüncü boyuta aktarılmasıyla bir telafi söz konusudur. Kaynak *ideal*

1 Lat. Üç kafalı. (ç.n.)

merkezden, ana yüzden çağlamaktadır. Demek ki dördüncü boyut yalnızca görünüşte *simetriktir* gerçekte ise *asimetriktir* – bu, nükleer fizikte de bilinçdışı psikolojisinde de eşit ölçüde önem taşıyan bir problemdir.

Resmin "dört boyutlu" arka planı, görme ve görülme çift anlamlarını taşıyan "Yüz"dür. Son derece tesadüfî gibi görünmektedir, nasıl sonuçlandıysa öyle olmuştur, olayların akışı öyle isteseydi tamamen farklı da görünebilirdi; cisimsiz noktalar, karakterize edilmemiş akıcı bir yüzey üzerine saçılmışlar, bunların çoğu belirli bir ifadesi bulunmayan, ayrılmamış hayvani-insani yüzlerde amaçsızca göz işlevi görüyorlar. Bu türden bir bakış ilgi uyandırmaz; hatta anlamaya yönelik her türlü çabanın cesaretini kırar, çünkü doğanın tesadüfî oluşumları –özellikle de onu öne çıkaran estetik bir vurgu yoksa– ilgi uyandırmazlar. Onların saf tesadüfilikleri, anlamlarını yorumlama doğrultusundaki en küçük çabanın bile boş bir hayal ürünü olarak görülmesine yol açar. Bunun için psikologların, sıradan insana çoğu zaman akıl almaz görünen, düzene yönelik karanlık bir dürtüye uyan, bu bakımdan en ilkel aracı, yani sayıları kullanmaları gereklidir. Kıyaslanabilir karakteristik özellikleri az sayıdaysa ya da hiç yoksa, sayı düzen şeması olarak kalır. Yine de küçük diskler, ya da delikler ayırt edilecek şekilde yuvarlaktır ve çoğunluğu birer gözdür. Yinelenmeleri son derece küçük bir ihtimal oluşturacak sayılar ve başka düzenlemeler –tekrar ediyorum– yalnızca tesadüfen ortaya çıkarlar. Bu yüzden, bu gibi örneklerde her türlü istatistiksel düşünceden ya da duruma göre deney düşüncesinden kaçınmak gerekir; çünkü bizim örneğimizde bilimsel bir sınama astronomik sayılar gerektirecektir. Bu tür incelemeler ancak son derece basit bir deneyin en kısa süre içinde defalarca yinelenebildiği yerde, örneğin Rhine'ın deneme düzeninde mümkündür. Bu yüzden, bizim örneğimiz, istatistik

bakış açısından yalnızca hiçbir anlama gelmediği söylenebilecek bir defalık karmaşık bir böylelik oluşturmaktadır. Burada, bilincin onların ilahiliğinden istemdışı bir biçimde etkilendiği tuhaflıkların anlamlı olabilecekleri psikoloji alanında olduğumuz için, bu olguyu, ne kadar ihtimal dışı ve irrasyonel görünürse görünsün yine de dikkate almak gerekiyor çünkü psişik olayın önemli bir etmenini oluşturuyor. Fakat bununla, vurgulamak istediğim gibi, hiçbir şey kanıtlanmış olmaz.

Psikoloji, insanlarla pratikte temas halinde olduğu yerde, yalnızca genel davranışlar hakkında bilgi veren ortalamalarla yetinemez, istatistiğe kurban giden bireysel istisnalara da özel bir dikkat göstermesi gerekir. İnsan ruhu asıl anlamına, ortalama olanda değil, bilimsel yöntemde devre dışı bırakılan bir defalık olanda ulaşır. Pratik deneyim zaten çok önceden öğretmediyse bile, Rhine'ın deneyleri bize, olasılık dışı olanın da gerçekleşebileceğini ve dünya imgemizin ancak olasılık dışı olana da yer verdiği zaman gerçekliğe karşılık düşeceğini öğretti. Bu bakış tarzı salt bilimsel bir tavra sempatik gelmez, ama bu istisnalar olmazsa istatistiğin de olamayacağı gerçeğini değiştirmez. Dahası, pratik gerçeklik açısından istisnalar neredeyse ortalamadan daha büyük önem taşırlar.

Örnek aldığımız resim, gökyüzünde beliren yapıların doğası hakkında bazı çıkarımlarda bulunmamıza izin veriyor. "Gökyüzü" bizim baktığımız mavi hava sahası ya da yıldızlarla dolu evren değildir; üst hayvanları ve üst insanları, onların yanı sıra karanlık diskleri ya da yuvarlak delikleri içeren tuhaf bir dördüncü boyuttur gökyüzü. Bunlar delikse, o zaman dördüncü boyutları olmayan üç boyutlu cisimlerdir. Arka plan, daha önce değinildiği gibi, tamamen akıcı, "su gibi" bir niteliktedir ve bu yüzden ön plandaki resmin salt ateşli doğasıyla da keskin bir karşıtlık içindedir. Ateş, dinamizmin, tutkunun ve duygulanımın eğretilemesidir; buna

karşılık su, serinliği ve tözselliği nedeniyle pasif nesneyi, mesafeli bakışı temsil eder; bu yüzden *aqua doctrinae*, susuzluğu giderici ve *refrigerium* yani ateşi söndürendir, simyanın semenderi gibidir.

Eski üstatların "*Aqua nostra ignis est*"[1] dedikleri gibi burada bir özdeşlik söz konusudur ama düşüncede bu özdeşlik bir zıtlık halinde parçalanır, bilinçdışındaki Tanrı imgesinde de aynı şey ortaya çıkar. Bu görünüşteki gizem, var olan herşeye uygundur: Böyledir ve böyle değildir, özellikle de gerçekliğini adeta benzetme yoluyla deneyimleyebileceğimiz bilinçdışına uygundur. Bu yüzden dördüncü bir boyut da ancak matematiksel bir kurgu, zihnimizin icat ettiği bir şey ya da bilinçdışının bir dışavurumu olarak kabul edilir, çünkü buna dair pratik bir deneyim bulunmamaktadır.

UFO'lar için bu yüzden, resmin unsurlarının bilinçdışı düzenlenişinde, bunların görünürlük kazanmış arka plan içerikleri, yani arketipsel figürler oldukları görüşü ortaya çıkıyor.

Dördüncü Resim: Yves Tanguy'un Resmi

Yves Tanguy'un resmi 1927 yılına ait. Yani büyük şehir bombardımanlarının on yıldan daha öncesine dayanıyor zira resim bu bombardımanları anımsatır gibi görünüyor. Modern bir resmin anlamı ve biçimi ortadan kaldırması, ya da tuhaflık yoluyla bertaraf etmesi ya da ikame etmesi gerektiğinden, böyle bir resmi yorumlamak genelde zor olduğu için bu resmi olabildiğince çok ve farklı kişiye gösterme, yani bir tür Rorschach testi uygulama yolunu seçtim. Resme bakanların çoğu, siyah-beyaz tutulmuş olan ve asgari düzeyde anlaşılır, azami düzeyde soyut olan arka planı bir yüzey olarak kavrı-

1 Lat. "Bizim suyumuz ateştir." (ç.n.)

Dördüncü Resim – Yves Tanguy'un Resmi.

yorlar. Bu kavrayış, resmin, beş merkezi figürün yaklaşık 30-45 derece açıyla gölgelerin düşmesine sebep olan bir ışık kaynağına sahip olması olgusuyla kesin olarak destekleniyor. Bu gölgeler çok iyi görülebilir bir şekilde bir yüzeyin üstüne düşüyorlar. Bu yüzeye getirilen yorumlar birbirinden çok farklı: Kimileri onu kutupta gece vakti üzerinde buz kütleleri yüzen bir deniz olarak, kimileri Uranüs ya da Neptün gibi boş ve Güneş'e uzak bir gezegenin üst yüzeyi olarak, kimileri de San Fransisco ya da New York gibi körfezlere yayılmış bir şehrin mat bir ışık pırıltısı içindeki gece görüntüsü olarak tanımlıyorlar. Resme bakanların çoğu, şehrin üzerinde görünen tuhaf beşli hakkında ne diyeceğini bilemiyor. Ama bazıları hemen

bunu kısmen düşen bombalar, kısmen de (özellikle merkezini) bir patlama olarak değerlendiriyor. Merkezdeki figürü kimileri bir deniz hayvanı (denizşakayığı, mürekkep balığı) ya da bir çiçek olarak, kimileri saçları darmadağınık (sola aşağıya bakan) şeytani bir yüz olarak, kimileri de büyük bir yangının sis ve duman bulutları olarak yorumluyorlar. Merkezdeki figürü çevreleyen dört figür de benzer bir deniz hayvanı, duman şekilleri, jöle mantarları ya da boynuzları yüzünden kötücül şeytanlar olarak anlaşılmaktadır. Mat ve belirsiz renkli diğer figürlerden, canlı bir yeşilimsi sarıyla ayrılan figür (resmin ortasında solda), zehirli duman, su bitkisi, alev, tek bir evin yanması ve benzeri şeyler olarak kavranmıştır. Hemen hemen her yerde açıkça görülebildiği gibi, figürler altlarındaki bir yüzeye gölge bırakıyorlar. İtiraf etmem gerekir ki, aklıma en çok yatan, önemli bir yükseklikteki, örneğin bir uçaktaki bakış açısını gerektiren, deniz kıyısında bir büyük şehrin gece görüntüsü benzetmesidir. Sanatçı denizcilik yapmış ve bu tür izlenimler edinmiş olmalı.

Ufuk, üstünde yer alan bulutsu yapıların altında kaybolmaktadır; bu yapıların üzerinde yuvarlak, belirsiz bir ışıklı alan süzülmekte ve soldaki, zayıf aydınlatılmış para biçimindeki bir bulut şeridiyle (?) çarpışmaktadır. Aydınlığın merkezinde, fotoğrafta çok belirgin olmayan, aynı renkten alev gibi bir leke orada (beşlemenin sol üstünde) adeta tesadüfen durmaktadır. İkinci, ama açıkça görülebilen buna benzer bir başka leke çok aşağıda (resmin ortasında, solda) doğrudan doğruya şehrin üzerinde (?) bulunuyor. İnce bir çizgi bu lekeyi alevin (?) uzantısıymış gibi görünen aynı türden başka bir lekeyle birleştirmektedir. İkinci lekenin yassı şekli, ortada pek belirgin olmayan ve rotasyonu ima ediyor görünen ortak merkezli dairelere işaret ediyor. İlk sözü edilen leke (resmin ortasında, sağda) ilginç bir biçimde benzeri ortak merkezli

dairelerle bağlantılıdır. Ne yazık ki bu leke, koyu olduğu için fotoğrafta seçilmiyor ama resmin orijinalinde uygun bir ışık altında, yalnızca sarımsı lekeyi çevreleyen dairesel bir parıltı olarak görünüyor. Dairelere elle dokunulduğunda, hafifçe kabarık çizgiler oldukları duyumsanıyor. Bunlar muhtemelen sivri bir aletle kazınmış boyadırlar. Ama daire niteliklerinden kuşku yoktur ve aşağıdaki ortak merkezli yapıda bu zaten belirgindir.

Bu ayrıntılar belli birer tesadüf gibi görünmektedir; önceki resim de kısmen bu izlenimi bırakmıştı. Resimlerin tesadüfi doğası göz ardı edilemez ama karşılaştırma yapıldığında, işin rengi değişmektedir. Gerçi iki koyu, neredeyse görünmeyen, yuvarlak ve gece göğündeki yine tesadüfî puro biçimi, ayrıca hafifçe elipsi andıran küçük açık renk bir lekesi olan, ışıklı alan ve de ikinci yuvarlağı alevle birleştiren çizgi, tesadüfi gibi görünüyor. Bu ince çizgi kolaylıkla uzatılabilir ve bu alevin koyu renkli yuvarlaktan, yani –bugün diyebileceğimiz gibi– bir UFO'dan gelen bir mermiye ait olduğu yorumu yapılabilir; ne de olsa UFO'ların başka özelliklerinin yanı sıra, yangın çıkartma eğilimlerinde oldukları da söylenmektedir. Burada UFO ateş saçmaktadır, çünkü net bir çizgi onu alevlere bağlamaktadır. Fakat otoyollar ya da arazi sınırları gibi resmi kesen bir dizi yatay çizgi de mevcuttur. Bu çizgilerin gökyüzündeki fenomenlerle bir ilişkisi olabilir mi? Bu resimde birçok şey ihtimal olarak kalıyor; örneğin daha ayrıntılı tanımlanamayan, alevle birlikte 3 + 1 yapısında bir dörtleme oluşturan cisimsi oluşumlar. Ortadaki oluşumun sırrını çözmek de olanaksızdır, yine de başka, bulutsu bir özellikte olduğu çok açıktır ve onlar gibi bir gölge bıraksa da, diğerlerinden farklı olarak karakterize edilmiştir.

Resme daha yakından bakıldığında ortaya çıkan önemli bir bağlantıya işaret etmezsem, resmin betimlenişi eksik

kalacaktır: Tepedeki bulutun (?) silindirik, fallik biçimi, değinilen daireyi, daha doğrusu ışıklı yuvarlağı hedefliyor ve bu da, cinsellikçi bir yaklaşımla cinsel birleşme olarak yorumlanabilir. Benzer biçimde, aşağıda kalan eğrimden küçük bir alev çıkıyor ve bu alev de soldaki büyük alevle bağlantılıdır. Bu son alev, psikolojik bağlamda kendini diğer Üç'ten ayıran Bir'dir ve böylece farklılaşmamış olan diğer üçüne karşılık, farklı bir işleve, dolayısıyla psikolojik açıdan ana işleve ya da tersine sahiptir. Dördü bir arada genişletilmiş bir bütünlük simgesini, yani empirik görünümüyle Özbenlik'i oluştururlar. Gnostik tanrılardan birinin adı Barbelo'dur, bu da "Tanrı dörttür" anlamına gelir. Eski Hıristiyan tasavvurunda, görünürlük kazanmış Tanrı'nın birliği "dörde", daha doğrusu (3 + 1 yapısını oluşturan) dört incilin sütunlarına dayanır; gnostik Monogenes'in (Unigenitus, Tanrı'nın biricik oğlu) trapeza (yani tetra peza, dört ayak = masa) üzerinde durması gibi. İsa Mesih kilisenin başıdır. Tanrı olarak Üçleme'nin birliğidir ve tarihte yaşamış bir insanoğlu ve anthropos olarak, bireysel manevi insanın bir numunesi ve modelidir. Böylelikle gökyüzünde gerçekleşen bir hierosgamos'un, yani kutsal birleşmenin tesadüfî gibi görünen bir resmi ortaya çıkmaktadır; bu birleşmeyi bir Mesih'in doğumu ve bir epifani izlemektedir.

Resim kuvvetle vurgulanmış yatay ekseniyle öne çıkıyor. Dikey eksen ise dörtleme ile belirgin bir biçimde ifade edilmiş ve resmin dramatiğinden, yani ateşin kaynağının gökte olmasından çıkarılabiliyor. Bir bombardımanla mukayese de kolay kolay reddedilemez, çünkü resmin yapıldığı tarihte bir yandan anı olarak ve bir yandan önsezi olarak böyle bir olasılık vardı. Yukarıda UFO figürlerinin görünmesi ve aşağıda tuhaf olaylar, kolaylıkla şeylerin başka bir düzeninin ortaya çıkışı olarak yorumlanabilecek etkileyici bir dikey eksen oluşturuyorlar. Tablonun vurgusu hiç kuşkusuz,

yukarıda yeterince ele aldığımız beşlemedir. Bu beşleme son derece gizemli bir yapı olarak resmedilmiştir ve bu belli ki sanatçının niyetiyle de örtüşmektedir. Hiç kuşku yok ki sanatçı yatay eksenin ıssız, soğuk, yaşama uzak ve kozmik "insandışılığı"nı ve sonsuza dek terk edilmişliğini, "büyük şehir" fikrine rağmen göstermeyi başarmıştır. Sanatçı, böylelikle modern sanatın bu türünün nesneyi tanınmaz kılma ve böylelikle izleyicinin katılımını ve anlamasını engelleme eğilimini onaylamaktadır; izleyici, itilmiş ve kafası karışmış bir halde kendi içine geri çekildiğini hissetmektedir.

Resmin psikolojik etkisi Rorschach testinin etkisine benziyor; bu testte tamamen tesadüfî, irrasyonel bir resim, resme bakanın hayal gücündeki irrasyonel enerjilere hitap eder ve böylelikle bilinçdışındaki eğilimini işin içine katar. Dışa yönelik ilgiye bu kadar kötü davranıldığı yerde, ilgi "öznel faktör"e geri döner ve onun enerji yükünü yükseltir: Bu fenomen daha ilk çağrışım deneylerinde bile açıkça ortaya çıkmıştır. Deneyi yapanın telaffuz ettiği uyarıcı sözcük, net bir anlama sahip olmadığı için deneği sıkıntıya sokar ve şaşırmasına yol açar. Denek, nasıl yanıt vereceğini tam olarak bilememektedir ve bu yüzden deneylerde olağanüstü bir yanıt çeşitliliği ve –asıl mesele– bilinçdışı içeriklerin dışarıya fırlamasının yol açtığı önemli sayıda arızalı tepki ortaya çıkar.[1]

İlginin anlaşılmazlık yoluyla terslenmesi, ilginin içe yönelmesiyle ve bilinçdışında bundan kaynaklanan bir gruplanışa sonuçlanır. Söz konusu ettiğimiz modern sanatın da benzer bir etkisi vardır. Bu yüzden modern sanata izleyicinin, anlaşılır ve hoşnutluk veren bir dünyadan başka yere çevrilmiş münzevi bir bakış açısı edinmesini sağlama ve buna karşılık, insanın kavrayabildiği, adeta kaybedilmiş çevrenin ikamesi

1 Kısıtlamalar, dil sürçmeleri, söz verme ve sonradan verdiği sözü unutma vb. Bunlar kompleks belirtileridir.

olarak bilinçdışının açığa vurmasını sağlama yolunda bilinçli ya da bilinçsiz bir niyet atfedilebilir. Çağrışım deneyinin ve Rorschach testinin temelinde bu niyet yatar: Bilinç arka planlarının niteliği hakkında bilgi vermeleri beklenir. Bu görevi de büyük bir başarıyla yerine getirirler. Modern sanatın "deney düzeneği" de açıkça aynıdır; izleyiciye şu soruları sorar: "Nasıl tepki veriyorsun? Nasıl düşünüyorsun? Nasıl bir fantezi dürtüyor seni?" Yani başka bir deyişle: Modern sanat ürettiği resmi yalnızca görünüşte, gerçekte ise resme bakan özneyi ve onun istemdışı tepkisini hedeflemektedir. Daha yakından bakıldığında bir resmin çerçevesinde rengarenk ton farklılıkları görüldüğünde ilgi hemen oraya sıçrar ve her türlü insani kavrayışla alay eden bir yapı keşfeder. Kişi hayal kırıklığı hissetmiş ve şimdiden kendini her türlü çığlıkla duyuran öznel tepkiye geri çekilmiştir. Bu çığlıkları okumasını bilen, resme bakanın öznel eğilimi hakkında çok şey öğrenebilir, ama resim hakkında çok az şey öğrenebilir ya da hiçbir şey öğrenemez. Bu resmin artık psikolojik bir test olmaktan başka bir anlamı yoktur. Bu, kulağa değersizleştirici gibi gelebilir, ama yalnızca ruhun gerçek niteliği olarak öznel faktörün bir huzursuzluk duygusu uyandırdığı kişiye öyle gelir. Ama ruhuyla onu bağlayan bir ilgi varsa, ruhuna yönelecek ve uyandırılmış komplekslerini daha ayrıntılı bir sınamaya tâbi tutmayı deneyecektir.

Yaratıcı sanatçının en cesur fantezisi bile –anlaşılırlığın sınırlarını ne kadar aşarsa aşsın– psişik olanaklılığın sınırlarına bağlı olduğu için, yaptığı resimde kendisinin bilmediği sınırlamaları ve belirlenmişlikleri gösteren biçimler ortaya çıkabilir. Tanguy'un resmi örneğinde bu biçimler beşleme, 3 + 1 yapılı dörtleme ve dahası, yuvarlak ve puro biçimli "gökyüzü işaretleri" yani arketiplerdir. Somut ve anlaşılır şeylerin dünyasını terk etme ve kaosun sınırsızlığı içinde hareket etme

çabalarında, plastik sanatlar "kompleksleri" psikolojik testlerden tamamen farklı bir ölçüde su yüzüne çıkarırlar, ama bu kompleksler bildik kişisel görünümlerinden sıyrılmışlardır ve başlangıçtaki halleriyle, yani içgüdülerin ilk biçimleri olarak görünürler. Kişilerüstü, yani kolektif bilinçdışı bir doğaları vardır. Kişisel kompleksler içgüdüsel mizaçla çatışmaların yaşandığı yerde ortaya çıkarlar. Bunlar hassaslıkları duygulanımlara yol açan, uyumun azaldığı noktalardır ve bu duygulanımlar uygar insanın uyum sağlamışlık maskesini indirirler. Modern sanatımızın dolaylı olarak ulaşmaya çalıştığı hedef buymuş gibi görünüyor. Elbette bugün bu alanda büyük bir keyfilik ve kaçınılmaz bir kaosun hüküm sürdüğü görülüyor. Fakat bunun yol açtığı güzellik ve anlam kaybı, bilinçdışının güçlendirilmesiyle telafi ediliyor. Bilinçdışı kaotik değil, doğal bir düzen içinde olduğundan, zamanla bu düzene işaret eden tasarımların ortaya çıkması beklenebilir. Bana, burada verilen örneklerde durum buymuş gibi geliyor. Olasılıklar kaosundan beklenmeyen, çağların psişik dominantlarıyla çok yakından akraba olan ama aynı zamanda yaşadığımız teknoloji çağı için karakteristik olan bir kolektif fanteziyi de yuvasından çıkarıp gökyüzünde resimleyen düzen ilkeleri tesadüfîymiş gibi görünüyorlar.

Bu türden resimler enderdir ama bulunmaz değildir. Bu yüzden nispeten çok az kişi bir UFO görmüştür; yine de bu söylentinin varlığı kuşku götürmez. Hatta aşırı bir gerçekçiliğin etkisindeki askeriyenin dikkatini bile çekmiştir. UFO efsanesinin boyutları hakkında, benden bağımsız bir fikir edinmek isteyenlere Edgar Sievers'ın *Flying Saucers über Südafrika*[1] kitabını öneriyorum. Gerçi bu kitapta itiraz edilebilir birçok nokta var ama günümüzün entelektüel ve iyi niyetli bir insanının, UFO'larla hesaplaşmak istediğinde göstermek

1 *Güney Afrika Üzerinde Uçan Daireler*. (ç.n.)

zorunda olduğu çabaların güzel bir resmini sunuyor. Kitabın yazarını, olağanüstü bir çaba harcamaya zorlayan, hiç kuşkusuz kışkırtıcı bir olaydır. Ne yazık ki yazar, bu örnekte elbette ilk planda sözkonusu olan bilinçdışı psikolojisi hakkında bilgi sahibi değildir. Kitap, doğabilimsel ve felsefi görüş açılarına ve bunların yanı sıra, ne yazık ki kontrol edilemeyen teosofik iddialara da dayanan, günümüze kadar gelen ve yeni ortaya çıkan açıklama denemelerinin bolluğunu gözler önüne seriyor. Başka yerlerde kusur olarak görülen eleştirisizlik ve kolay inanırlık, burada UFO sorunu hakkındaki en çeşitli spekülasyonların bir derlemesini ortaya koyarak yararlı bir amaca hizmet ediyor. Bu nedenle kitabın söylentinin psikolojisiyle ilgilenenlere de bir yararı dokunacaktır çünkü UFO'ların psişik fenomenolojisi hakkında kapsamlı bir genel bakış sunmaktadır.

4

UFO Fenomeninin Tarihi Üzerine

Gerçi UFO'lardan ancak İkinci Dünya Savaşı'nın sonuna doğru herkesin haberi oldu ama fenomen öncesinden de biliniyordu ve yalnızca 20. yüzyılın ilk yarısında gözlemlenmiş değildi; daha önceki yüzyıllarda da ve belki de daha antikçağda bile UFO'lar görülmüş ve betimlenmişlerdi. UFO literatüründe konuyla ilgili her türlü haberin bir araya getirildiği ama eleştirel bir gözle ele alınması gereken çalışmalar vardır. Okurlarıma yalnızca birkaç örnek vererek, bu işten uzak duruyorum.

Birinci Figür: Basel El İlanı, 1566

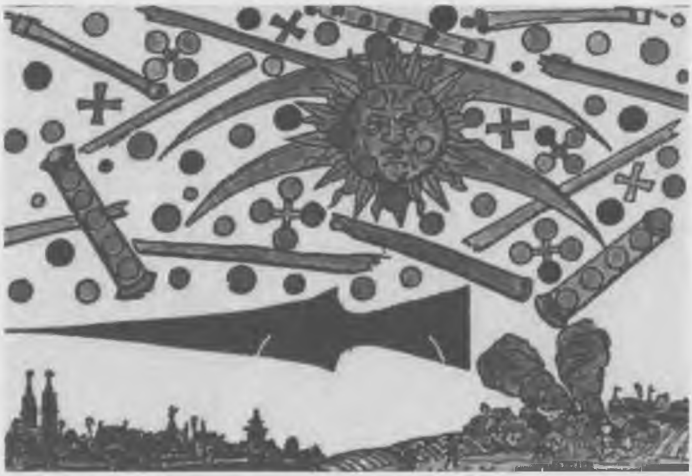

Birinci Figür. "Basel El İlanı", 1566.

Bu, Basel'deki *Kitab-ı Mukaddes ve "liberal" sanatlar öğrencisi* Samuel Coccius'un 1566 yılının Ağustos ayında yazdığı bir el ilanı. El ilanında, sözkonusu yılın 7 Ağustos'unda güneş doğduğu sırada, "Havada çok büyük siyah küreler görüldü, bunlar güneşe doğru çok büyük bir hızla ilerlediler ve geri dönerek birbirleriyle adeta çatışmaya girdiler, bunlardan bazıları kıpkırmızı oldu ve ateşlere kapıldı, ardından tükenip yok oldular," deniliyor.

Resmin de gösterdiği gibi bu gözlem Basel'de yapılmıştır. Resim Münster Meydanı'nın Antistitium binasını gösteriyor. UFO'ların renginin koyu oluşu güneş doğarken ters ışıktan görülmelerinden kaynaklanıyor. Buna karşılık bazı UFO'lar açık renkte (hatta ateş içindeler). Hız ve hareketin keyfi düzensizliği, UFO'lar için karakteristiktir.

İkinci Figür: Nürnberg'ten 1561 Tarihli Bir Broşür

İkinci Figür. "Nürnberg El İlanı," 1561.
İki el ilanı da Zürih Merkez Kütüphanesi'nin
Wickiana Koleksiyonu'ndan alınmıştır.

Bu el ilanı Nürnberg kaynaklı, 14 Nisan 1561 tarihinde güneş yükseldiği sırada "son derece korkunç" bir görüntü haberini içeriyor. Bu görüntü "çok sayıda kadın ve erkek tarafından" görülmüştür. Bunlar, Güneş'in yakınında çok sayıda kan kırmızısı, mavimsi ve siyah renkte "küreler" ya da "halka diskler"di, "bazıları uzunlamasına, bir arada üçer tane, bazıları dörtlemeler halinde, bazıları da tek başına duruyorlardı. Kürelerin arasında kan rengi bazı haçlar da görülmüştü." Ayrıca "iki büyük boru" vardı (doğrusu üç tane)... "Büyük ve küçük borularda üç, dört ya da daha fazla küre vardı. Tüm bunlar birbirleriyle çatışmaya başladılar". Çatışma yaklaşık bir saat sürdü. Sonra "hepsi resimde gösterildiği gibi Güneş'ten, gökyüzünden aşağıya, sanki yanıp düşüyorlarmış gibi büyük bir dumanla yeryüzüne doğru inip, orada ortadan kayboldular." Kürelerin arasında yine uzunlamasına bir yapı görünmüştür, "büyük siyah bir mızrak biçimindedir. Elbette bu "görüntü" tanrısal bir uyarı olarak anlaşılmıştı.

Bu haber, okurun gözünden kaçmayacağı gibi, daha önce anlatılanları anımsatan ayrıntılar içeriyor. Herşeyden önce, UFO bildirimlerindeki silindirik figürlere benzeyen "boru" var. UFO diliyle konuşacak olursak, bunlar küçük, mercimek biçimli UFO'ları büyük uzaklıklara taşıyan "ana gemiler"dir. Resim bu gemileri görevlerini yaparken, yani UFO'ları dışarı bırakır ya da içeri alırken göstermektedir. Kısmen basit haçlar, kısmen de haç biçiminde birbirlerine bağlanmış diskler, yani tam bir Mandala olarak görülen kesin dörtlemeler özellikle önemlidirler; ne var ki bunlara modern UFO literatüründe rastlamıyoruz. Tesadüf eseri, "dört" basit haç ve "dört" Mandala bulunuyor. 3 + 1 izleği de 3 ve 4 ikileminde bir ima şeklinde görünüyor. Günümüzde teknik yorumlamanın karakteristik oluşu gibi, 16. yüzyıl için de savaşçı açıklama karakteristiktir. Yuvarlaklar şarapnellerdir ve "boru" toplarıdır,

mermilerin ileri geri fırlaması bir topçu savaşıdır. Büyük siyah mızrak ucu ve mızrak sapları (?) erkek olanı, özellikle de içeri zorla gireni somutlaştırıyor gibidirler. Modern UFO literatüründe buna benzer şeyler bildirilmektedir.

Haç motifinin vurgulanması dikkati çekiyor. Burada adeta bir doğa olayı, yani yuvarlak varlıklardan oluşan bir sürünün, haberciye bir savaşmış gibi görünen, büyük bir düzensizlik içinde uçuşması söz konusu olduğu için, haçın Hıristiyanlıktaki anlamı burada hiç dikkate alınmaz. UFO'lar canlı varlıklarsa, o zaman bir tür böcek sürüsü düşünülebilir, bu sürü Güneş'le birlikte savaşmak için değil çiftleşmek için, yani bir "düğünü" kutlamak için yükselmektedir. Bu durumda haç, zıtların (dikey ve yatay) birliğidir, bir "çaprazlanma"dır[1] ve bir artı işaretidir, bir ekleme ve toplamadır. Çiftleşmenin gerçekleştiği yerde, yani dörtlemelerde açıkça haç üzerinden bir çiftleşme, yani aktarım hakkındaki kitabımda anlattığım bir "evlilik dörtlemesi" söz konusudur.[2] Bu dörtleme ilkel "çapraz-kuzen-evliliği"ni, ama aynı zamanda bir bir(ey)leşme simgesini, "dördün" birleşmesini oluşturmaktadır. Güneş'in içinden geçen ve hilali andıran iki "kan rengi" izin basit bir açıklaması yoktur.

Yeryüzünde, kürelerin düştükleri yerde duman çubukları yükselmektedir, bu da Tanguy'un resmini ve dörtlemeyi akla getiriyor. Güneş'in yükseliş anı, *Aurora consurgens*, (Aquinalı Tomas, Jacob Böhme) ışığın açığa vurması, vahiy olarak ikna edicidir. İki haber açıkça birbirlerine benzedikleri gibi, modern uçan daire haberlerine ve günümüzün bireysel bilinçdışı figürlerine de benzemektedirler.

1 Çiftleşme kastediliyor. (ç.n.)
2 *Die Psychologie der Übertragung*.

Muhtemelen Rosenkreuz'cu bir aydınlanmayı betimleyen, 17. yüzyıla ait bu resim[1] benim bilmediğim bir kaynakta yer alıyor. Resmin sağ tarafında bildiğimiz dünya betimleniyor. Belirgin bir şekilde bir *pélerinage de l'âme*'a[2] koyulmuş olan hacı, dünyasının gece sınırını aşıp, katmanlar halindeki bulut oluşumlarının, dağların ve başka şeylerin yer aldığı, farklı, doğaüstü bir evrene bakıyor. Bu evrende Ezekiel'in çarklarını ve "göksel küreleri" canlandırdıkları çok belli olan disk türü yuvarlaklar ya da gökkuşağını andıran figürler görünüyor. Bu simgelerde "aydınlanmış" kişinin gördüğü, UFO vizyonunun prototip bir imgesi karşımıza çıkıyor. Bunlar empirik dünyaya ait olan gök cisimleri değil, manevi ya da dört boyutlu dünyadan yansıtılmış "rotunda"lar, yani yuvarlaklardır. Bu olguyu, bir sonraki resimde daha net bir şekilde görüyoruz.

1 Hollanda'nın Bergen kentindeki Sayın D. Van Houten nezaket göstererek bu resmi kullanımıma sundu. (Zürih Zentralbibliothek [Merkez Kütüphanesi ç.n.])

2 Fr. Hac yolculuğu. (ç.n.)

Dördüncü Figür: Çocuğa Anne Karnında Ruh Verilmesi

Bu resim, Hildegard von Bingen'in (12. yüzyıl), *Scivias* adlı eserinin Rupertsberg nüshasında yer alıyor. Resim oluşum halindeki çocuğa anne karnında can, yani ruh verilmesini betimliyor. Yukarıdaki bir dünyadan gelen bir akıntı fetüse giriyor. Bu üst dünyanın kare biçiminde olduğu ve teslise uygun olarak üç bölüme ayrıldığı dikkat çekiyor; fakat üç eşit bölümden oluşan teslisin aksine, ortadaki alan diğer ikisinden farklıdır. Diğer iki alanı göz motifleri karakterize ederken, ortadaki alan yuvarlak şekiller içeriyor. Ezekiel'in çarklarında olduğu gibi burada da yuvarlaklar gözle kombine edilmiştir.

Hildegard'ın metninin açıkladığı gibi, "sayısız gözler"in (gerçekte 24'er tane) parıltısı, "Tanrı'nın bilgisi"ni, yani Tanrı'nın "Bütün dünyanın üstünde dolaşan" (*Eski Ahit*, Zekariya 4, 10) yedi gözüne dayanarak görmesini ve bilmesini ima ediyor. Buna karşılık, yuvarlaklar Tanrı'nın eylemleri, örneğin oğlunu Mesih olarak göndermesidir. Hildegard bu noktada şunları söylüyor: "Herkes, iyiler de kötüler de, Tanrı'nın bilgisinde görünür, çünkü onu hiçbir zaman hiçbir karanlık perdelemez." İnsanların tin-ruhları "ateş küreleridir" ve muhtemelen anima Christi (Mesih'in ruhu) de böyle bir küredir, çünkü Hildegard'ın kendisi gördüğü vizyonu genel anlamda herhangi bir insan çocuğunun oluşumu üzerinden değil, özellikle Mesih ve Tanrı'nın annesi üzerinden yorumluyor. Üçe bölünmüş dörtgen, çocuğa verilen ruhu temsil ediyor. Kutsal Ruh'un dölleyici veçhesi, kutsal efsaneden açıkça anlaşıldığı gibi Tanrı'yı maddeyle birleştiriyor. Ruh ve maddenin ara biçimleri belli ki yuvarlaklardır; bunlar canlı ve hayat verilmiş cisimlerin ön aşamalarıdır, en büyük sayıyla (30) dörtgen ortasındaki alanı doldururlar. 30 sayısı

–ne kadar tesadüfi olsa da– maddi dünyanın hükümdarı olan Luna'ya işaret eder; 24 sayısı ise –günün saatleri olarak– *Rex sol*'a, yani Kral Güneş'e aittir. Böylelikle *coniunctio* (☉ ve ☽), yani Güneş ve Ay'ın birleşmesi motifine göndermede bulunulmuştur; elbette bu daha sonra Cusanus'un Tanrı tanımında *complexio oppositorum* olarak ifade edilen çok sayıda bilinçdışı hazır olma vakasından biridir. Minyatürde küreler ateş rengindedirler, insani canlıların doğduğu ateşli tohumlardır, bir tür pneumatik ruh yumurtalarıdır. Bu benzetme simyada rotunda'nın, balık gözleriyle karşılaştırılması bakımından doğrudur. Balık gözleri de, Tanrı'nın gözleri gibi daima açıktır. "Ruhların kıvılcımları"nı temsil eden *scintillae*'ler ile eşanlamlıdırlar. Hildegard'da simya tasavvurları olarak Demokritos'un atomları üzerinden işin içine katılmış olmaları mümkündür (*spiritus insertus atomis*)[1]. Kutsal Ruh'un dört köşeli olmasında da benzer bir durum söz konusu olabilir.

Bir dörtleme olarak kare, simyada bütünlük simgesidir. "Köşeli" bir biçim olarak kare, yeryüzünü nitelerken, ruha daire biçimi uygun görülür. Yeryüzü dişi, ruh erildir. Pneumatik dünyanın simgesi olarak kare elbette son derece olağandışıdır ama Hildegard'ın cinsiyeti dikkate alındığında anlaşılırlık kazanır. Bu dikkat çekici simgeleştirme yine bir *coniunctio oppositorum*'u temsil eden daireyi kareye çevirmekle ilgili ünlü problemde de görülmektedir. Simyada "dört köşeli"lik, simyanın birlik varlığının, "*Mercurius philosophorum sive quadratus*"un en önemli niteliğidir ve bu varlığın ruhsallık (*spiritus mercurialis*) yanında sahip olduğu toprağa ait olma niteliğini karakterize eder. Hem maden hem de "ruh". Hıristiyan dogmasında teslisin üçüncü kişisi olarak Kutsal Ruh'un, insan olmuş tanrının özel bir hakkı olarak kalmayıp,

1 Macrobius, *In somnium Scipionis*, I, 14, 19.

Dördüncü Figür. Çocuğa Anne Karnında Ruh Verilmesi.
(Hildegard von Bingen, *Wisse die Wege. Scivias*'tan, Salzburg'daki Otto Müller Yayınevi'nin izniyle kopyalanmıştır.)

macula peccati, yani günahla lekelenmiş insana da uzanır. Elbette Hildegard'ın yaşadığı çağda bu fikirler henüz bilinmiyordu ama içkin, Mesih benzetmesiyle harekete geçirilmiş olarak kolektif bilinçdışında mevcutlardı. Bu fikirler hemen sonraki yüzyılda bilince çıkmışlardı ama daha 3. yüzyılda Panapolisli Zosimas'ın yazılarında açıkça önceden hazırlanmışlardı. Tarihsel bağlam bakımından elbette, böyle birinin değil, daha ziyade harekete geçirilmiş olan İlk İnsan ya da anthropos arketipinin sözkonusu olduğunu vurgulamak gerekir.

Kutsal ruhun aritmetik yapısı da simyaya uygundur. Bu yapı, iki ilkeden, göz ve ateş kürelerinden oluşan bir bütünlüktür; üç bölümü vardır ve bir dörtgendir. Bu motif *Maria'nın Aksiyomu* olarak, 3. yüzyılda klasik simyada rol oynayan İskenderiyeli bir kadın filozofun adıyla bilinmektedir.

Resimde görülebilen iki insan grubu, uyanan ruhun maruz kaldığı yazgıları tipleştirmektedir. Yani "iyi, vasat ya da kötü *peynir*"[1] üreten insanlar vardır ve bu işe şeytan da karışmıştır. Bu resim de önceki gibi, gözleri ve ateş kürelerini kesinlikle gökcisimleriyle özdeş olarak değil, yıldızlardan farklı olarak gösteriyor. Kürelerin ruhları temsil ettiklerini kanıtlıyor.

---

1 Hildegard'ın sözleriyle: "Bakmaya devam ediyorsun ve yeryüzünde toprak bakraçlarda süt taşıyan insanlar görüyorsun. Bundan peynir yapıyorlar. Bunlar bedenlerinde insan tohumları taşıyan, kadınlı erkekli insanlardır. Çok çeşitli halkların soyu onlardan türüyor. Sütün bir kısmı yağlıdır. Bundan yağlı peynir olur... Bu tohum yaptığı işten sevinç duyan insanlar üretir. Yaşamı akıllılıkla ve dürüstlükle sürdürürler ve Tanrı'nın ve insanların önünde görünen eserlerinde gelişirler. Şeytan onların arasında barınamaz. Sütün bir bölümü incedir. Bundan yavan peynir olur. Bu tohum... zayıf karakterli insanlar üretir... Sütün son bir bölümü de küflenmiştir, bundan yapılan peynirler acıdır. Bu tohum... anormal insanlar üretir..." (*Scivias*, s. 128)

Özet:

Bilinçdışının, içeriklerini anlatmak için, UFO fenomeniyle karşılaştırılabilir belirli fantezi unsurlarından yararlandığı, rüya örneklerinden ve çeşitli resimlerden anlaşılıyor. Hatta birinci, ikinci, altıncı ve yedinci rüyalarda ve Ateş Eken resminde UFO ile bağlantı bilinçlidir; diğer rüyalarda ve iki resim örneğindeyse bilinçli bir ilişkilenme kanıtlanamamıştır. Rüyalarda UFO ile rüyayı gören kişi arasında adeta kişisel bir ilişki vurgulanırken, tablolarda böyle bir ilişkilenme tamamen eksiktir. Bir epifaniye ya da başka vizyoner yaşantılara kişisel katılım, ortaçağ resimlerinde vizyonu görenin belirgin mevcudiyetiyle resmedilir. Bu tür bir ele alış, modern resim sanatının programına hiç uymamaktadır; modern resim sanatı daha çok, kasıtlı olarak, bir "leke grafiği" olan Rorschach testi resimlerindeki gibi her türlü anlam telkininden kaçınmak ve saf öznel bir fantazma üretmek için nesnesini izleyiciden olabildiğince uzak tutmaya önem verir.

Hem rüyalar hem de resimler, titiz bir sınamaya tâbi tutulduklarında, elbette bir epifani olarak tanımlanabilecek bir anlam içeriğini açığa vururlar. Hatta ikinci resimde bu anlam kolaylıkla fark edilebilmektedir. Diğer örneklerde, az çok ayrıntılı bir karşılaştırmalı psikoloji incelemesi de aynı sonuca vardırır. Bilinçdışı psikolojisine aşina olmayan okurlar için, çoğu kez fazlasıyla kolayına kaçılarak kabul edildiği gibi, vardığım sonuçların benim dizginlerinden boşanmış hayal gücümden kaynaklanmadıklarını, simgelerin tarihi üzerine bir araştırmanın sonuçlarına dayandıklarını belirtmek isterim. Sırf metnimi dipnotlarla ağırlaştırmamak için kaynaklara hiçbir göndermede bulunmadım. Vardığım sonuçların doğruluğunu sınama ihtiyacı duyanların, konuyla ilgili çalışmalarımla tanışma zahmetine girmeleri gerekiyor. Anlama

yorumu için kullandığım ampflikasyon yöntemi, hem tarihsel hem de güncel malzemeler üzerinde verimli olduğunu göstermiştir. Bu yöntem, ele aldığımız bu konuda verdiğim örneklerde Özbenlik olarak tanımladığım, bilinen temel bir arketipi uyum içinde açığa vurduğuna dair –gördüğüm kadarıyla– yeterince kesin bir sonuca varmayı olanaklı kılıyor. Gökyüzünde geleneksel biçimde bir epifani gerçekleşmektedir; bu epifaninin özü birçok örnekte zıtlıklardan oluşur, yani Δ = ateş ve ‡ = su'dan oluşan Y, "Süleyman peygamberin mührü"ndekine uygun olarak ateş ve su şeklinde karakterize olur. Altılık, bir bütünlük simgesidir: Dairenin doğal bölümlenişi olarak dört, dikey eksen (Zenith ve Nadir) olarak iki; yani uzamsal bir bütünlük tasavvuru. İkinci ve üçüncü resimlerde dördüncü bir boyutun ima edilmesi bu simgenin modern bir gelişimi olarak kabul edilebilir.

Eril ve dişil zıtlığı, yassı ve yuvarlak nesnede ortaya çıkıyor: Puro biçiminde ve dairede görülüyor. Bu, cinsel bir simgeleştirme olabilir. Çin'deki Tek Varlık simgesi, Tao Yang (ateş, sıcak, kuru, dağın güney yamacı, erkek vb.) ve Yin'den (karanlık, ıslak, serin, dağın kuzey yamacı, kadın) oluşur. Yani yukarıda tanımlanan Yahudi simgesine tamamen uygundur. Bunun Hıristiyanlıktaki karşılığı anne ve oğulun birliği ve Mesih'in androjenliği öğretisinde bulunur; birçok egzotik ve ilkel dinin hermafrodit ilk varlıklarından, Gnostiklerin "babaanne"sinden ve simyanın *mercurius hermaphroditus*'undan hiç söz etmiyorum.

Üçüncü antitez Yukarısı ve Aşağısı arasındadır, üçüncü figürde olduğu gibi, dördüncü boyuta intikal etmiş görünmektedir. Bu, öteki örneklerdeki, Gökler ve Dünya arasındaki farklılığı meydana getirir.

Dördüncü zıtlık olan "birlik ve dörtlük" *Quincunx*'ta, yani beşlemede birleştirilmiştir (üçüncü ve dördüncü resim),

burada "dört" bir anlamda merkez olarak özellikle vurgulanmış olan "bir"in çevresini oluşturmaktadır. Dörtlük, simge tarihinde birliğin açılımı olarak görünüyor. Her yerdeki bir varlık idrak edilemez, çünkü hiçbir şeyden ayrı değildir ve hiçbir şeyle kıyaslanamaz. Dörde açılmakla ayırt edilebilir özelliklerinin asgarisini kazanmakta ve bu yüzden idrak edilebilmektedir. Bu düşünce metafiziksel değildir, yalnızca bilinçdışı bir içeriğin bilincine varılma sürecini betimleyen psikolojik bir formülden ibarettir. Bir şey bilinçdışında kaldığı sürece, ayırt edilebilir nitelikleri yoktur ve bu yüzden genel olarak bilinmeyene, herşeye ve hiçbir şeye, Gnostik bir deyimden yararlanacak olursak bir anlamda "var olmayan bir herşeye" katılır. Bilinçdışı içerik görünmeye başladığında, yani bilincin alanına girdiğinde, zaten "dörde" bölünmüş de olur. Ancak bilincin dört temel işlevi sayesinde deneyin nesnesi haline gelebilir: Mevcut bir şey olarak algılanır; bu haliyle tanınır ve diğer halinden ayırt edilir, kabul edilebilir "hoş" bir şey ya da tam tersi olduğu ortaya çıkar ve nihayet, nereden geldiği ve nereye gittiği sezilir. Elbette bu yerine göre ne duyularla algılanabilir ne de zihinle düşünülebilir. Bu yüzden, zaman boyutundaki uzantısı ve orada ona neler olduğu, sezginin konusudur.

Buna göre, dörde bölünmenin, ufkun dört yöne ya da yıllık çevrimin dört mevsime bölünmesi gibi bir anlamı vardır. Yani bilincine varma ediminde bütünlük yargısının dört temel veçhesi belirginleşir. Elbette bu speakülatif zihnin 101 farklı veçheyi de düşünemeyeceği anlamına gelmez. Adı geçen dört veçhe artık doğal minimal bir daire, ya da bütünlüğün bölümlenişi anlamına gelmezler. Hastalarımdan elde ettiğim malzemelerde dört simgesine çok sık, *pentas* yani beşlik simgesine çok ender rastladım; *trias* yani üçleme ise çok da ender değildi. En baştan beri uluslararası bir hasta profiline sahip

olduğumdan, karşılaştırmalı etnolojik gözlemler yapmak için bol fırsatım oldu, bu sırada üçlemeli Mandala'ların tümünün özellikle Almanlardan kaynaklandığı dikkatimi çekti. Bunun da Fransız ve Anglosakson edebiyatının aksine, tipik anima figürünün Alman romanında nispeten cılız bir rol oynadığı gerçeğiyle belirli bir bağıntısı var gibi görünüyor. Bütünlükçü bakış açısından incelendiğinde, sürekli 3 + 1 yapısının karşısında, üçlemeli Mandala'nın 4 - 1 yapısı vardır. Dördüncü işlev birinci ya da ana işlevin karşısında yer alan, kişiliğin gölge yüzünü karakterize eden farklılaşmamış ya da alt işlevdir. Bütünlük simgesinde bu yüz eksik olduğunda, bu yüzden bilincin bir aşırı ağırlığı ortaya çıkar.

Beşinci zıtlık gizemli üstdünya ile insani gündelik dünya arasındaki farktır. Tüm örneklerin somutlaştırdığı ve bu yüzden hem rüyaların hem de resimlerin başlıca meramı olarak söz edilebilecek olan ana zıtlık budur. Bu karşı karşıya koyma kasıtlıymış gibi etkileyicidir ve bu duygu hesaba katıldığında bir mesaj gibi görünmektedir. Dünya bilincinin psişik içerikler dışında yalnızca hareketli cisimlerin farkına varan yatay ekseninin karşısına, varlığın bir başka düzeni, bir "ruhsal olanlar" boyutu çıkmaktadır; çünkü bunun hakkında bir nebze kesinlikle söylenebilen herşey, bir yandan psişik, matematiksel soyutlukta olana, öte yandan niteliğiyle masalsı ve mitolojik olana ilişkindir. Sayıyı, saymanın bir aracı olarak değil de rakam olarak, keşfedilmiş, yani düşünülüp uydurulmuş bir şey olarak ele alırsak, mitoloji bilgisine uygun olarak "tanrısal" insan ve hayvan figürleri alanına dahildir ve aynı şekilde arketipseldir. Ancak onunla "belirli bir sayı" olarak deneyim alanında karşılaşıldığında, reel ve fiziksel olarak kavranabilen ile hayali olan arasında bir köprü kurduğunda, bundan farklı olarak "gerçek"tir. Gerçi hayali olan gerçekdışıdır, ama etkili olması bakımından gerçek, yani edimseldir.

Gerçekliğine, özellikle de günümüzde, hiç kuşku yoktur. Hayali olan, insanlığı doğrudan ilgilendiren fiziksel olayların davranışı, eksikliği ya da fazlalığı değil, onlar hakkındaki "kavrayışımız" ya da onları nasıl "hayal ettiğimiz"dir.

Sayının mitolojide ve bilinçdışında oynadığı rol üzerinde düşünmeye değer. Sayı hem fiziksel-reel olanın hem de psişik-imgelemsel olanın bir veçhesidir. Yalnızca sayıp ölçmekle kalmaz, salt niceliksel değildir, niteliksel önermelerde de bulunur ve bu yüzden, mitos ile gerçeklik arasında öncelikle gizemli bir ara unsurdur, bir yandan keşfedilmiş ve diğer yandan uydurulmuştur. Örneğin saf matematiksel fanteziler olarak düşünülmüş olan denklemlerin daha sonra fiziksel olayların niceliksel davranışlarının ifadeleri oldukları ortaya çıkmıştır; tersine olarak da sayılar bireysel özellikleri sayesinde bilinçdışındaki süreçlerin taşıyıcısı ve aracısıdırlar. Örneğin Mandala yapısı esas olarak aritmetiksel bir olaydır. Matematikçi Jacobi'nin sözleriyle: "Olimposlu tanrılar içinde asıl kral, sonsuz sayıdır" diyebiliriz.

Bu değinmelerle okurlarımın dikkatini insanlar dünyası ve üst dünya karşıtlığının kesinlikle mutlak değil, olsa olsa göreceli bir kıyaslanabilirlikte olduğuna, çünkü bu dünyayla öbür dünya arasındaki köprünün pek de eksik olmadığına çekmek istiyorum. İkisinin arasında, gerçekliği burada da orada da geçerli olan, kendi özünde bir arketip olarak büyük aracı niteliğiyle sayı yer almaktadır. Örneklerimizde ima edilen dünya imgesinin anlaşılması için teosofik spekülasyonlara kaçmanın bir yardımı dokunmaz, çünkü burada yalnızca, bize "*unus mundus*"a[1] giden yolu kesinlikle göstermeyen isimler ve sözcükler söz konusudur. Oysa sayı her iki dünyaya, gerçek ve hayali dünyaya da aittir; somut ve soyuttur, niceliksel ve nitelikseldir.

1 Lat. "Tek dünya." (ç.n.)

Bu yüzden, sayının aynı zamanda aracılık yapan figürün, yani aracının "kişisel" varlığını da karakterize etmesi özel bir önem taşıyor. Psikolojik açıdan bakarak ve her bilimin tâbi olduğu epistomolojik sınırları dikkate alarak, psikolojik açıdan zorunlu olarak yeterince büyük bir karşıtlık geriliminden kaynaklanan, uzlaştırıcı, yerine göre "birleştirici simgeyi" "Özbenlik" terimiyle ifade ettim. Bu terimi metafizik alana yönelik kuşkulu akınlarla değil, empirik olarak kavranabilir olgularla ilgilendiğimi beyan etmek için seçtim. Metafizik alanda olası bütün dinsel inanışların işine karışacaktım. Böyle olsaydı Batı'da yaşayan biri olarak "Özbenlik" yerine İsa Mesih, Ortadoğu'da örneğin Hızır, Uzakdoğu'da Atman ya da Tao ya da Buddha, Uzakbatı'da ise örneğin Tavşan ya da Mondamin ve Kabala'da Tifereth demem gerekecekti. Dünyamız küçüldü; yalnızca "bir" insanlık olduğu, onun "bir" ruhu olduğu, tevazunun, Hıristiyanları en azından *caritas* –erdemlerin en büyüğü– uğruna iyi örnek olmaya ve yalnızca "bir" hakikat bulunduğunu ama birçok dilde konuştuğunu kabul etmeye yönlendiren hiç de önemsiz bir erdem olmadığı ve bunu hâlâ göremiyorsak sorunun yalnızca anlama yetimizin yetersizliğinden kaynaklandığı kavrayışı ortaya çıkıyor. Hiç kimse doğru sözü tek başına bilecek kadar tanrısal değildir. Hepiniz karanlık mitosun, görünmez hakikate işaret ederek şekillendiği o "karanlık" aynaya bakıyoruz. Bu aynada gönül gözü, şeklini Özbenlik olarak tanımladığımız bir imge görüyor; bu ifadeyle yalnızca adı söylenen ama açıklanmış olmayan insan biçimli bir imgenin söz konusu olduğu gerçeğinin farkında. Gerçi bununla psişik bütünlüğü kastediyoruz. Fakat psişik içerikler bilinçdışındaki halleriyle gözlemlenemedikleri ve ayrıca psike kendi varlığını idrak edemeyeceği için, bu kavramın temelinde hangi gerçekliğin yattığını bilmiyoruz. Bilinç, bilinçdışını ancak bilince çıktığı

ölçüde bilebilir. Bilinçdışı bir içeriğin bilince çıkma süreçlerinde yaşadığı değişiklikler hakkında, olsa olsa zayıf bir sezgimiz var ama kesin bir bilgiye sahip değiliz. Psişik bütünlük kavramı bilinçdışı bileşenlerin varlığı yüzünden zorunlu olarak belirli bir aşkınlık içeriyor. Bu örnekte aşkınlık, metafizik bir tasavvur ya da tözle eşanlamlı değildir, yalnızca Kant'ın diliyle konuşacak olursak, bir "sınır kavramı" değerindedir.

Epistemolojik eşiğin ötesinde neyin yer alabileceği yalnızca sezgisel olarak kavranabilir; ancak öbür tarafta, bilginin sınırları ötesinde bir şeyin bulunduğuna arketipler tarafından işaret edildi ve bunların içinde en net olan, yani bu tarafta nicelik fakat öteki tarafta otonom psişik varlıklar olan sayılar, *a priori* düzen motifleri olarak kendilerini göstermektedir. Bu düzenlemeler yalnızca rüya simgeleri ve benzerleri gibi, nedensel olarak açıklanabilir fenomenler değil, zaman ve mekânın, nedensel belirlenmişlik bakımından boş yere açıklamaya çalıştığımız dikkat çekici görecelileşmeleridir. Bunlar, eşzamanlılık kavramıyla özetlediğim ve Rhine tarafından istatistiksel olarak araştırılmış parapsikolojik fenomenlerdir. Rhine'ın deneylerinin pozitif sonucu, parapsikolojik fenomenleri, görmezden gelinmemesi gereken gerçekler mertebesine yükseltiyor. Böylelikle, gizemli psiko-fiziksel paralellik muammasını anlatmaya biraz daha yakınlaşmış bulunuyoruz; çünkü şimdi beden ve psikenin görünüşteki kıyaslanamazlığını, maddeye belirli bir "psişik" yeti ve psikeye de belirli bir "maddesellik" vererek aşan, bunlar sayesinde birinin diğeri üzerinde etkili olabildiği bir faktörün var olduğunu biliyoruz. Bedenin psike üzerinde etkili olabildiği, herkesin bildiği bir gerçek gibi görünüyor; ama işin aslına bakılırsa tüm bildiğimiz bir sakatlanma ya da hastalığın kendini ayrıca psişik olarak ifade ettiği. Elbette bu kabul yalnızca psikenin kendi başına bir varlığının olduğu teslim edilirse geçerlidir

ki, bu da yaygın materyalist görüşle çelişmektedir. Bu materyalist görüş de, kimyasal dönüşümlerden neden psikenin ortaya çıkması gerektiğini açıklayamamaktadır. Her iki görüş, materyalist ve spiritüalist görüşler, metafizik önyargılardır. Canlı maddenin psişik ve psikenin de fiziksel bir veçhesinin bulunduğu, deneyime daha uygun düşmektedir. Fakat parapsikolojik olguları gerektiği gibi dikkate alırsak, psişik veçhe hipotezinin biyokimyasal süreçler alanı üzerinden, genel olarak maddeye kadar genişletilmesi gerekir. Bu durumda, varlık şimdiye kadar bilinmeyen hem maddi hem de psişik özellikleri bulunan bir öze dayanacaktır. Modern fiziksel düşünüş tarzı bakımından, bu kabul eskisine göre daha az direnişle karşılaşacaktır. Böylelikle o sevilmeyen psikofiziksel paralellik hipotezi de ortadan kalkacak, *unus mundus* idealine yaklaşan yeni bir dünya modelinin kurulması için bir fırsat doğmuş olacaktır. Böylece psişik olanın "nedensel olmayan" karşılıkları ve bundan bağımsız fiziksel olaylar, yani eşzamanlı fenomenler, özellikle de psikokinezi fenomenleri anlaşılır olanın alanına girerler; çünkü her türlü maddi olay, psişik bir olayı içerecektir. Bu tür düşünceler boş spekülasyonlar değil, aksine, sonraki bölümün göstereceği gibi, bizi UFO fenomenini psikolojik olarak ciddi bir biçimde incelemeye zorlarlar.

5

UFO Fenomeninin Psikoloji Dışı Açıklanması

Girişte sözünü ettiğimiz gibi amacımız, UFO fenomenini ilk planda yalnızca psikolojik bir olay olarak ele almaktı. Söylentinin çelişkili ve "olanaksız" iddialarının yeterince gösterdiği gibi, bunun için çok fazla nedenimiz var. Bu iddialar haklı olarak eleştiri, kuşku ve açık bir yadsımayla karşılaşıyorlar ve bunların ardında dünya çapında huzurları bozan ve rasyonel karşı koymalara yol açan bir fantazmadan başka bir şey görmek istemeyen birini anlayabildiğimiz gibi, ona sempati de duyarız. Psikolojik bir açıklamayla, bilinçli ve bilinçdışı fantezinin ve hatta yalancılığın, bu söylentinin oluşumunda önemli bir payının bulunduğu gerçeğiyle yetinilebilir ve böylelikle bütün mesele halledilmiş kabul edilebilir.

Ne var ki, böylelikle, bugün bize göründüğü gibi, durumun gereği yerine getirilmiş olmaz. Ne yazık ki, bu meseleden neden bu kadar kolay bir biçimde kurtulunamayacağına dair haklı nedenler vardır. Bilgimin yettiği kadarıyla, UFO'ların yalnızca görsel olarak değil, radar ekranında da, fotoğraf filmi üzerinde de algılandıkları çok sayıda gözlemle saptanmış bir gerçektir. Burada Ruppelt ve Keyhoe'nun kolay kolay kuşku duyulamayacak olan haber derlemelerine ve astrofizikçi Profesör Menzel'in bu yöndeki tüm çabalarına rağmen tek bir belgelenmiş haberi bile rasyonel yöntemlerle tatmin edici bir şekilde açıklayamamış oluşu gerçeğine dayanıyorum. Yani burada ya psişik yansıtmaların radarda iz bırakmasından, ya da tersine, gerçek cisimlerin görünmesinin mitolojik yansıtmalara neden olmasından daha azı söz konusu değildir.

Ayrıca UFO'lar fiziksel açıdan gerçek olsalar bile, onlara karşılık düşen psişik yansıtmalara aslında neden değil yalnızca vesile olduklarını işaret etmem gerekiyor. Bu türden mitsel iddialar UFO'lar olsun olmasın, zaten hep mevcuttular. UFO'ların gözlemlendiği dönemden önce hiç kimsenin aklına, bu iddiaları UFO'larla ilişkilendirmek gelmemiştir. Mitsel söylem ilk planda psişik arka planın, kolektif bilinçdışının asıl yapısına dayanır ve bunun yansıtılması zaten her zaman gerçekleşmiştir. Göksel yuvarlaklardan başka çok çeşitli figürler de yansıtılmaktadır. Bu söz konusu yansıtma, psikolojik bağlamını oluşturan söylentiyle birlikte çağımızın özgül bir fenomenidir ve büyük ölçüde bu çağ için karakteristiktir. Bir aracıya ve insan olmuş tanrıya ilişkin egemen tasavvur, zamanında çok tanrılı bir tasavvuru arka plana itmiştir ve şimdi de kendisi buharlaşmak üzeredir. Sözümona Hıristiyanlığın milyonlarca mensubu, gerçek ve canlı bir aracıya olan inançlarını yitirdiler, inananlarsa ilkel halkları kendi inançlarına ikna etmeye çalışıyorlar, oysa bu çabaları beyaz insana yöneltmek çok daha verimli, önemli ve gereklidir. Gelgelelim yukarıdan aşağıya doğru konuşmak ve etkilemek, tersine göre her zaman daha kolay ve daha dokunaklıdır. Paulus, Atina ve Roma halkına hitap etmişti. Peki, Albert Schweitzer'in Lambarane'de ne işi var? Onun gibi kişilere Avrupa'da çok daha acil bir ihtiyaç duyuluyor.

Hiçbir Hıristiyan arabuluculuk gibi bir inanç tasavvurunun önemli olduğu konusunda bana itiraz etmeyecektir. Böyle bir inancın kaybının beraberinde getireceği sonuçları, benim gibi hiçbir Hıristiyan da yadsıyamaz. Tanrısal arabuluculuk gibi böyle güçlü bir fikir, ruhun çok derindeki bir gereksinimine karşılık düşer; bu gereksinimin ifadesi ortadan kalktığında kendisi de ortadan kalkmaz. Bir zamanlar bu fikri canlı tutan ve ruha hükmeden enerjiye ne oluyor? Daha önce

hiç bu büyüklükte görülmemiş olan politik, sosyal, felsefi ve dinsel bir çatışma çağımızın bilincini bölüyor. Böyle görülmemiş çatışmaların büyüdüğü yerde arabulucu ihtiyacının dile gelmesi kesinlikle beklenebilir. Bir arabulucu çağrısı popüler değildir, çünkü irrasyoneldir ve bilimsel değildir. İçinde yaşadığımız istatistik çağında böyle bir şey yoktur. En derindeki korku üzerinde temellenen gereksinim, bu yüzden ancak kısık sesle dile gelebilir; kimse ilk Hıristiyanlar kadar kötümser de olmak istemiyor, çünkü iyimserlik, yüksek konjonktür ve *keep smiling*[1] Amerikan kozmosunun kahramanca idealini oluşturuyorlar. Belirli bir kötümserlik, şimdiden yıkıcı niyetler taşımakla suçlanıyor ama öyle görünüyor ki, bizi yüksek düşüncelere sokacak olan tek şey de bu. İyimser, gürültülü ve telaşlı bir yüzeysel varoluş, insan ruhunun derinliklerinde yavaş yavaş bir aracının gelişmeye başlamasını engelleyemez. Karşıtlık geriliminin, doğada olduğu gibi ruhun içinde de her zaman bir enerji dışavurumuyla dile gelebilen bir "potansiyel" olduğu binlerce kez doğrulanmış bir gözlemdir. Yukarıdan aşağıya bir taş düşer ya da şelale akar, sıcak ve soğuk arasında gürültülü bir alışveriş gerçekleşir. Psişik karşıtlıklar arasında öncelikle bilinçdışı bir "birleştirici simge" ortaya çıkar. Bu süreç, çağdaş insanın bilinçdışında gerçekleşir. Karşıtlıklar arasında kendiliğinden bir birlik ve bütünlük simgesi oluşur, bilince çıkıp çıkmaması hiç fark etmez. Dış dünyada ister insan, ister nesne, ister fikir olsun, olağandışı ya da etkileyici bir şey gerçekleşiyorsa, bilinçdışındaki içerik kendini buna yansıtabilir. Böylelikle yansıtmayı taşıyan ilahileşir ve mitsel güçlerle donatılır. İlahiliği sayesinde son derece ikna edici bir etkisi vardır ve kadim zamanlardan beri ana hatlarıyla yinelenen bir efsaneyi sahiplenir.

UFO'lar, gizli psişik içeriklerin dışavurumu için vesile

1 İng. Gülümsemeye devam et. (ç.n.)

olmaktadır. Onlar hakkında biraz kesinlikle bildiğimiz tek şey, gözle görülen bir yüzeye sahip olmaları ve aynı zamanda radarda bir iz bırakmalarıdır. Geri kalan herşey öncelikle o kadar belirsizdir ki, bu konuda daha fazlası deneyimlenmediği sürece kanıtlanmamış bir sanrı ya da söylenti olarak kabul edilmesi gerekmektedir. Bunların nereden geldikleri bilinmeyen ve atmosferimizde görünen mürettebatlı makineler mi yoksa bir tür hayvansı canlılar mı oldukları bilinmemektedir. Bilinmeyen meteorik fenomenler olabilmeleri de pek mümkün değildir, çünkü kesinlikle nesnelerin davranışları fiziksel olarak yorumlanabilecek bir olay izlenimini vermemektedir. Nesnelerin hareketleri, keyfi davranışı ve psikeyle ilişkiyi, örneğin çekilmeyi ve kaçmayı, hatta belki de saldırganlığı ve savunmayı açığa vuruyor. Bunların uzaydaki hareketleri meteorlarınki gibi düz bir çizgide ve sabit bir hızda ilerlemez; böceklerin uçuşu gibi dağınıktır ve saatte sıfır kilometreden bin kilometreye kadar çıkan farklı hızlarda gerçekleşir. Gözlemlenen hızlanmalar ve yön değiştirme açıları da, sürtünme direnciyle oluşan sıcaklık dereceleri de dünyalı hiçbir varlığın katlanabileceği gibi değildir.

Eş zamanlı olarak gözle ve radarla gözlemlenme kendi başına tatmin edici bir gerçeklik kanıtı olabilirdi. Ne yazık ki iyi belgelenmiş bazı bildirimler, gözün gördüğünün radar ekranında görünmediği ya da bir cismin radar ekranında kuşku götürmeyecek bir şekilde gözlemlenip gözle algılanmadığı vakalar olduğunda, hesabın üstüne atılmış bir çizik oluşturuyorlar. Önemli tanıklıklara dayanan başka ve daha dikkat çekici haberlerin sözünü etmek istemiyorum, çünkü korkunç karakterleri nedeniyle aklı ve inanmaya hazır oluşu çok zor bir sınava sokuyorlar.

Bu şeyler gerçekse –insani değerlendirmeye göre bu konuda artık bir kuşku mümkün görünmüyor– o zaman bize

yalnızca bir yanda "ağırlıksızlık" diğer yanda "psişik doğa" hipotezleri arasından bir tercih yapmak kalıyor. Bu soruyu ben yanıtlayamam. Ne var ki bu koşullarda bu karışık duruma biraz açıklık kazandırabilmek için UFO fenomeninin psikolojik veçhesini deneme amacıyla incelemeyi uygun buldum. Burada kendimi olabildiğince net, az sayıda örnekle sınırladım. Ne yazık ki bu sorunla uğraştığım on yılı aşkın süre içinde daha güvenilir sonuçlar inşa etmeye temel oluşturacak yeterli gözlem toplamayı başaramadım. Bu yüzden, hiç olmazsa gelecekteki araştırmalar için birkaç ilkeye işaret etmekle yetindim. Ne var ki bununla, fenomenin açıklanması yolunda hemen hemen hiçbir şey kazanılmış olmuyor. Oysa psişik veçhe bu fenomende öyle büyük bir rol oynuyor ki, bir kenara bırakılamaz. Bu veçhenin irdelenmesi, benim açıklamalarımın da göstermeye çalıştığı gibi, fiziksel bir inceleme tarzındaki gibi yine fantastik olanaklara ya da olanaksızlıklara dokunan psikolojlik sorunlara götürmektedir. Hatta ordu konuyla ilgili gözlemleri toplamak ve sınamak için bürolar kurma gereğini duymuşsa, bu karanlık olgunun aydınlatılmasına kendi katkısını sunması, psikolojinin yalnızca hakkı değil, aynı zamanda görevidir.

UFO fenomeninin ortaya attığı "yerçekimsizlik" sorununu, bu türden bir hipotezin ne kadar başarı şansı olduğuna dair bize bilgi verebilecek tek merci olan fizik bilimine bırakmak gerekiyor. Belirli fiziksel niteliklerle donanmış psişik bir şeyin söz konusu olduğuna dair karşıt görüş ise daha da ihtimal dışı görünüyor; zira böyle bir şey nereden gelebilir? Ağırlıksızlık zaten zor bir hipotezken, maddeleşmiş bir psike fikri altındaki zemini tamamen kaybetmiş görünüyor. Gerçi parapsikoloji maddeleşme gerçeğini tanıyor. Ne var ki bu türden bir fenomen tartılabilir bir maddeyi verebilecek olan bir ya da birden fazla aracının (medyum) varlığına bağlıdır ve

yalnızca onların çok yakın çevresinde gerçekleşir. Gerçi psike cisimleri hareket ettirebilir ama yalnızca canlı bir yapının içindeyken. İnsani aracılardan çok uzakta, kendi başına büyük bir enerjiyle yüklüdür. Maddi niteliklere sahip psişik bir şeyin hava sahasının yükseklerinde algılanabilir bir şekilde görünmesi bizim kavrayışımızı aşar. Bilgimiz bizi burada tamamen ortada bırakır ve bu yüzden bu doğrultuda spekülasyonda bulunmak verimsizdir.

Bana –gerekli bütün çekincelerle birlikte– üçüncü bir olasılık varmış gibi görünüyor: UFO'lar gerçek maddi fenomenlerdir, bilinmeyen bir doğaya sahip varlıklardır, muhtemelen uzaydan geliyorlar, belki de çok uzun zamandır dünyalılar tarafından görülüyorlar ama bunun dışında dünyayla ya da dünyanın sakinleriyle başka hiçbir görülebilir bağlantıları bulunmuyor. Gelgelelim, son zamanlarda insanların bir yandan olası bir uzay yolculuğu fantezilerinden dolayı, diğer yandan da mecazi anlamda, yeryüzündeki varlıklarının yaşamsal tehdit altında oluşu yüzünden, bakışlarını gökyüzüne çevirdikleri bir anda, bilinçdışının içerikleri açıklanamayan göksel fenomenlere yansıtılmıştır ve böylelikle onlara hiç de hak etmedikleri bir önem atfedilmiştir. İkinci Dünya Savaşı'ndan sonra UFO'ların daha sık görünüyor gibi oluşlarında, eşzamanlı bir fenomen, yani akla uygun bir örtüşme sözkonusu olabilir. Bir yanda insanlığın psişik durumu ve öte yanda fiziksel bir gerçeklik olarak UFO fenomeni arasında görülebilir bir nedensel ilişki yoktur, aksine daha anlamlı bir biçimde örtüşüyor görünmektedirler. Anlam bağıntıları bir yanda yansıtmadan, diğer yanda da yansıtılan anlama uygun, insanlığın hatırlayabildiği zamanlardan beri karşıtlıkların birleşmesini simgeleyen yuvarlak ve silindirik biçimlerden kaynaklanmaktadır.

Yine "tesadüfi" olan bir başka örtüşme ise Sovyet Rusya ve ABD'deki uçakların amblem seçiminde görülüyor: Bir

tarafta kızıl, diğer tarafta beyaz beş köşeli yıldız. Neredeyse bin yıl boyunca kırmızı eril, beyaz ise dişil renk olarak kabul edilmiştir. Simyacılar karşıtların yüce birliğini gerçekleştirmek için çiftleşen *servus rubeus*'dan (kızıl köle) ve *femina candida'dan* (beyaz kadın) söz ediyorlardı. Rusya'dan söz edildiğinde Çar "babamız" ya da Stalin "babamız" akla gelir; öte yandan Amerikan sermayesinin daha büyük bir bölümünün kadınların elinde olması gerçeği karşısında Amerikan matriyarkasının dedikodusu yapılır, bu arada Keyserling'in "aunt of the nation"[1] esprisini unutmamak gerekir. Elbette bu gibi paralelliklerin, simge seçimiyle, en azından bilinçli bir nedensellik olarak bir ilişkisinin bulunmadığı kabul edilirse, yanlış yapılmış olmaz. Şaka yollu diyebiliriz ki, kırmızı ve beyaz düğün renkleridir. Beyaz Saray'daki *femina candida*'nın Sovyet Rusya'daki gönülsüz ya da rezil sevdalısına eğlenceli bir ışık tutuyorlar – eğer bu kadarı yeterse.

1 İng. Ulusun teyzesi. (ç.n.)

6

Sonsöz

Tam da müsveddelerimi bitirdiğim sırada elime geçen küçük bir kitaba burada değinmezsem olmaz: Orfeo M. Angelucci, *"The Secret of the Saucers"*.[1] Yazar kendi kendini eğitmiş biri ve kendini "bünye zayıflığı"ndan mustarip, asabi bir birey olarak tanımlıyor. Çok çeşitli işler yaptıktan sonra 1952 yılında Kaliforniya'nın Burbank kentindeki Lockheed Aircraft Corporation'da işçi olarak çalışmaya başlamış. Göründüğü kadarıyla her türlü düşünsel kültürden yoksun ama onun koşullarında beklenen ölçüyü biraz aşıyor görünen doğabilimsel bilgilere sahip. Yazar, Amerikanlaşmış bir İtalyan, naif ve –herşey yalan değilse– ciddi ve idealist. Şimdi geçimini kendisine uçan daireler tarafından vahyedilen mesajı yayarak sağlıyor. Küçük kitabından söz etmemin nedeni de bu.

Yazarın peygamberlik kariyeri 4 Ağustos 1946 tarihinde sahici olduğu varsayılan bir UFO'yu gözlemlemesiyle başlıyor. Söylediğine göre kendisi o sıralar bu sorunla ilgilenmiyor, boş zamanlarında *Sonsuz Varlıkların Doğası*[2] başlıklı bir kitap üzerinde çalışıyormuş; bu kitabı daha sonra kendi yayınevinde yayımladı. 23 Mayıs 1952 tarihinde, Angelucci'nin asıl hidayete erme tecrübesi gerçekleşiyor: Akşam saat on bire doğru kendini iyi hissetmemiş ve vücudunun üst yarısında, bir fırtınadan önce olduğu gibi karıncalanma hissi duymuş. Gece

1 İng. *Uçan Dairelerin Esrarı*. (ç.n.)

2 Yazar kitabın içeriğini, "Atomik Evrim, Süspensiyon ve İnvolüsyon, Kozmik Işınların Kaynağı" vb. şeklinde tanımlıyor.

vardiyasında çalışıyormuş ve gece saat 12.30'da arabasıyla evine dönerken, başka hiç kimsenin farkında olmadığı kırmızı renkte ışıldayan oval bir cismin, ufukta alçaktan süzüldüğünü görmüş. Yolun ıssız bir kesiminde, caddenin çevredeki zeminden daha yüksek olduğu bir yerde, "kısa mesafeden", zemine yakın ve kendisinin caddedeki konumunun altında "nabız gibi atan" kırmızı, yuvarlak cismi görmüş. Cisim birdenbire 30-40 derecelik bir açıyla yukarı fırlamış, sonra büyük bir hız kazanarak batıya doğru uzaklaşmış. Ama gözden yitmeden önce cisimden iki yeşil ateş küresi kopmuş; bu kürelerden "kusursuz İngilizce" konuşan bir "erkek" sesi duyulmuş. Yazar, sözleri anımsayabiliyormuş: "Korkma Orfeo, biz dostuz!" Ses ondan, arabasından çıkmasını istemiş. Söyleneni yapmış ve arabasına yaslanarak "nabız gibi atan" daire biçimindeki bu iki cismi "kısa mesafe"den izlemiş. Ses ona bu ışıkların "instruments of transmission" (yani bir tür duyu organı ve veri) olduklarını, kendisinin "başka bir dünyadan dostlar"la doğrudan iletişim içinde bulunduğunu açıklamış. Ses, yazara 4 Ağustos 1946 tarihindeki yaşantıyı anımsatmış. Yazar birdenbire susadığını hissedince, ses ona, "Çamurluğun üstünde gördüğün kristal bardaktan iç," demiş. Yazar söyleneni yapmış ve bu, "hayatında tattığı en harika içecek"miş. Canlandığını ve güçlendiğini hissetmiş. İki ışığın arasında yaklaşık üç ayak mesafe varmış. Birdenbire susmuşlar ve aralarında "üç boyutlu" bir ışıklı alan ortaya çıkmış. Bu sahanın içinde iki kişinin, "being the ultimate of perfection"[1], bir erkek ve bir kadının baş ve omuzları görünmüş. Büyük, ışıltılı gözleri varmış ve doğaüstü mükemmelliklerine rağmen tuhaf bir biçimde ona bildik ve tanıdık geliyorlarmış. Onu ve bütün sahneyi izlemişler. Sanki onlarla telepatik bir bağlantı içinde gibiymiş. Görüntü, geldiği gibi yine birdenbire ortadan

1 Ing. "En yüksek mükemmellikteki." (ç.n.)

kaybolmuş ve ateş topları eski parlaklıklarına kavuşmuşlar. Yazar şu sözleri duymuş: "Yol açılacak Orfeo," ve ses devam etmiş: "Biz dünyalıları, sınırlı insani duyuların gördüğü gibi değil, oldukları halleriyle görüyoruz. Gezegenin sakinleri yüzyıllardır gözlem altındalar, ama yakın zamanda yeniden araştırılmaya başlandılar. Toplumunuzdaki her ilerleme tarafımızdan kaydedildi. Biz sizi, kendinizin bilmediği kadar biliyoruz. Her birey, erkek, kadın ve çocuk, yaşamsal istatistikleri kaydeden kristal disklerimizin yardımıyla not ediliyor. Her biriniz bizim için, dünyalılar için taşıdığınızdan sonsuz daha büyük bir önem taşıyorsunuz, çünkü siz varlığınızın gerçek sırrını bilmiyorsunuz... Gezegenlerimizin Dünya ile eskiye dayalı akrabalığı yüzünden, dünyalılarla bizi bir kardeşlik duygusu birleştiriyor. Sizde çok eski zamanları görebiliyoruz ve eski dünyamızın bazı veçhelerini yeniden kurabiliyoruz. Dünyanızın büyüme sancıları içindeki yolunu derin bir empatiyle ve anlayarak görüyoruz. Kısaca, sizden bize ağabeylerinizmişiz gözüyle bakmanızı istiyoruz."

Ayrıca yazara, UFO'lara bir ana gemi tarafından uzaktan kumanda edildiği bildirilmiş. UFO'ların sakinlerinin gerçekte bu türden taşıtlara ihtiyaçları yokmuş. "Etersel" varlıklar olarak, yalnızca insanlara kendilerini maddi surette gösterebilmek için bu araçlara gerek duyuyorlarmış. UFO'lar aşağı yukarı ışık hızında seyahat edebiliyorlarmış. "Işığın hızı hakikatin hızıdır" (Yani "düşünce hızı"). Göksel misafirler zararsız ve en iyi niyetlerle doluymuşlar. "Kozmik yasa" dünyaya sansasyon yaratacak şekilde inmelerini yasaklıyormuş. Dünya günümüzde algılandığından daha büyük tehlikelerle karşı karşıyaymış.

Bu bildirimlerden sonra A. kendini yükselmiş ve güçlü hissetmiş. "Sanki," diyor, "bir an için ölümsüzlüğün üstüne çıkmıştım ve sanki bu yüksek varlıklarla akrabaydım." Işıklar

gözden kaybolduğunda, gündelik dünyanın gerçekliğini yitirdiği ve onun durduğu yerde bir gölgeye dönüştüğü izlenimini edinmiş.

23 Temmuz 1952 tarihinde kendini kötü hissetmiş ve işe gidememiş. Akşam bir gezinti yapmış ve geri dönerken, ücra bir köşede aynı yılın 23 Mayıs'ındaki yaşantısında kapıldığı duygulara benzer duygular içine girmiş. "The dulling of consciousness I had noted on that other occasion,"[1] yani spontan psişik fenomenlerin ortaya çıkmasının en önemli koşullarından biri olan bir durumun, bir *abaissement du niveu mental*'in algılanması, bununla bağlantılıdır. Birdenbire karşısında, yerde hafifçe ışıldayan büyük bir "sabun köpüğü"nü andıran bulutsu bir cisim görmüş. Bu nesne giderek katılaşmış ve ışıklı bir iç mekânın göründüğü bir girişe benziyormuş. A. içeri girmiş ve yaklaşık altı metre çapında kubbemsi bir mekânda bulmuş kendini. Duvarlar "eter gibi, sedef türü" bir malzemedenmiş.

Karşısında aynı "etersi" malzemeden yapılmış rahat bir şezlong duruyormuş. Bunun dışında mekân boş ve sakinmiş. Şezlonga oturmuş ve boşlukta oturduğu hissine kapılmış. Sanki şezlong kendiliğinden onun vücudunun biçimine uyum sağlıyormuş. Kapılar kapanınca sanki orada hiç kapı yokmuş gibi olmuş. Uğultuya benzer, bir titreşim gibi ritmik bir ses duymuş ve bu ses onu bir "yarı trans hali"ne sokmuş. Mekân karanlıklaşmış ve duvarlardan müzik gelmeye başlamış. Sonra ışık yeniden gelmiş. Yazar yerde bir bozuk para gibi parıldayan bir maden parçası görmüş. UFO'nun kendisini bir yere taşıdığı duygusuna kapılmış. Birdenbire, yaklaşık dokuz adım çapında yuvarlak bir pencereyi andıran bir şey açılmış. Dışarıda bir gezegeni, Dünya'yı görmüş, bin milden daha büyük bir uzaklıktan görünüyormuş ve ses,

1 İng. "Diğer olayda fark ettiğim bilinç körleşmesi. (ç.n.)

"Ağla Orfeo... Biz de seninle birlikte dünyaya ve çocuklarına ağlıyoruz. Güzel görüntüsüne rağmen Dünya, akıllı yaşamı geliştirmiş gezegenler arasında bir araftır. Nefret, egoizm ve vahşet, dünyanın üzerinde koyu bir sis gibi yükseliyor," demiş. Sonra açıkça uzaya doğru hareket etmişler. Yaklaşık bin ayak uzunluğunda ve doksan ayak çapında, kristal benzeri ışıl ışıl bir malzemeden yapılmış bir UFO'yla karşılaşmışlar. Bu UFO'dan, uyum içinde dönen gezegenler ve galaksiler vizyonunu beraberinde getiren bir müzik yayılıyormuş. Ses ona kendi gezegenindeki (yani öteki gezegendeki) her varlığın ölümsüz olduğunu bildirmiş. Yeryüzünde karanlıktan kurtulmak için çabalayanlar yalnızca bu varlıkların ölümlü gölgeleriymiş. Bütün bu varlıklar ya iyi ya da kötü taraftaymış. "Senin hangi tarafta olduğunu biliyoruz Orfeo." Yazarın, bedensel zayıflığı sayesinde, ruhsal yetenekleri varmış ve bu yüzden göksel varlıklar onunla ilişkiye geçebilmişler. Yazar hem müziğin hem de sesin bu büyük uzay gemisinden geldiğini anlamış. Yavaş yavaş uzaklaşmış ve ana geminin iki ucunda, birer pervane işlevi gören alev girdapları görmüş; ama aynı zamanda "telepatik bir bağlantı sayesinde" görme ve işitme aracı işlevini de görüyorlarmış.

Dönüş yolunda, Dünya'ya doğru yol alan iki sıradan UFO'yla karşılaşmışlar. Ses, ona yüksek varlıkların insanlara karşı tavrıyla ilgili başka açıklamalarda bulunmuş: İnsanlar teknik gelişmelerine ahlaki ve psikolojik açıdan ayak uyduramamışlar ve bu yüzden onlar, diğer gezegenin sakinleri, dünyalıların şimdi içinde bulundukları krizi daha iyi anlamaları için ve özellikle onlara şifa sanatında yardımcı olmak için çaba gösteriyorlarmış. Yazarı, İsa Mesih hakkında da aydınlatmak istemişler. İsa'nın mecazi olarak Tanrı'nın oğlu diye anıldığını söylemişler. Gerçekte ise o "Alevin Efendisi" (Lord of the Flame), "sonsuz bir Güneş varlığı"ymış (an infinite entity of

the Sun) ve Dünya kökenli değilmiş. "Güneş tini, kendini acının çocukları (insanlar) için feda ettiğinde, "İnsani üst ruhun ve Dünya tininin bir parçası haline," gelmiş. Bu bakımdan Dünya'nın diğer yol göstericilerinden farklıymış.

Dünya'daki her insanın "tinsel, bilinmeyen bir Özbenlik'i vardır, maddi dünyanın ve bilincin üstünde ve sonsuza dek zaman boyutunun dışında, tinsel bir yetkinlikle üst ruhun birliği içinde varlığını sürdürür..." İnsanın dünyadaki varoluşunun tek amacı "ölümsüz bilinç"le yeniden birleşmektir. Bu "büyük ve merhamet dolu bilincin" araştıran gözü altında yazar kendini "kıvrılan bir solucan gibi – pis, yanılgı ve günah dolu" hissetmiş. Ağlamış, buna yine uygun bir müzik eşlik etmiş. Ses konuşmuş ve, "Sevgili Dünyalı dost, şimdi seni sonsuz dünyaların hakiki ışığında vaftiz ediyoruz," demiş. Beyaz bir şimşek çakmış: Yaşamı net bir şekilde gözlerinin önünde belirmiş ve daha önceki tüm yaşamlarının anısı ona geri gelmiş. "Yaşamın sırrı"nı idrak etmiş! Ölmesi gerektiğine inanmış, çünkü bu arada "sonsuzluğa", "uhrevi mutluluğun zamansız denizi"ne nakledildiğini biliyormuş.

Bu aydınlatıcı tecrübeden sonra yeniden kendine gelmiş. Zorunlu "etersel" müziğin eşliğinde dünyaya geri götürülmüş. UFO'dan ayrıldığında, UFO birdenbire, hiçbir iz bırakmadan kaybolmuş. Yazar daha sonra yatağına yattığında göğsünün sol tarafında bir yanma duygusu hissetmiş. Orada, çeyrek dolar büyüklüğünde bir iz, ortasında bir nokta bulunan iltihaplı bir daire varmış. Yazar bunu "hidrojen atomu"nun simgesi olarak yorumlamış.

Bu tecrübeden sonra –üsluba sadık kalarak– mesajını yaymaya başlamış. Sözün değil UFO'nun tanığı olmuş ve sonunda her şehidin başına gelen alay ve inanmama tavırlarıyla karşılaşmış. Aynı yılın 2 Ağustos'unda, gece başka sekiz tanıkla birlikte gökyüzünde sıradan bir UFO görmüş; UFO

bir süre sonra gözden kaybolmuş. Daha önceden bildiği ıssız yere gitmiş, orada UFO görmemiş ama kendisine, "Selam sana, Orfeo!" diye seslenen bir figür görmüş. Bu, daha önce gördüğü bir vizyonda, kendisine, "Neptün" denmesini isteyen figürmüş. Olağanüstü büyük, ifade yüklü gözleri olan, uzun boylu, harika güzellikte bir adammış bu. Figürün kontürleri rüzgârın buruşturduğu su gibi bir dalga hareketi içindeymişler. Neptün ona dünya hakkında, acınası yaşam koşullarının nedenleri ve yaklaşan kurtuluşu hakkında yeni bilgiler vermiş. Sonra yeniden ortadan kaybolmuş.

1953 Eylülü'nün başında, A. yaklaşık bir hafta süren bir uyurgezerlik haline girmiş. Yeniden normal bilincine döndüğünde "absence"ı, yani yokluğunda yaşadığı herşeyi anımsıyormuş. Neptün ve eşi Lyra'nın yaşadıkları küçük bir "gezegen"e gitmiş, daha doğrusu Orfeo Angelucci'nin tasavvur edebildiği kadarıyla, çok sayıda çiçekle, iyi kokularla, renklerle, nektar, ambrosia ve soylu etersel varlıklarla dolu, özellikle de neredeyse hiç durmayan müzikle kaplı bir cennetteymiş. Orada, göksel arkadaşının adının Neptün değil Orion olduğunu, "Neptün"ün ise kendisinin henüz bu gökyüzü dünyasında kaldığı sıradaki asıl adı olduğunu öğrenmiş. Lyra ona özel bir ilgi göstermiş. Yazar, yani yeniden hatırlayan Neptün de, bu ilgiye dünyevi doğasına uygun olarak, erotik duygularla karşılık vermiş ve bu yüzden gökyüzü toplumunu çok şaşırtmış. Biraz çaba gösterip bu insanca, pek insanca tepkiden kurtulduğunda, *noce céleste*, yani simyadaki *coniunctio oppositorum*'a benzer mistik bir birleşme gerçekleşmiş.

Bu *pélerinage de l'âme* tasvirini bu doruk noktasında kesmek istiyorum. Angelucci, psikoloji hakkında hiçbir bilgisi olmadan, benim UFO vizyonuyla ilişkilendirdiğim mistik yaşantıyı, bütün değerli ayrıntılarıyla birlikte betimlemiş.

Ayrıntılara giren bir yorum eklememe gerek yok. Hikâye öyle naif ve öyle açık ki, psikolojiyle ilgilenen okur benim daha önce işaret ettiğim noktaları ve vardığım sonuçları nasıl ve ne ölçüde doğruladığını rahatlıkla görebilir. Hatta bunun, UFO mitolojisinin ortaya çıkmasının ve bütünleşmesinin eşsiz bir "belgesi" olduğu söylenebilir. Bu nedenle sözü Angelucci'ye bıraktım.

UFO deneyimiyle bağlantılı olan psikolojik deneyim "yuvarlak" vizyonuna ya da efsanesine, yani Mandala şekillerinde dile gelen bütünlük simgesine ve arketipine dayanıyor. Genellikle bu simgeler, kafa karışıklığı ve çaresizlikle nitelenen durumlarda ortaya çıkarlar. Böylelikle biraraya getirilen arketip, bir düzen şemasını oluşturur; bu şema psikolojik bir "görüş bulucu"nun, dörde bölünmüş bir daire olarak adeta psişik kaosun üzerine yerleştirilir, böylelikle her içerik yerini korur ve belirsizliğe dağılan bütünü koruyan ve ona bakan daire sayesinde bir arada tutulur. Buna uygun olarak Mahayana Budizmi alanındaki doğu Mandalaları, kozmik, zamansal ve psikolojik düzeni temsil ederler. Aynı zamanda Yantra'ları, onların yardımıyla düzenin kurulduğu nesneleri oluştururlar.[1]

Nasıl ki çağımız bölünme, kafa karışıklığı ve çaresizlikle karakterize ediliyorsa, bu olgu bireylerin psikolojisinde de kendiliğinden oluşan fantezi görüntülerinde, rüyalarda ve aktif imgelerde dile gelmektedir. Kırk yıldan beri bu fenomeni hastalarımda gözlemledim ve zengin deneyimler temelinde, bu arketipin büyük önem taşıdığı, daha doğrusu Benlik'in önem kaybettiği ölçüde önem kazandığı sonucuna vardım. Yönünü şaşırmışlık hali, Benlik'i zayıflatmaya özellikle uygundur.

1 Fizyolojik temeller sorunu için bkz. K.W. Bash, H. Ahlenstiel ve R. Kaufmann, *Über Präyantraformen und ein lineares Yantra.*

Psikolojik açıdan, yuvarlak ya da Mandala, Özbenlik'in bir simgesidir. Özbenlik, psişik açıdan kusursuz bir düzen arketipidir. Mandala'nın tasarımı aritmetikseldir, çünkü bütün sayılar aynı zamanda ilkel doğanın düzenleyici arketipleridir. Bu özellikle dört sayısı, Pisagor'un Tetraktys'i için geçerlidir. Bir kafa karışıklığı hali, esas olarak psişik bir çatışmadan kaynaklandığı için Mandala'yla Dyas yani birleşmiş ikilik kavramı, yani zıtların sentezi de, Angelucci'nin vizyonunun netleştirdiği gibi empirik olarak ilintilidirler.

Merkezi konumu bu simgeye yüksek bir duygu değeri kazandırmaktadır ve örneğin bu da Angelucci'nin damgalanmasında dile gelmektedir. Özbenlik'in simgeleri Tanrı imgeleriyle örtüşürler; örneğin Nicolaus Cusanus'un *complexio oppositorum*'u Dyas ile, ya da Tanrı tanımı, "*Deus est circulus, cuius centrum est ubique, cuius circumferentia vero nusquam*"ın, Angelucci'nin "Hidrojen işareti"yle örtüşmesi gibi. Angelucci, Tanrı'yı karakterize eden Hıristiyanca bir yara iziyle değil, Özbenlik'in ya da mutlak bütünlüğün –yani dinsel dildeki Tanrı'nın– simgesiyle damgalanmıştır. İsa Mesih'in *lapis philosophorum*, yani felsefe taşına denk tutulması ya da benzetilmesi de bu psikolojik bağlamdan doğmaktadır.

Bu merkez çoğu kez bir gözle, simyadaki daima açık balık gözüyle, ya da vicdanın hiçbir zaman uyumayan "Tanrı'nın gözüyle", veyahut herşeyi aydınlatan güneşle simgelenir. Modern yaşantı bu türden simgelerin psikolojik deneyimidir: Bu simgeler günümüzdeki bilincin karşısına dışsal bir ışık görüntüsü olarak değil, ruhsal vahiy olarak çıkıyorlar. Örnek olarak, bir kadının (UFO'larla herhangi bir ilişkisi olmadan) yıllar önce yaşantısını şiir biçiminde aktardığı bir vakayı vermek istiyorum.

Vizyon

Işık düşüyor çakıl zeminine
Derin mavi bir gölün
Sallanan otların arasında
Küçük bir mücevher pırıldıyor,
Parıldayıp, dönüyor
Dikkatimi çekiyor, önünden geçtiğimde

Donuk bir balık gözünün bakışı
Aklımı ve kalbimi çeliyor –
balık cam gibi saydam.

Pırıldayan gümüş bir ay,
Balık cisim ve biçim kazanıyor,
Halkalar halinde, girdaplanan bir dansta dönüyor,
Işığın aydınlatma gücü artıyor,
Disk altın bir güneşe doğru alev alev yanıyor,
Daha derin bir murakabeye zorluyor.

Su bilinçdışının derinliğidir, içine bilinç ışığının bir ışını girmiştir. Dans eden bir disk, bir balık gözü, (gökyüzünde uçmak yerine) içteki ve aşağıdaki koyu derinlikte yüzer ve ondan dünyayı aydınlatan bir güneş doğar; bir Ichthys (balık), bir *sol invictus*, içe bakanın gözünü yansıtan ve aynı zamanda kendi içinde özgün ve bağımsız olan, sürekli açık bir göz, Özbenlik'in bütünlüğünü dile getiren ve Tanrı'dan yalnızca kavramsal olarak ayrılan bir yuvarlak. Hem "Balık" (Ichthys) hem de "Güneş" (*novus sol*) İsa Mesih'in alegorileridir; "göz" de Tanrı'yı temsil etmektedir. Ay ve Güneş'te, bugün birçok kilisede hâlâ görülebildiği gibi tanrısal ana ve oğul sevgili belirmektedir.

UFO vizyonu eski kurala uyuyor ve gökyüzünde görünüyor. Orfeo Angelucci'nin fantezileri açıkça göksel bir mekânda geçiyor ve kozmik arkadaşları yıldız isimleri taşıyor. Özellikle antik tanrılar ve kahramanlar değillerse bile, en azından meleklerdir bunlar. Yazar adının hakkını veriyor: Nasıl ki karısının soyadı Borgianini yazarın görüşüne göre Borgia'ların uğursuz anısının bir evladıysa, yazarın da "angeli", yani meleklerin bir sureti ve Eleusis ölümsüzlük gizeminin müjdecisi, UFO gizeminin tanrılar tarafından seçilmiş öncüsü olarak, yani bir Orfeus olarak görülmesi gerekir. Yazarın adı bilerek seçilmiş bir takma adsa, o zaman *è ben trovato* denilebilir. Eğer doğum belgesinde gerçekten bu isim varsa, o zaman iş daha da çetrefilleşir. Günümüzde salt bir ismin üstünde büyüsel bir zorlama olduğu kolay kolay kabul edilemez. O zaman evlilikteki diğer yarısına,ya da animasına da buna uygun uğursuz bir anlam biçmek gerekir. Yazara vermek istediğimiz zihinsel olarak biraz sınırlı, naif saflık kredisi burada işin içinde "becerikli bir İtalyan eli" olduğu kuşkusuyla sarsılabilir. Bilince çoğu kez mümkün görünmeyen, yine de bilinçdışı tarafından doğanın hilesiyle düzenlenebilir: *Ce que diable ne peut, femme le fait*. Kendisi nasıl isterse istesin, kitabı kendi başına naif bir üründür, tam da bu yüzden UFO fenomeninin arka planlarını büyük çapta açığa vurmaktadır ve bu yüzden psikoloji için adeta biçilmiş kaftandır. Çağdaş psikolojimiz için bu kadar önemli olan "bir(ey)leşme" süreci bu kitapta simgeseldir ama yazarın ilkel zihniyetine uygun olarak somut kabul edilmiş olan bir kılıkta bütün açıklığıyla dile gelmekte ve böylece daha önceki düşüncelerimizi doğrulamaktadır.

Ben, Fred Hoyle'un *The Black Cloud*[1] kitabından haberdar olduğumda bu sonsöz baskıdaydı. Yazar, astronomi alanında dünyaca ünlü bir otorite olan Profesör Hoyle'un ta kendisidir.

1 İng. *Kara bulut*. (ç.n.)

The Nature of the Universe[1] ve *Frontiers of Astronomy*[2] adlı etkileyici iki kitabını daha önceki okumalarımdan biliyordum. Bunlar o tarihte astronomideki gelişmelerin mükemmel betimlenişleriydiler ve yazarlarının cesur, zengin fikirlere sahip bir düşünür olduğunu belli ediyorlardı. Bu yazarın yöntem olarak bilimkurgudan yararlanmış olması merakımı cezbetti. Hoyle, sonsözde kendi kitabını "a frolic", yani bir şaka olarak tanımlıyor ve dahi bir matematikçi olan kahramanının görüşlerinin kendi görüşleri olarak sunulmasına itiraz ediyor. Elbette hiçbir zeki okur bu hataya düşmeyecektir. Yine de okur Hoyle'u yazdığı bu kitaptan sorumlu tutacak ve yazarı UFO sorununu ele almaya yöneltenin ne olduğunu soracaktır.

Hoyle, "yarn"ında, yani hikâyesinde, Mount Palomar Rasathanesi'ndeki genç bir astronomun süpernovaları ararken Orion Takımyıldızı'nın güneyinde yoğun bir yıldız alanının içinde daire biçiminde koyu renkli bir leke keşfetmesini anlatıyor. Bu leke globulus denilen koyu renkli bir gaz bulutudur ve Güneş sistemimize doğru hareket ettiği görülmektedir. Aynı tarihlerde İngiltere'de Jüpiter ve Satürn'ün yörüngelerini tamamlama sürelerinde büyük arızalar olduğu keşfedilmiştir. Bunun nedeninin de belirli bir kütle olduğu, Cambridge'deki dahi bir matematikçi, yani romanın kahramanı tarafından hesaplanır; daha sonra bu kütlenin tam da Amerikalıların koyu renkli bulutu keşfettikleri yerde bulunduğu anlaşılır. Çapı yaklaşık olarak Güneş ile Dünya arasındaki uzaklığa eşit olan bu globulus, yoğunluğu nispeten yüksek hidrojenden oluşmakta ve saniyede yetmiş kilometre hızla dünyaya doğru hareket etmektedir. Dünyaya ulaşması yaklaşık on sekiz ayı bulacaktır. Koyu bulut dünyanın çok yakınına geldiğinde öncelikle korkunç bir sıcaklık oluşuyor

1 İng. *Evrenin Doğası.* (ç.n.)
2 İng. *Astronominin Sınırları.* (ç.n.)

ve yeryüzündeki canlı doğanın büyük bir kısmını yok ediyor. Sonra ışık tamamen yok oluyor ve yaklaşık bir aydan fazla süren tam bir zifiri karanlık ortaya çıkıyor; Aziz Thomas'a atfedilen bir simya elkitabı olan *Aurora Consurgens*'de betimlendiği gibi bu bir nigredo, yani karanlıktır. "*Aspiciens a longe vidi nebulam magnam totam terram denigrantem, quae hanc exhauserat meam animam tegentem...*"[1]

Işık duraksayarak yeniden geldiğinde, ardından korkunç bir soğuk çıkıyor ve bu da yine öldürücü bir felakete neden oluyor. Bu arada sözkonusu bilimsel otoriteler İngiliz hükümeti tarafından dikenli tellerle çevrili laboratuvarlar bölgesine kapatılmışlar ve alınan güvenlik önlemleri sayesinde felaketten sağ kurtulmuşlardır. Atmosferdeki tuhaf iyonizasyon fenomenlerini gözlemleyerek, bunların iradi olarak ortaya çıktığı, bulutun içinde akıllı bir unsurun bulunması gerektiği sonucuna varmışlardır. Radyo aracılığıyla bu unsurla bağlantı kurmayı ve sorularına yanıtlar almayı başarırlar. Böylelikle bulutun beşyüz milyon yaşında olduğunu ve şu sıralar bir yenilenme hali içinde olduğunu öğrenirler. Bulut, ondan enerji yüklemek için güneşin yanına konumlanmıştır. Adeta güneşten beslenmektedir. Bilginler bulutun bazı nedenlerden ötürü kendisine zararlı bütün radyoaktif maddeleri dışarı atmak zorunda olduğunu öğrenirler. Bu gerçek Amerikalı gözlemciler tarafından da keşfedilir ve onların önayak olmasıyla buluta "öldürülmek" üzere hidrojen bombası atılır. Bu arada bulutun güneşin etrafına halka biçiminde yerleştiği ve bu nedenle dünyayı yılda iki kez, daha uzun sürecek güneş tutulmalarının beklediği ortaya çıkar. İngilizler elbette buluta bir sürü soru yöneltirler, bunların arasında daha yaşlı ve daha büyük bir bilgeliğe ve bilgiye

1 "Uzaktan baktığımda bütün dünyanın üstüne kara bir gölge bırakan büyük bir bulut (ya da sis) gördüm, Dünya bu sisi emdiğinde sis benim ruhumu örtmüştü..." (Von Franz, *Aurora Consurgens*, s. 48/49).

sahip daha büyük bir varlığa ilişkin "metafizik" bir soru da vardır; bulut bu soruya, diğer globuluslarla bu konuda konuştuğu ama insanların bildiğinden daha fazlasını öğrenemediği yanıtını verir. Bulut, büyük bilgisini insanlarla hemen paylaşmaya istekli olduğunu belli etmektedir. Bir astronom bu deneye katılmaya gönüllü olduğunu açıklar. Bir hipnoz durumuna giren astronom ateşli bir nöbete tutulur ve sonra, daha önce herhangi bir bilgi veremeden beyin ölümü gerçekleşir. Cambridge'li profesör bulut tarafından kabul edilen, iletim sürecinin çok yavaş gerçekleşmesi koşulunu öne sürerek, deneye dâhil olur. Yine de bir hezeyana kapılır ve sonunda ölür. Ne var ki bulut, güneş sisteminden geri çekilmeye ve başka bir sabit yıldız bölgesi bulmaya karar vermiştir. Bulutun örttüğü Güneş yeniden belirir ve yeryüzündeki yaşamın muazzam ölçüde tahrip olmuş olmasının dışında herşey yine eskisi gibidir.

Yazarın çağımızı karakterize eden UFO problemini ele aldığını görmek zor değildir: Uzaydan yuvarlak bir cisim Dünya'ya doğru gelmekte ve tüm Dünya'da felaketlere yol açmaktadır. Efsane çoğu kez Dünya'daki felaketlere gebe politik durumu ya da atom çekirdeğinin parçalanmasını UFO fenomeninin dolaylı nedeni olarak görse de, UFO'ların görünmesinde asıl tehlikenin, yani kuşkulu durumumuzda beklenmedik ve istenmeyen bir değişikliğe yol açacak olan dünyanın yıldızlardan gelenler tarafından işgal edilmesinin belirtisini görenler de az değildir.

Bulutun bir tür sinir sistemine, buna karşılık düşen bir psikeye ya da bir zekâya sahip olduğuna ilişkin tuhaf düşünce, yazarın orijinal bir buluşu sayılmaz; UFO'lara inanan spekülasyonlarda zaten bir "sentient electrical field", yani "duyulara sahip elektrik alanı" hipotezi önceden ortaya atılmış ve UFO'ların Dünya'dan su, oksijen, küçük canlılar vb. gibi herhangi bir şeyi tedarik ettikleri düşüncesi de dile getirilmiştir.

Yuvarlak bulut son derece büyük sıcaklık farklılıklarına ve simyacıların hayal ettikleri mutlak bir nigredo'ya, bir karanlığa ve kararmaya neden olmaktadır. Böylelikle günışığı, bilinç doğrudan doğruya geceyle, yani kolektif bilinçdışıyla karşılaştığında ortaya çıkan psikolojik sorunun karakteristik veçhesini betimlemektedir. Çok büyük yoğunluktaki zıtlıklar birbirleriyle çarpışmakta ve bilincin bir psikozun başlangıç evresinde gözlemleyebildiğimiz gibi tehlikeli boyutlara ulaşabilecek şekilde yönünü kaybetmesi ve kararması ortaya çıkmaktadır. Hoyle bu veçheyi, yani psişik bir felaketle benzerliği, bulutun psişik içeriğinin, iki talihsiz kurbanın bilinciyle karşılaşmasında gösteriyor. Dünyevi canlıların büyük bir bölümünün bulutla çarpışma sonucunda yok olmaları gibi, iki bilginin psikesi ve yaşamı da bilinçdışıyla çarpışma sonunda yok olmaktadır. Gerçi yuvarlaklık bir bütünlük simgesidir ama genel olarak bütünlüğü anlamayan, yanlış anlamak zorunda olan ve bunu yalnızca dışarıda yansıtılmış bir figür olarak algılayan, öznel bir fenomen olarak kendisine entegre edemediği için ona tahammül edemeyen hazırlıksız bir bilinçle karşılaşır. Hazırlıksız bilinç, akıl hastalarının da düştükleri, ağır sonuçları olan bir yanlış anlamaya kapılır: Bu olayı öznel (simgesel) bir olay olarak değil, somut dışsal bir olgu olarak anlar ve böylelikle elbette dışsal dünya umutsuz bir düzensizliğe düşer ve hastanın dış dünyayla ilişkisini büyük ölçüde yitirdiği gerçek bir çöküş yaşar. Yazar, psikozla olan bu benzerliğe profesörün kapıldığı hezeyan hali üzerinden işaret etmektedir. Bu ilkesel yanılgıya yalnızca akıl hastaları değil, felsefi ya da teolojik spekülasyonları nesnel gerçeklikler zanneden ve örneğin kendilerinin meleklere inanmaları gerçeğini, meleklerin nesnel olarak var olmasının adeta bir garantisi olarak gören herkes kapılmaktadır.

Felakete uğrayanın tam da öykünün asıl kahramanı, dâhi

matematikçi olması önemlidir. Çünkü hiçbir yazar, öyküsünün kahramanını kendi varlığının özellikleriyle donatmanın ve böylelikle kahramanda kendisinin en azından kısmi bir veçhesinin yer aldığını ele vermenin kaçınılmazlığından kurtulamaz. Kahramanın başına gelenlere yazar da simgesel olarak yakalanır. İncelediğimiz örnekte elbette bu nahoş bir durumdur, çünkü bunun bilinçdışıyla olası bir çarpışmanın, farklılaşmış işlevin çöküşüne yol açacağından duyulan korkunun varlığından başka bir anlamı yoktur. Bilinçdışındaki izleklere ve eğilimlere dair derin bir kavrayışın, zorunlu olarak bilincin çalışmasında korkunç bir arızaya yol açması gerektiği, genel olarak yaygın, adeta normal bir önyargıdır. Oysa böylelikle olsa olsa bilincin tavrında bir değişiklik ortaya çıkabilir. Öykümüzde herşey dışarıya yansıtıldığı için, insanlık ve genel olarak yeryüzündeki canlı yaşam büyük bir kayba uğramaktadır. Yazar özel bir vurguda bulunmuyor. Bu kayba adeta bir yan ürün olarak değiniliyor ki, bundan da bilincin ağırlıklı olarak entelektüel bir tavrı olduğu sonucu çıkarılabilir.

Bulut, muhtemelen radyasyon yoluyla sinir sistemine bir ölçüde zarar verebilecek olan yüz adet hidrojen bombasının da etkisiyle geldiği gibi gidiyor. Bulutun içeriği hakkında, karakteristik metafizik bir ana noktaya ilişkin bilgisinin bizimkinden farklı olmadığı dışında aslında hiçbir şey öğrenemiyoruz. Yine de zekâsının, insanın tahammül edemeyeceği kadar yüksek olduğu, bu yüzden tanrısal ya da melek tarzı bir varlığa kuşkulu bir şekilde yakın olduğu anlaşılıyor. Burada büyük astronom, naif Angelucci'ye el uzatıyor.

Psikolojik açıdan bakıldığında bu öykü simgesel karakterleriyle bilinçdışından kaynaklandıklarını gösteren fantastik içerikleri betimliyor. Böyle bir karşılaşmanın gerçekleştiği her yerde kural olarak bir bütünleşme çabası da belirir. Bu

çaba öyküde Güneş'in enerjisinden beslenmek için uzun bir süre onun yanında konumlanma niyetinde dile gelmektedir. Psikoloji açısından bunun anlamı, bilinçdışının güneşle birleşerek enerji ve yaşam kazanmasıdır. Bu yüzden güneş değil dünya ve dünyadaki yaşam, yani insanlar enerji yitirmektedirler. Bilinçdışının bu içeri gelişinin ya da –daha doğrusu– dışarı çıkışının bedelini insanın ödemesi gerekir, yani insanın psişik yaşamı zarar görme tehlikesi altındadır.

Peki bu kozmik ya da psişik çarpışma –psikolojik bakış açısıyla– ne anlama geliyor? Belli ki bilinç ve bilinçdışının içerikleri arasında bir tartışmanın, diyalektik bir sürecin yaşanmamasıyla bilinçdışı bilinci karartıyor. Birey açısından bu, bulutun ondan Güneş enerjisini çalması, başka bir deyişle bilincine bilinçdışının egemen olması anlamına gelir. Bu da Nasyonal Sosyalizmde yaşamış olduğumuz ve tiranlığı ve köleliği içeren arkaik bir toplum düzeninin insanın özgürlüğünü tehdit ettiği komünist yargılamada hâlâ yaşıyor olduğumuz genel bir felaketle eşanlamlıdır. İnsan bu felakete "en iyi" silahıyla karşılık veriyor. Bulut ya bu nedenle ya da fikrini değiştirdiği için (bu durumda öyle görünüyor) başka bölgelere çekiliyor. Bunun psikolojik anlamı: Bilinçdışı bir miktar enerji kazanarak yeniden eski uzaklığına geri çekilmektedir. Bilanço üzücüdür. İnsan bilinci ve genel olarak yaşamı, anlaşılmayan, insanın duyularına sahip olmayan bir *lusus naturae*[1], kozmik boyutlarda bir "eğlence" yüzünden ölçülemez zararlara uğramıştır. Bu son veçhe de, günümüzün anlamadığı psişik bir şeye işaret ediyor. Gerçi hayatta kalanlar için kâbus sona ermiştir ama bundan böyle çölleşmiş bir dünyada yaşayacaklardır: Bilinç, sanki kötü rüya ondan özsel bir şeyi çalmış ve beraberinde götürmüş gibi, kendi gerçekliğini kaybetmiştir. Bu türden bir çarpışmada uğranan zarar, belki

1 Lat. "Doğanın cilvesi." (ç.n.)

bir daha dönmeyecek olan biricik fırsatın, yani bilinçdışının içerikleriyle bir tartışma olanağının kaçırılmasına dayanmaktadır. Gerçi öyküye göre bulutla zekâya dayalı bir ilişki kurulabilmiş ama bulutun içeriklerinin iletilmesinin tahammül edilemez olduğu ortaya çıkmış ve bu deneye katılanların ölümüne yol açmıştır. Öte dünyanın içerikleri hakkında bir şey öğrenilememektedir. Bilinçdışıyla karşılaşma sonuçsuz kalmaktadır. Bilgimiz artmış değildir. Bilgimiz zenginleşmedi ve felaketten önce vardığımız noktada duruyoruz. Ayrıca en azından bir yarım dünya kadar yoksullaştık. Bilimsel öncülerin, avangardın temsilcilerinin, bilinçdışının mesajını almak için zayıf ya da olgunlaşmamış oldukları ortaya çıkmıştır. Bu melankolik sonucun, kehanet mi yoksa öznel bir itiraf mı olduğunu görmek için beklemek gerekiyor.

Bununla Angelucci'nin naiflikleri karşılaştırılırsa, eğitimsiz ve bilimsel eğitimli tutum arasındaki farkın değerli bir görüntüsü elde edilir. İkisi de sorunu somut olana kaydırıyorlar: Birisi göksel bir kurtarma eylemine inandırıcılık kazandırmak için, diğeri ise gizli ya da tekinsiz bir beklentiyi yazınsal ve eğlenceli bir "şaka"ya dönüştürmek için. Birbirlerinden dağlar kadar farklı olsalar da, ikisi de aynı bilinçdışı faktörden etkilenmişlerdir ve bilinçdışındaki bastırmayı dile getirmek için ilkesel olarak benzer simgelerden yararlanmaktadırlar.

EK

Yakın zamanda yayımlanan bir başka kitap, John Wyndham'ın *Midwich Kuşları* başlıklı romanı, besbelli bir UFO olan bir "şey"e çok büyük bir önem atfediyor. Kökeni bilinmeyen ama muhtemelen dünya dışından gelen bu şey, küçük, ücra bir İngiliz köyüne büyü yaparak insanları ve

hayvanları yirmi dört saat süren bir hipnoz uykusuna sokuyor. Uyku bölgesi köyün etrafında bir daire oluşturuyor ve bu daireye yakınlaşan her canlı varlık, büyü çizgisini aştığı anda hemen uykuya dalıyor. Yirmi dört saat sonra herkes uyanıyor, ama –ilk bakışta– hiçbir şey olmamış görünüyor.

Birkaç hafta sonra tuhaf şeyler keşfediliyor: Köyde yaşayan doğurgan kadınlardan ilkönce birinin, sonra bir başkasının ve sonunda hepsinin birden hamile oldukları anlaşılıyor. Vakti geldiğinde altın gözlü çocuklar doğuyor. Bu çocuklar büyüdükçe olağanüstü zekâ belirtileri göstermeye başlıyorlar. Daha sonra aynı mucizenin bir Sibirya köyünde, bir Eskimo yerleşiminde ve bir Afrika köyünde de yaşandığı ortaya çıkıyor. İngiltere'de, köyün yetkilileri yörenin ücra ve önemsiz oluşu sayesinde, bir skandalın patlak vermesini önlemeyi başarıyorlar. Çocukların olağanüstü zekâsı, zorunlu olarak güçlükler doğuruyor ve onlar için özel bir okul açılıyor. Şaşırtıcı gerçek şu ki, erkek çocuklardan birisi, yeni ve o ana kadar bilmediği bir şeyi öğrendiğinde, bütün erkek çocuklar da bunu biliyor ya da yapabiliyorlar; aynı şey kız çocukları için de geçerli oluyor, bu yüzden yalnızca bir erkek ve bir kız çocuğun okula gitmesi gerekiyor. Sonunda ileri görüşlü öğretmen bu altın gözlü çocukların yüksek bir *Homo sapiens* tipini oluşturduğundan artık kuşku duymuyor. Ayrıca, çocukların ileri zekâsına, onların dünya egemenliğine yönelik potansiyel güçlerinin tam bilgisi eşlik ediyor. Bu tehlikeden nasıl kaçınılacağı sorusu, farklı çözümlere yol açıyor. Afrikalılar, çocukları hiç vakit kaybetmeden öldürüyorlar. Eskimolar çocukları soğuğa maruz bırakıyorlar. Ruslar köyü izole edip, bombardımanla yok ediyorlar. İngiltere'de ise çocukların en sevdiği öğretmen, görünüşte laboratuvar aletleriyle, ama gerçekte dinamitle dolu birkaç sandığı sınıfa getirip, çocuklarla birlikte kendini havaya uçuruyor.

Tuhaf, döllenmesiz doğumlar ve altın gözler, güneşle akrabalığa işaret ediyorlar ve çocukların tanrısal kökenli olduğunu tanımlıyorlar. Çocuklara, *Homo sapiens*'in aptallığı ve geri kalmışlığıyla ilgilenmek üzere "göklerin üstündeki yerler"den gelmiş müjdeci melekler babalık etmiş görünüyorlar. Bu evrime ileriye doğru kesin bir itki veren, tanrısal bir müdahaledir. Ya da modern kavramlarla ifade edecek olursak, herhangi bir başka gezegendeki çok ilerlemiş bir insan türü mutasyonlarla ve yapay döllemeyle biyolojik deneyler yapmak için dünyayı ziyaret ediyor. Gelgelelim, günümüzün Neandertal'i, egemen ırkın ayrıcalıklarından vazgeçmeye hiçbir şekilde hazır değildir ve statükoyu ezelden beri son sözünü oluşturmuş olan yıkıcı yöntemlerle korumayı tercih eder.

Mucizevi bir şekilde peydahlanmış olan Güneş çocuklarının, daha geniş ve daha yüksek bir bilinç için beklenmedik bir yeteneği temsil ettikleri ve böylelikle geri kalmış ve aşağı bir tinsel durumu uzaklaştırdıkları apaçıktır. Buna karşılık, gelişmiş algılama ve zekâ olanaklarını dengeleyecek, daha üst düzeyde bir duygu ve ahlaktan söz edilmemektedir. Karakteristik bir biçimde, bu veçhe yazarın görüş alanına girmiyor gibidir. Çocukların günümüz insanından herhangi bir türde kesin üstünlüğe sahip olmaları yazar için yeterlidir. Peki ya çocuklar şimdiye kadar geçerli olan insan biçimini aşan daha yüksek bir gelişme olanağının nüvesini simgeliyorlarsa? Bu durumda öykü, kahramanın çocukluğunda tehlikeye maruz kalması ve ihanet yüzünden erken ölümüne dair kadim izleğin yinelenmesini bir hayli andırmaktadır. Diğer yandan, bu çocukların olağanüstü şüpheli bir durumu vardır: Bireysel olarak farklılaşmış değillerdir, sürekli bir *participation mystique* durumunda, yani bireysel farklılaşmayı ve gelişmeyi dışlayan bir bilinçdışı özdeşlik halinde yaşamaktadırlar. Erkenden yok edilmemiş olsalardı ölümcül can

sıkıcılığı tam da Marksist bir devlet idealine karşılık düşen, tamamen tekbiçimli bir toplum kurulmuş olacaktı. Bu yüzden öykünün olumsuz sonucu, tartışmalı bir mesele olarak kalıyor.

İngilizce Birinci Basıma Önsöz[1]

"Uçan daireler" söylentisi, psikologları bir dizi nedenle kışkırtan bir sorun oluşturuyor. Birinci soru –ve açıkça en önemli nokta– şudur: Uçan daireler gerçek midir, yoksa salt hayal ürünü müdürler? Bu soru henüz hiçbir şekilde yanıtlanmamıştır. Eğer gerçekseler, aslında nedirler? Hayal ürünü iseler, neden böyle bir söylenti çıkmıştır?

Bu bağlamda ilginç ve tamamen beklenmedik bir keşifte bulundum. 1954 yılında İsviçre'de yayımlanan haftalık *Die Weltwoche* gazetesine verdiğim bir mülakatta UFO'ların varlığına inanan nispeten çok sayıda havacılık uzmanının ciddi görüşüne gereken saygıyı duyduğum halde, konuşa kuşkuyla yaklaştığımı belirtmiştim. 1958 yılında bu söyleşi birdenbire dünya basını tarafından keşfedildi ve Batı'nın bir ucundan Uzak Doğu'ya kadar –maalesef– çarpıtılmış bir biçimde bir çayır yangını gibi yayıldı. Benden UFO'lara inanan biri olarak alıntılar yapılıyordu. United Press ajansına, görüşümün doğru versiyonuyla birlikte bir düzeltme gönderdim, ama bu defa haber sumen altı edildi: Bildiğim kadarıyla tek bir Alman gazetesi dışında hiç kimse bunu dikkate almadı.

Bu öyküdeki ahlaki mesaj son derece ilginçtir. Basının tavrı dünya kamuoyu açısından bir tür Gallup testi olduğu için, buradan UFO'ların varlığını kabul eden haberlere kapıların açık olduğu, buna karşılık kuşkunun istenmediği sonucunu

1 Bu önsöz ve ondan önceki ek, C. G. JUNG tarafından kitabın Angloamerikan baskısı için özel olarak kaleme alınmıştır. Alman dilinde ilk kez burada, İngilizceden çevrilerek yayımlanıyorlar. (ç.n.)

çıkarmak gerekir. UFO'ların gerçek olduğuna inanmak, yaygın görüşe uygun düşüyor. İnançsızlığın ise yıldırılması gerekiyor. Bu da, bütün dünyada uçan dairelere inanma yolunda bir eğilim bulunduğu ve onların gerçek olmasının arzulandığı izlenimini doğuruyor – bu iki tavır da, aslında fenomene sempati beslemeyen bir basın tarafından destekleniyor.

Bu dikkat çekici olgu, psikologların ilgisini kendi başına zaten hak ediyor. Neden uçan dairelerin var olmaları, var olmamalarından daha arzu edilir olsun? Aşağıdaki sayfalar, bu soruya bir yanıt verme denemesidir. Konuyla ilgili okura gerekli bazı bilgileri veren birkaçı dışında metne ayrıntılı notlar eklemekten kaçındım.

C. G. JUNG
Eylül 1958